

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7835

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-101

F.Y. B.A.

**111: COMPULSORY ENGLISH
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 10 out of 12 from the following : **[10]**

- a) What difficulties did the narrator face on the Gymkhana ground after he won the road Engine?
- b) Why did the lift man throw the passenger out?
- c) How much money did Della have with her in the story. 'The Gift of the Magi'?
- d) Who is the poet addressing in the poem 'A Red Red Rose'?
- e) What was Hughie's source of Income?
- f) Why did all the birds and insects leave the tree in 'The Felling of the Banyan Tree'?
- g) How many types of articles are there in the English language?
- h) What are regular verbs?
- i) Give two examples of Irregular verbs.
- j) Define Irregular verbs.
- k) Use any one preposition in a sentence.
- l) What is vocabulary?

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 out of 7 from the following : **[25]**

- a) Explain the speciality of a Rainbow mentioned in the poem 'My Heart Leaps Up'.
- b) What kind of person do you think 'Ozymandias' is? Explain with reference to the poem 'Ozymandias'.
- c) Describe the difference between a legal offense and a moral one in your words.
- d) What are punctuation marks? Explain.
- e) How did the poet react to the tree being cut down in the poem 'The Felling of the Banyan Tree'?
- f) Why was Hughie Erskine extremely popular?
- g) Differentiate between Formal & Informal dialogues.

Q3) Attempt any 5 out of 7 from the following : **[25]**

- a) How the narrator described 'Mussorie' in October? Explain.
- b) Success counted Sweetest' makes a case for the defeated human being. Do you agree with the statement? Why?
- c) What was the first impression of Dr. Sudha Murthy of the school?
- d) How does the poet express undying love for his beloved in the poem 'A Red Red Rose'?
- e) Describe Gardiner's first encounter with the polite bus conductor.
- f) What did Jimmy say when he discovered both their errors and what was his plan to forget it all?
- g) How does the poet want the common person to worship?

Q4) Attempt any 1 out of 2 from the following :

[10]

- a) Describe the event that led to the imprisonment of the narrator in the lesson 'Engine Trouble.'
- b) Sudhir is on his way to his guitar class. He meets Dr. Shashank, his father's boss, outside the music school. The two people greet each other and exchange a few words before taking leave. Write an informal dialogue on this scene.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7836

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-102

F.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

**MAR - 112 : मराठी साहित्य : कथा आणि भाषिक कौशल्य विकास आणि
एकांकिका आणि भाषिक कौशल्य विकास
(2019 Pattern)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) सावित्री उच्चशिक्षण घेण्यासाठी कोणत्या शहरात जाते?
- ii) नाट्यशास्त्र या ग्रंथाचे ग्रंथकार कोण आहेत?
- iii) 'जेंव्हा मी जात चोरली होती!' ही कथा कोणत्या समस्येचे चित्रण करते?
- iv) एका अंकाचा कालावधी हे कशाचे स्वरूप असते.
- v) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेचे विषयसूत्र कोणते?
- vi) शेतकरी, हमीभाव, दुष्काळ, सावकार, शासकीय योजना आणि शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या हे वास्तव कोणत्या कथेतून अधोरेखित होते.
- vii) कोणत्या कथेतील पात्रे सूडाच्या, संतापाच्या, दुखाःच्या, दैन्याच्या टोकाला जाऊन पोहोचलेली आहेत.
- viii) कोणत्या कथेतून आदिवासी समाजजीवनातील जगण्यासाठी कराव्या लागणाऱ्या संघर्षाचे अतिशय संवेदनशीलपणे चित्र रेखाटलेले आहे.
- ix) 'वापसी' या कथेचे लेखक कोण?
- x) 'हंडाभर चांदण्या' या एकांकिकेतील पात्रांची नावे सांगा.
- xi) कथेचा मुख्य घटक कोणता?
- xii) भटजी देवाला कोणता सल्ला देतो.

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) बाप्पा कथेतील नायकाचे जीवनचित्रण रेखाटा.
- ii) कथेचे मुख्य घटक कोण-कोणते ते लिहा?
- iii) 'सावित्री' च्या स्वभावाची वैशिष्ट्ये रेखाटा.
- iv) सारांशलेखन म्हणजे काय ते थोडक्यात लिहा.
- v) 'कष्टाची भाकरी' मधील विनायक पाटील यांच्या शिक्षणाविषयी माहिती लिहा.
- vi) 'लाल चिखल' या कथेतून 'शेतमाल भावाचा प्रश्न' याविषयी तुमच्या शब्दात लिहा.
- vii) वाचनाचे प्रयोजन कोणते ते लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) 'उठावण' या कथेच्या शिर्षकाविषयी थोडक्यात सांगा.
- ii) 'विठ्ठल तो आला आला' या एकांकिकेतील संवादाविषयी चर्चा करा.
- iii) सोशल नेटवर्किंग विषयी थोडक्यात माहिती द्या.
- iv) 'पाऊस आला मोठा' या कथेविषयी थोडक्यात लिहा.
- v) बाबुराव बागुल यांच्या कथेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- vi) 'वापसी' या कथेचे लेखक अभिराम कडकमकर यांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- vii) संभाषण कौशल्ये विषय माहिती लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) कथेचे मुख्य घटक कोणते ते सांगून सविस्तर चर्चा करा.
- ii) मराठी कथेची वाटचाल सविस्तर स्पष्ट करा.

[5808]-SODL-103

F.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

113 : हिंदी पाठ्यचर्या

(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) 'जूही की कली' कविता के कवि कौन हैं?
- ii) 'मैं नीर भरी दुख की बदली' कविता में दुःख में कौन है?
- iii) 'एक टोकरी भर मिट्टी' कहानी में किसकी व्यथा चित्रित हुई है?
- iv) 'ईदगाह' कहानी के रचयिता कौन हैं?
- v) 'संवाद' कौन-सी भाषा का शब्द है?
- vi) कम्प्यूटर की एक विशेषता लिखिए।
- vii) कवि गुलजार द्वारा लिखित कविता का नाम बताइए?
- viii) कॉलनी के मध्यवर्ती पार्क में क्या है?
- ix) 'सरजू भैया' रेखाचित्र के लेखक कौन हैं?
- x) स्ववृत्त की भाषा कैसी होनी चाहिए?
- xi) विज्ञापन की भाषा किस प्रकार होनी चाहिए?
- xii) 'कोसिस' शब्द का शुद्ध रूप लिखिए?

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) 'मैं नीर भरी दुख की बदली' कविता की संवेदना पर प्रकाश डालिए।
- ii) 'रोटी और संसद' कविता में कवि ने क्या संदेश दिया है?
- iii) 'एक टोकरी भर मिट्टी' कहानी का उद्देश्य लिखिए।
- iv) संवाद कौशल का परिचय दीजिए।
- v) 'आदमी को प्यास लगती है' कविता का मूल स्वर स्पष्ट कीजिए।
- vi) 'सरजू भैया' रेखाचित्र का परिचय दीजिए।
- vii) किसी एक विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[25]

- i) 'कालिदास' कविता का मूल स्वर स्पष्ट कीजिए।
- ii) 'रोटी और संसद' कविता की मूल संवेदना स्पष्ट कीजिए।
- iii) 'एक बूँद सहसा उछली' यात्रा वर्णन का परिचय दीजिए।
- iv) 'प्रतिशोध' एकांकी की कथावस्तु संक्षेप में लिखिए।
- v) 'जूही की कली' कविता का भावार्थ लिखिए।
- vi) लेखन कौशल के गुणों को विस्तार से लिखिए।
- vii) 'ईदगाह' कहानी की समीक्षा लिखिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

[10]

- i) पर्यावरण प्रदूषण की समस्याओं को स्पष्ट कीजिए।
- ii) निबंध लेखन के समय कौन-सी सावधानियाँ बरतनी चाहिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7838

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-104

F.Y.B.A.

SANSKRIT

114 : Amrutalahari

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

- सूचनाएँ :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) 'उपयुक्तपरीक्षा' हा पाठ कोण-कोणत्या ग्रंथातून घेतला आहे?
- ii) 'न ह्यनारुह्य नागेन्द्रं वैजयन्ती निपात्यते' या वाक्याचा अर्थ लिहा.
- iii) 'शिखरिणी' या वृत्ताचे गण लिहा.
- iv) 'शृगाल' या शब्दाचा अर्थ लिहा.
- v) 'बद्धजलिः कृपाकाङ्क्षी' हा पाठ कोण-कोणत्या ग्रंथातून घेतला आहे?
- vi) 'अच्युताष्टकस्तोत्रम्' कुणी रचले आहे?
- vii) पाणिनीय सूत्रानुसार 'कर्म' ची व्याख्या लिहा.
- viii) 'नाट्यशास्त्रम्' ह्या काव्याचा कर्ता कोण आहे?
- ix) 'पञ्चतन्त्रम्' हा ग्रंथ कुणी रचला?
- x) 'तिलकयशोर्णवम्' या काव्याचे नायक कोण आहेत?
- xi) 'जानकीनायकः' हे विशेषण कुणासाठी योजिले आहे.
- xii) पाणिनीय सूत्रानुसार 'अनुनासिक' ची व्याख्या लिहा.

P.T.O.

प्र.2) A) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे) [20]

- i) 'न ह्यनारुह्य नागेन्द्रं वैजयन्ती निपात्यते' या पाठाचे रसग्रहण करा.
- ii) 'रासभ शृगाल' कथा तुमच्या शब्दात लिहा.

B) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे इंग्रजी किंवा मराठी मध्ये भाषांतर करा. [5]

- i) भरतरोहकः – भवतु भवतु।
मन्त्रित्वे वञ्चितो ह्येषे सव्याजं नीलहस्तिना।
प्रत्यादेष्टुं स तद्वैरं मामिदानीं प्रतीक्षते॥
भटः – आर्य! एषोऽमात्यः।
भरतरोहकः – (उपगम्य) भो यौगन्धरायण!
- ii) रामाय रामभद्राय रामचन्द्राय वेधसे।
रघुनाथाय नाथाय सीतायाः पतये नमः॥
चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर पाहि माम्।
चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर चन्द्रशेखर रक्ष माम्॥

प्र.3) A) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे) [20]

- i) 'काव्यशास्त्रविनोदः' हा पाठ सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) 'उपदेशबन्धः' हा पाठ स्पष्ट करा.

B) संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (कोणत्याही एकाचे) [5]

- i) रसानेकैकशो वापि कल्पयन्ति गदान् प्रति।
- ii) बद्धाञ्जलिः कृपाकाङ्क्षी प्रार्थयच्च तदाशिषः।

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा. [10]

- i) महाकवि कालिदास.
- ii) उपयुक्तपरीक्षा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7839

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-105

F.Y.B.A.

115 : OPTIONAL ENGLISH

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All the questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10)

[10]

- a) Why did APJ Abdul Kalam get a beating from his father?
- b) What is the essay 'Toasted English' about?
- c) Who is Harvey Maxwell in 'The Romance of a Busy Broker'?
- d) What did Framton Nuttel bring with him in the story 'The Open Window'?
- e) Why were the Kelvey sisters not invited to see the Doll's House?
- f) Who is the narrator of the story 'The Thief'?
- g) What is the form/type of the poem 'The World is Too much with US'?
- h) Why did the Fakir put a spell on the paw in the play 'The Monkey's Paw'?
- i) Who is 'thee' in the 'Sonnet 29' by Shakespeare?
- j) What was the last solo performance enacted by Svietlovidoff before leaving the stage?
- k) What is a syllable?
- l) Give an example of a monosyllabic word.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) What does RK Narayan mean by 'Toasted English'?
- b) On what basis was APJ Abdul Kalam's father elected president of the Panchayat Board.
- c) Comment on the strange behaviour of the secretary in the story 'The Romance of a Busy Broker'.
- d) Explain the relevance of the title of the poem 'Up-Hill'.
- e) What was the reason for quarrel between the mountain and the squirrel?
- f) Discuss the central idea of the poem 'The Listeners'.
- g) What are the childhood memories that the poet recounts in the poem 'I Remember, I Remember'?

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) Explain in detail the wishes made by the white family and their results.
- b) Describe svietlovidoff's love for acting.
- c) How do the weather conditions contribute to the setting of the play 'The Monkey's Paw'?
- d) What is the concept of freedom that emerges in the poem 'Where the Mind is Without Fear'?
- e) What are minimal pairs? Explain with examples.
- f) Write a short note on 'British Received Pronunciation'.
- g) Explain the difference between 'Phonetics' and 'Phonology' with examples.

Q4) Answer the following questions in about 150 words each. (Any 1) [10]

- a) Describe the major and minor characters in 'The Doll's House'.
- b) Explain the theme of the poem 'No Men are Foreign'.

x x x

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7840

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-106

F.Y. B.A.

116 : FUNDAMENTALS OF EDUCATION

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *It is compulsory to solve all questions.*
- 2) *Word limit for 5 marks questions is 50 to 100 words.*
- 3) *Word limit for 10 marks questions is 100 to 200 words.*
- 4) *The numbers on the right side represent the marks.*

Q1) Write the answer in one sentence. (Any Ten) [10]

- a) What is the main function of education to create unity in society?
- b) What is Non-Formal Education?
- c) What do you mean by 'Earn and Learn'?
- d) What is Social development?
- e) Write means of Mass Media.
- f) Which age group has the highest rate of malnutrition?
- g) What was the effective means of Public Education and Public awareness during Pre-independence period?
- h) What is the major problem in Primary Education?
- i) How should be the teaching method in primary education?
- j) Which factors affecting the learning?
- k) What is Educational Psychology?
- l) In which century did the enlightenment era begin?

Q2) Write the answers in short. (Any Five) [25]

- a) Write the importance of education in social development.
- b) Write short note - Education and Economic Development.
- c) Write note on - Vishwabharti University.
- d) Explain the functions of Radio.
- e) Explain the concept of 'Means of Mass Media' with an example.
- f) Explain the importance of internet in 21st century.
- g) Explain the scope of 'Educational Psychology'.

P.T.O.

Q3) Write the answer in short. (Any Five)

[25]

- a) Write the characteristics of Informal Education.
- b) State Swami Vivekananda's thoughts on Women's Education.
- c) How can National Integration be promoted through education?
- d) Write short note on - Education and Social Development.
- e) Write the importance of Newspapers.
- f) Explain the problems in Primary Education.
- g) Write the Educational thoughts of Anutai Wagh.

Q4) Write the answer of question in detail. (Any One)

[10]

- a) Write the contribution of Tarabai Modak in Primary Education.
- b) What is introspection method? Explain the merits and limitations of this method.

P7840

[5808]SODL-106

F.Y. B.A.

116 : FUNDAMENTALS OF EDUCATION

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) 5 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 50 ते 100 शब्द एवढी आहे.
3) 10 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 100 ते 200 शब्द एवढी आहे.
4) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- अ) समाजामध्ये ऐक्य निर्माण करण्यासाठी शिक्षण कोणते मुख्य कार्य करते?
ब) अनौपचारिक शिक्षण म्हणजे काय?
क) 'कमवा व शिका' याचा नेमका अर्थ काय?
ड) सामाजिक विकास म्हणजे काय?
इ) समूह संपर्काची साधने कोणती?
फ) कुपोषणाचे सर्वात जास्त प्रमाण कोणत्या वयोगटात आढळते?
य) स्वातंत्र्यपूर्व काळात लोकशिक्षण व लोकजागृतीचे प्रभावी साधन कोणते होते?
र) प्राथमिक शिक्षणातील प्रमुख समस्या कोणती?
ल) प्राथमिक शिक्षणात अध्यापन पद्धती कशी असावी?
व) अध्ययनावर कोणकोणत्या घटकांचा परिणाम होत असतो?
श) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय?
ष) प्रबोधन युगाची कोणत्या शतकात सुरुवात झाली?

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [25]

- अ) समाज विकासात शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- ब) टिप लिहा – शिक्षण आणि आर्थिक विकास.
- क) टिप लिहा – विश्वभारती विद्यापीठ.
- ड) रेडिओची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) 'समूह संपर्क साधने' हि संकल्पना उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
- फ) 21 व्या शतकात इंटरनेटचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- य) शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) [25]

- अ) सहज शिक्षणाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) स्वामी विवेकानंदाचे स्त्री – शिक्षण विषयक विचार सांगा.
- क) शिक्षणाद्वारे राष्ट्रीय एकात्मता कशा प्रकारे वाढीस लावता येते?
- ड) टिपा लिहा – शिक्षण आणि सामाजिक विकास.
- इ) वृत्तपत्रांचे महत्त्व थोडक्यात लिहा.
- फ) प्राथमिक शिक्षणातील समस्या स्पष्ट करा.
- य) अनुताई वाघ यांचे शैक्षणिक विचार लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. [10]

- अ) प्राथमिक शिक्षणात ताराबाई मोडक यांचे योगदान लिहा.
- ब) आत्मनिरीक्षण पद्धती म्हणजे काय? या पद्धतीची गुणवैशिष्ट्ये आणि मर्यादा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7841

[5808]-SODL-107

F.Y. B.A.

ECONOMICS

**117 : Economic Environment of India
(2019 CBCS Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer of the following in one sentence each. (any 10)

[10]

- i) Define Natural Resources.
- ii) Define the term Globalisation.
- iii) Discuss the meaning of 'Service Sector'.
- iv) Define the term 'Bank'.
- v) Discuss the meaning of 'Poverty'.
- vi) Define the term 'E-Commerce'.
- vii) Discuss the meaning of 'Rural entrepreneurship'.
- viii) Define 'Economic Environment'.
- ix) Discuss the meaning of 'Water - Management'.
- x) Write the full form of RTGs.
- xi) Discuss the meaning of Health Sector.
- xii) Discuss the meaning of Regional Imbalances.

P.T.O.

Q2) Answer the following in 50-100 words each. (any 5)

[25]

- i) Discuss the meaning and need for crop insurance.
- ii) Discuss various sources of Agricultural finance in India.
- iii) Discuss the meaning and types of Energy resources.
- iv) Discuss various challenges of Education Sector in India.
- v) Discuss in detail the term 'E-Finance'.
- vi) Discuss the role of agriculture in Indian Economy.
- vii) What are the causes of poverty in India.

Q3) Answer the following in 50-100 words each. (any 5)

[25]

- i) Distinguish between private and public sector banks.
- ii) Discuss the term unemployment and its types.
- iii) Discuss various institutional sources of Rural Finance.
- iv) What are the social and cultural factors affecting economic environment.
- v) Discuss the Industrial policy 1991.
- vi) What are the limitations of health Sector in India.
- vii) Explain the challenges faced by Indian Industry.

Q4) Answer one of the following in 150-200 words.

[10]

- i) Explain the role of 'Service Sector' in India.
- ii) Discuss the term 'Bank'. Explain various functions performed by Banks.

Total No. of Questions : 4]

P7841

[5808]-SODL-107

F.Y. B.A.

ECONOMICS

117 : Economic Environment of India

(2019 CBCS Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) नैसर्गिक संसाधन म्हणजे काय?
- ii) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- iii) सेवा क्षेत्राची व्याख्या लिहा.
- iv) बँक म्हणजे काय?
- v) दारिद्र्य म्हणजे काय?
- vi) ई-कॉमर्सची व्याख्या लिहा.
- vii) ग्रामीण उद्योजकता म्हणजे काय?
- viii) आर्थिक पर्यावरण म्हणजे काय?
- ix) जल व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- x) RTGS चे पूर्ण रूप लिहा.
- xi) आरोग्य क्षेत्र म्हणजे काय?
- xii) प्रादेशिक असमतोल म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) पीक विमा म्हणजे काय सांगून त्याची गरज स्पष्ट करा.
- ii) भारतातील कृषी वित्तपुरवठ्याचे स्त्रोत स्पष्ट करा.
- iii) ऊर्जा संसाधने म्हणजे काय सांगून प्रकार स्पष्ट करा.
- iv) शिक्षण क्षेत्रासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.
- v) ई-फायनान्स संकल्पना स्पष्ट करा.
- vi) भारतीय शेतीची अर्थव्यवस्थेतील भूमिका स्पष्ट करा.
- vii) भारतातील दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) खासगी बँक व सरकारी बँक तुलना करा.
- ii) बेरोजगारी म्हणजे काय सांगून बेरोजगारीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- iii) ग्रामीण पतपुरवठ्याचे संस्थात्मक मार्ग स्पष्ट करा.
- iv) आर्थिक पर्यावरणावर परिणाम करणारे सामाजिक व सांस्कृतिक घटक स्पष्ट करा.
- v) 1991 चे औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.
- vi) भारतातील आरोग्य विषयक आव्हाने स्पष्ट करा.
- vii) भारतीय उद्योगांसमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे 150 ते 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- i) भारतीय अर्थव्यवस्थेत सेवाक्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा.
- ii) बँक म्हणजे काय सांगून बँकाची कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7842

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-108

F.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

Introduction to Indian Constitution (118)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10 × 1 = 10]

- a) What is the constitution?
- b) Explain the definition of democracy.
- c) Write the meaning of the basic right.
- d) Write the definition political Institution.
- e) Meaning of Federalism.
- f) Mention the two principles of the 1935 law.
- g) How much Fundamental rights have the Indian constitution?
- h) How much basic duty does the Indian constitution includes.
- i) Which clause in the constitution is related to the event amendment?
- j) What is the number of members of the legislative council of Maharashtra?
- k) The supreme Court was established in the following year.
- l) According to Dr. Babasaheb Ambedkar which is the most important clause in the constitution?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) Explain the importance of Election Commission.
- b) What is court of Record.
- c) Explain the right of equality.
- d) Nature of Fundamental Duty.
- e) Explain the characteristics of Indian union.
- f) State the types of constitutional amendemet.
- g) Powers and functions of speaker of Lok Sabha.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) State the powers and functions of the legislative Assembly.
- b) Boundary Question in India.
- c) Explain the right of independent.
- d) Explain the guiding principles of the state policy.
- e) Explain the importance of basic duties.
- f) Role of Governor.
- g) State the right to constitutional remedy.

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[10 × 1 = 10]**

- a) State the powers and functions of the election commission.
- b) State the salient features of the Indian constitution.

Total No. of Questions: 4]

P7842

[5808]SODL-108

F.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

भारतीय राज्यघटनेची ओळख (118)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[10 × 1 = 10]

- अ) राज्यघटना म्हणजे काय?
- ब) लोकशाहीची व्याख्या सांगा.
- क) मुलभूत हक्काचा अर्थ लिहा.
- ड) राज्यसंस्थेची व्याख्या लिहा.
- इ) संघराज्यवादाचा अर्थ सांगा.
- फ) 1935 च्या कायद्यातील दोन तत्वे नमूद करा.
- य) भारतीय राज्यघटनेत किती मुलभूत अधिकार आहेत?
- र) भारतीय राज्यघटनेत किसी मुलभूत कर्तव्याचा समावेश आहे?
- ल) घटनेतील कोणते कलम घटना दुरुस्तीशी निगडीत आहे?
- व) महाराष्ट्र राज्याच्या विधान परिषदेची सदस्य संख्या किती आहे?
- श) सर्वोच्च न्यायालयाची स्थापना कोणत्या वर्षी करण्यात आली?
- ष) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मते घटनेतील सर्वात महत्वाचे कलम कोणते आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[5 × 5 = 25]

- अ) निवडणूक आयोगाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) अभिलेख न्यायालय म्हणजे काय?
- क) समतेचा हक्क स्पष्ट करा.
- ड) मुलभूत कर्तव्ये यांचे स्वरूप.
- इ) भारतीय संघराज्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) घटना दुरुस्तीचे प्रकार सांगा.
- य) लोकसभा सभापतीचे अधिकार व कार्य?

प्रश्न 3) खालील सात पैकी कोणतेही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) विधानसभेचे अधिकार व कार्य सांगा.
- ब) भारतातील सीमा प्रश्न.
- क) स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा.
- ड) राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा.
- इ) मुलभूत कर्तव्यांचे महत्व स्पष्ट करा.
- फ) राज्यपालांची भूमिका.
- य) घटनात्मक उपाययोजनेचा अधिकार सांगा.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नांचे उत्तरे द्या.

[10 × 1 = 10]

- अ) निवडणूक आयोगाचे अधिकार व कार्य सांगा.
- ब) भारतीय राज्यघटनेची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.

Total No. of Questions :4]

SEAT No. :

P7843

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-109

F.Y.B.A.

HISTORY

**119 : Early India : From Prehistory to the Age of the Mauryas and
Post Mauryan Age to the Rashtrakutas
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each (any 10)

[10]

- i) What are the two main periods of history?
- ii) Who was the first foreign historian to write the history of India.
- iii) What were the baked goods of clay called?
- iv) From which sanskrit word veda is derived.
- v) What is saman?
- vi) Where was Gautam Buddha born?
- vii) What was the total numbers of Mahajanapadas?
- viii) Which Mahajanapada occupied the territory of Modern Maharashtra in ancient times?
- ix) Who were the foreign invaders who affected the history of ancient India?
- x) Who is mentioned as the best king of Kushan Dynasty?
- xi) What was the minor component of administration during the Satavahana Period.
- xii) Who is known as the best emperor of Cher Dynasty?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following seven questions in 50-100 words. **[25]**

- i) Briefly explain the concept of History of Ancient India.
- ii) Write Information about Neolithic Age.
- iii) Write the features of urban planning in Harappan Culture.
- iv) Write the reasons for the decline of Harappan Civilization.
- v) Write the contribution and importance of Jainism.
- vi) Write a brief information about the process of emergence of Mahajanapadas.
- vii) Describe the social life of the Mauryan Period.

Q3) Write short note on any five of the following. **[25]**

- i) Expansion of Kanishka's Empire.
- ii) Municipal administration during Satavahana Period.
- iii) War system during the Sangam Period.
- iv) Contribution of Second Chandragupta.
- v) Characteristics of Gupta Period Painting.
- vi) Nalanda University.
- vii) Rise of Shung Dynasty.

Q4) Answer the following questions in 150 to 200 words (any one). **[10]**

- i) Write in detail the characteristics of Harappan Culture.
- ii) Explain in detail the social conditions during the Satavahana Period.

Total No. of Questions : 4]

P7843

[5808]-SODL-109

F.Y.B.A.

HISTORY

**119 : Early India : From Prehistory to the Age of the Mauryas and
Post Mauryan Age to the Rashtrakutas
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका प्रमाण मानावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- i) इतिहासाचे दोन मुख्य कालखंड कोणते?
- ii) भारताचा इतिहास लिहिणारा पहिला परकीय इतिहासकार कोण होता?
- iii) मातीच्या पक्क्या भाजलेल्या वस्तूनां काय म्हटले जात असे.
- iv) वेद हा शब्द कोणत्या संस्कृत धातूपासून तयार झाला.
- v) सामन म्हणजे काय?
- vi) गौतम बुद्धांचा जन्म कोठे झाला?
- vii) महाजनपदांची संख्या एकूण किती होती?
- viii) प्राचीन काळी आधुनिक महाराष्ट्राचा प्रदेश कोणत्या महाजनपदाने व्यापलेला होता.
- ix) प्राचीन भारताच्या इतिहासावर परिणाम करणारे परकीय आक्रमक कोण होते?
- x) कुषाण वंशातील सर्वश्रेष्ठ राजा म्हणून कोणाचा उल्लेख केला जातो?
- xi) सातवाहन काळात प्रशासनाचा लहान घटक कोणता होता.
- xii) चेर घराण्यातील सर्वश्रेष्ठ सम्राट म्हणून कोणास आळखले जाते?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दात लिहा.

[25]

- i) प्राचीन भारताचा इतिहास ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ii) नवाश्मयुगाबाबत माहिती लिहा.
- iii) हडप्पा संस्कृतीतील नगररचनेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- iv) हडप्पा संस्कृतीच्या न्हासाची कारणे लिहा.
- v) जैन धर्माचे योगदान व महत्व विशद करा.
- vi) महाजनपदांच्या उदयप्रक्रियेबाबत थोडक्यात माहिती लिहा.
- vii) मौर्यकालीन सामाजिक जीवन विशद करा.

प्र.3) खालील सातपैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा.

[25]

- i) कनिष्काचा साम्राज्यविस्तार.
- ii) सातवाहनकालीन नगर प्रशासन.
- iii) संगम काळातील युद्धपद्धती.
- iv) दुसऱ्या चंद्रगुप्ताचे योगदान.
- v) गुप्तकालीन चित्र कलेची वैशिष्ट्ये.
- vi) नालंदा विद्यापीठ.
- vii) शुंग घराण्याच्या उदयाची कारणे.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दात लिहा.

[10]

- i) हडप्पा संस्कृतीची वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.
- ii) सातवाहनकालीन सामाजिक परिस्थिती सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7844

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-110
F.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
Introduction to Public Administration
(2019 Pattern) (120)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following -

[10 × 1 = 10]

- a) Who wrote first book on Public Administration?
- b) Who appoints Lokpal?
- c) What is Participating budget?
- d) What is promotion?
- e) Write the definition of public -Administration by Woodrow Wilson.
- f) What is external recruitment?
- g) What is administrative tribunal?
- h) Write any two types of training.
- i) Write definition of budget.
- j) Who is the father of Public Administration?
- k) Write the name of the book & written by Frank Marini about Public Administration.
- l) What is hierarchy?

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Write the importance of servant administration.
- b) Write the meaning and benefits of administrative tribunal.
- c) Explain the process of budget implementation.

P.T.O.

- d) Write merits and demerits of external recruitment.
- e) Write behavioural approach in detail.
- f) What is administrative accountability? Write its importance.
- g) Write the principles of Public Administration.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) What is training? Explain the need for training.
- b) Explain the scope of Public Administration.
- c) Write the functions and Powers of Lokpal.
- d) Write information about Public Service Right.
- e) Write the ways of control of executive over administration.
- f) Write the information about traditional approach.
- g) What is administrative Control? Write the need of administrative control.

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[1 × 10 = 10]**

- a) State the meaning of Public administration and explain its scope and nature.
- b) What is Servant Administration? Write the three stages of Servant Administration.

Total No. of Questions: 4]

P7844

[5808]SODL-110
F.Y. B.A.
लोकप्रशासन
लोकप्रशासनाचा परिचय
(2019 Pattern) (120)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. **[10 × 1 = 10]**

- अ) लोकप्रशासनावरील पहिला ग्रंथ कोणी लिहिला?
- ब) लोकपालाची नेमणूक कोण करते?
- क) सहभागी अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- ड) बढती म्हणजे काय?
- इ) लोकप्रशासनाची वुड्रो विल्सन यांनी सांगितलेली व्याख्या लिहा.
- फ) बाह्य भरती म्हणजे काय?
- य) प्रशासकीय न्यायाधिकरण म्हणजे काय?
- र) प्रशिक्षणाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- ल) अंदाजपत्रकाची व्याख्या लिहा.
- व) लोकप्रशासनाचे जनक कोणाला मानले जाते?
- श) फ्रँक मॅरीनी यांनी लोकप्रशासनासंबंधी लिहिलेल्या पुस्तकाचे नाव लिहा.
- ष) अधिकारपदपरंपरा (पदसोपानियता) म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[5 × 5 = 25]**

- अ) सेवक प्रशासनाचे महत्त्व लिहा.
- ब) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचा अर्थ सांगून त्याचे फायदे लिहा.

- क) अंदाजपत्रकाच्या अंमलबजावणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ड) बाह्य भरतीचे फायदे-तोटे लिहा.
- इ) वर्तनवादी दृष्टीकोन सविस्तर लिहा.
- फ) प्रशासकीय उत्तरदायित्व म्हणजे काय? त्याचे महत्व लिहा.
- य) लोकप्रशासनाची तत्वे लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) प्रशिक्षण म्हणजे काय? प्रशिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ब) लोकप्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) लोकपालाची कार्ये व अधिकार लिहा.
- ड) लोकसेवा हक्का विषयी माहिती लिहा.
- इ) प्रशासनावरील कार्यकारी मंडळाचे नियंत्रणाचे मार्ग लिहा.
- फ) लोकप्रशासनाच्या पारंपारिक दृष्टीकोनाबद्दल माहिती लिहा.
- य) प्रशासकीय नियंत्रण म्हणजे काय? त्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[1 × 10 = 10]

- अ) लोकप्रशासनाचा अर्थ सांगून त्याची व्याप्ती आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) सेवक प्रशासन म्हणजे काय? सेवक प्रशासनाच्या तीन अवस्था लिहा.

Total No. of Questions :4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7845

[5808]-SODL-111

F.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**121 : Foundation of Psychology and Introduction to Social
Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10)

[10]

- i) Define Psychology.
- ii) What are the goals of psychology.
- iii) State difference between a psychologist and a psychiatrist.
- iv) Define Attention.
- v) Who is called the Father of Psychology.
- vi) Name the biological motives.
- vii) Define Intelligence.
- viii) What are the types of intrapersonal conflicts.
- ix) Define social-cognition.
- x) Name the ABC component of attitude.
- xi) What is Locus of control.
- xii) Which method is considered as one of the most scientific method in Psychology.

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 of the following 7 questions in 50-100 words. **[25]**

- i) What is meant by Psychoanalysis
- ii) Explain Carl Roger's component of Self-Concept.
- iii) Explain the scope of social Psychology.
- iv) Describe experimental method.
- v) Write short note on community mental health.
- vi) How are attitudes formed.
- vii) Explain impression management.

Q3) Write short note on any 5 of the following. **[25]**

- i) What are the factors that influence attention.
- ii) Explain the determinants of attraction.
- iii) Explain trace decay theory of forgetting.
- iv) What are psychosocial motives.
- v) Why do people Join group.
- vi) Explain maslow's hierarchy of needs.
- vii) Explain various techniques for improving memory.

Q4) Attempt one of the following questions in 150-200 words. **[10]**

- i) Enumerate the various fields of Psychology.
- ii) Explain the factors that influence pro-social behaviour.

Total No. of Questions : 4]

P7845

[5808]-SODL-111

F.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**121 : Foundation of Psychology and Introduction to Social Psychology
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका प्रमाण मानावी.

प्र.1) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) मानसशास्त्राचे वर्णन करा.
- ii) मानसशास्त्राचे ध्येय काय आहे?
- iii) मानसशास्त्रज्ञ आणि मानसोपचारतज्ञ यांच्यातील फरक सांगा.
- iv) अवधान म्हणजे काय?
- v) मानसशास्त्राचा जनक कोण आहे?
- vi) जैविक हेतु म्हणजे काय?
- vii) बुद्धिमत्ता म्हणजे काय?
- viii) आंतर वैयक्तिक संघर्षाचे प्रकार कोणते?
- ix) सामाजिक अनुभूती म्हणजे काय?
- x) अभिवृत्तीचे ABC घटक स्पष्ट करा.
- xi) लोकस ऑफ कंट्रोल म्हणजे काय?
- xii) मानसशास्त्रातील कोणती पद्धती ही वैज्ञानिक पद्धत म्हणुन ओळखली जाते?

प्र.2) पुढील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही पाच)[25]

- i) मनोविश्लेषण म्हणजे काय?
- ii) Carl Rogers च्या स्वः संकल्पनेचे घटक सांगा.
- iii) सामाजिक मानसशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- iv) संशोधनात्मक पद्धती स्पष्ट करा.
- v) समुदाय मानसिक स्वास्थ्य यावर थोडक्यात उत्तर द्या.
- vi) अभिवृत्ती कशी निर्माण होते?
- vii) प्रभाव व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

प्र.3) पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) अवधानवर प्रभाव टाकणारे घटक कोणते?
- ii) आकर्षणाचे बाह्य गृहीतके कोणते?
- iii) विस्मरणाचा ट्रेस डिके सिद्धांत सांगा.
- iv) मनोसामाजिक हेतु म्हणजे काय?
- v) आपण समुहात का प्रवेश करतो?
- vi) Maslow चा गरजेचा श्रेणीक्रम सिद्धांत सांगा.
- vii) स्मृति सुधारच्या विविध पद्धती सांगा.

प्र.4) पुढील प्रश्नांची 150 ते 200 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणताही एक)

[10]

- i) मानसशास्त्राच्या विविध शाखा सांगा.
- ii) सामाजिक वर्तन घडून आणण्यास भाग पडणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7846

[5808] - SODL - 112

[Total No. of Pages : 3

F.Y. B.A.

MATHEMATICS

**122 A : Algebra & Analytical Geometry
(2019 Pattern) (Paper - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any TEN of the following.

[10]

- a) Let $A = \{1, 3, 4, 5\}$ and $B = \{3, 4, 5\}$. Find $A - B$.
- b) Let $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ be bijective function defined by $f(x) = 6x - 3$. Find formula for f^{-1} .
- c) Define the greatest common divisor (g.c.d.).
- d) Let $n \in \mathbb{N}$ and $a, b \in \mathbb{Z}$. If $a \equiv b \pmod{n}$, then show that $b \equiv a \pmod{n}$.
- e) Show that the number $z = 1 - i$ satisfy the equation $z^2 + 2z + 2 = 0$.
- f) Find modulus of $z = 2 + 3i$.
- g) If the direction ratios of the line L are $3, -2, 1$, then find direction cosines line L .
- h) Give an example of the parallel lines.
- i) Find the radius of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 - 2x + 4y - 3z = 6$.
- j) Identify the type of conic $3x^2 - 8xy - 3y^2 + 10x - 13y + 8 = 0$.
- k) Find the distance between the parallel planes
 $2x - 2y + z + 3 = 0$ and $4x - 4y + 2z + 5 = 0$.
- l) Write the equation of the sphere whose center is $(2, 2, 2)$ and radius is 2.

P.T.O.

Q2) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) Define the following.
 - i) Transitive relation.
 - ii) Symmetric relation.
- b) If $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ is defined by $f(x) = x + 3$, then show that f is one-one and onto.
- c) If $m|ab$ and $(a, m) = 1$, then prove that $m|b$.
- d) If $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ and $g: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ are defined by $f(x) = 3x + 2$ and $g(x) = x^2 + 4$, then compute $f \circ g$ and $g \circ f$.
- e) If p is a prime and $p|a$ and $p|a^2 + b^2$, then prove that $p|a$ or $p|b$.
- f) Which elements of $\mathbb{Z}_5$ satisfy $x^2 = x$?
- g) Find $\sqrt{2}i$.

Q3) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) Find the equation of the plane through the points $(-1, 2, 4)$ and parallel to the plane $2x - 3y - 5z + 6 = 0$.
- b) Find the equation of the line passing through $(1, 2, 3)$ and $(4, 5, 6)$.
- c) Find the radius and center of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 - 2x + 4y - 6z = 2$.
- d) If the following lines are perpendicular

$$\frac{x-1}{-3} = \frac{y-2}{2k} = \frac{z-3}{2}$$

$$\frac{x-1}{3k} = \frac{y-5}{1} = \frac{z-6}{-5},$$

then find the value of k .

- e) Find an angle θ through which the axes should be rotated to remove the product term xy in $7x^2 + 12xy - 5y^2 + 4x + 3y - 2 = 0$.
- f) Find the equation of the smallest sphere passing through $A(2, -3, 4)$ and $B(-5, 6, -7)$.
- g) Prove that section of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 + 2ux + 2vy + 2wz + d = 0$ by the plane $ax + by + cz + d' = 0$ is a circle.

Q4) Attempt any ONE of the following.

[10]

- a) Find the condition under which the plane $lx + my + nz = p$ is a tangent plane to the standard sphere $x^2 + y^2 + z^2 = a^2$.
- b) Find the integers x and y such that.
 - i) $81x - 93y = 36$.
 - ii) $918x + 534y = 424$.

munotes.in

[5808]SODL-113
F.Y.B.A
MATHEMATICS (Paper - II)
122 B : Calculus
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]**[Max. Marks : 70****Instructions to the candidates:**

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any TEN of the following.**[10]**

- a) For any two real numbers $a, b \in \mathbb{R}$, prove that $|a|^2 = |a^2|$.
- b) State any two algebraic properties of $\mathbb{R}$.
- c) True or False? The sequence $\left(\frac{1}{n}\right)$ converges to 1.
- d) Define bounded above sequence of real numbers.
- e) Find domain of the real valued function $f(x) = \frac{1}{x-1}$.
- f) State $\epsilon - \delta$ definition of continuity.
- g) True or False? Every continuous function is differentiable.
- h) Find derivative of $f(x) = e^{\tan^{-1} x}$
- i) Find third derivative y_3 of $y = (ax + b)^3$.
- j) Find integrating factor of the linear differential equation $\frac{dy}{dx} + \frac{1}{x-1}y = 5$.
- k) Define exact differential equation.
- l) Show that the differential equation $(y + 1)dx + (x + 1)dy = 0$ is exact.

P.T.O.

Q2) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) For any two real numbers $a, b \in \mathbb{R}$, prove that $||a| - |b|| \leq |a - b|$.
- b) Determine the set $A = \{x \in \mathbb{R} : |2x + 3| < 7\}$.
- c) Prove that every convergent sequence has unique limit.
- d) Evaluate: $\lim_{n \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{5}{n}\right)^{2n}$.
- e) Using Squeeze theorem prove that $\lim_{x \rightarrow 0} x \cos\left(\frac{1}{x}\right) = 0$.
- f) Let $I=[a,b]$ be an interval and $f : I \rightarrow \mathbb{R}$ be continuous on I . If $f(a)f(b) < 0$ then prove that there exists a point $c \in I$ such that $f(c) = 0$.
- g) Examine the continuity of the following function at 1.

$$f(x) = \begin{cases} \frac{|x-1|}{x-1}, & x \neq 1; \\ 0, & x = 1. \end{cases}$$

Q3) Attempt any FIVE of the following.

[25]

- a) State and prove Cauchy's Mean Value Theorem.
- b) Verify Rolle Theorem for $f(x) = |x|$ on $[-1, 1]$.
- c) Evaluate: $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{1}{x} - \frac{1}{\sin x}\right)$.
- d) Find n^{th} derivative of $y = \frac{1}{(ax + b)}$.
- e) Solve the initial value problem $\frac{dy}{dx} = -\frac{x}{y}, y(1) = -2$.
- f) Find the general solution of $\frac{dy}{dx} + \frac{2}{x+1}y = x^3$.
- g) Solve: $(3xy^2 - x^2)dx + (3x^2y - 6y^2 - 1)dy = 0$.

Q4) Attempt any ONE of the following.

[10]

- a) Let $A \subseteq \mathbb{R}$, let $f, g, h : A \rightarrow \mathbb{R}$ and let $c \in \mathbb{R}$ be a cluster point of A . If $f(x) \leq g(x) \leq h(x)$ for all $x \in A, x \neq c$ and $\lim_{x \rightarrow c} f(x) = L = \lim_{x \rightarrow c} h(x)$ then prove that $\lim_{x \rightarrow c} g(x) = L$.
- b) State and prove Leibnitz's theorem.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7848

[5808]-SODL - 114

[Total No. of Pages : 3

F.Y.B.A.

MATHEMATICS

**122C: Financial Mathematics
(2019 Pattern) (Paper - III)**

Time: 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) Give an example of one-one function which is not onto.
- b) If $y = 5x^2 + 7x + 10$ then Find $\frac{dy}{dx}$.
- c) Define total product curve.
- d) Write any two properties of Logarithms.
- e) Find the value of 100 Rs. at 10% interest for 2 Years compounded.
- f) What is discount rate?
- g) If $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ and $B = \begin{bmatrix} 4 & 3 \\ 2 & 1 \end{bmatrix}$ Find $A+B$.
- h) If $A = \begin{bmatrix} 2 & 8 \\ 0 & 3 \\ 2 & 0 \end{bmatrix}$ and $K = 7$, Find KA .
- i) If $A = \begin{bmatrix} 2 & 8 \\ 0 & 7 \end{bmatrix}$ Find Determinant of A .
- j) Can inverse of 4×2 matrix be calculated? Explain.
- k) Find, $I = \int 3e^{3x} dx$
- l) Find, $I = \int_0^1 2x dx$

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Find slope, y – intercept and x – intercept of the linear equation $3y + 15x = 30$.
- b) If $y = \frac{5x^3}{4x+3}$ Find $\frac{dy}{dx}$
- c) Explain “Marginal concepts” using an example.
- d) A shop with current annual sales of Rs. 10,000 projects a 12% growth in sales annually. Find its projected sales in 4 years in terms of an ordinary exponential function.
- e) Find the cofactor matrix C of $A = \begin{bmatrix} 2 & 3 & 1 \\ 4 & 1 & 2 \\ 5 & 3 & 4 \end{bmatrix}$
- f) Using integration by part Find $I = \int 4x(x+1)^3 dx$
- g) If the rate of net investment is $I = 60t^{1/3}$ and capital stock at $t = 1$ is 85. Find the value of capital stock K .

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Find the polynomial multiplication of $(6x + 7y)(4x + 9y)$.
- b) Find the slope of a curvilinear Function $F(x) = 2x^2$ using the definition of limit.
- c) Find the marginal of the total function $TC = 3Q^2 + 7Q + 12$. also evaluate them at $Q = 3$ and $Q = 5$.
- d) Solve $5e^{x+2} = 120$ using properties of exponential and natural logarithmic Functions.
- e) Solve the system of linear equations $4x - 2y = 15$ and $-x + 8y = 16$ using matrix inverse method.

f) Find $I = \int \frac{5x}{(x-1)^2} dx$

g) Find the solution of $\frac{5}{x} + \frac{3}{x+4} = \frac{7}{x}$ where $x \neq 0, -4$.

Q4) Attempt any one of two from the following.

[10]

a) Find the inverse of $A = \begin{bmatrix} 4 & 1 & -5 \\ -2 & 3 & 1 \\ 3 & -1 & 4 \end{bmatrix}$ using adjoint method.

b) Write a note on consumers and producers surplus.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7849

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-115

F.Y. B.A.

SOCIOLOGY

123 : Introduction to Sociology and Social Institutions and
Change

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10 × 1 = 10]

Attempt any ten out of twelve from the following :

- i) 'समाजशास्त्र' हा शब्द कोणत्या दोन शब्दांपासून बनला आहे?
The word 'Sociology' derived from which two words?
- ii) 'पॉझिटिव्ह फिलॉसॉफी' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
Who wrote the book of 'Positive Philosophy'?
- iii) अंतर समूह आणि बाह्य समूह असे समूहाचे वर्गीकरण कोणी केले?
Who give the classification of In - Group and Out Group?
- iv) संस्कृतीची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
List any two characteristics of Culture.
- v) 'फोकवेज' हे पुस्तक कोणी लिहिले आहे?
Who has written the book 'Folkways'?

P.T.O.

vi) “समाजशास्त्रीय कल्पनाशक्ती” चे संस्थापक कोण आहेत?

Who is the founder of "Sociological imagination"?

vii) प्राथमिक गटांचे वर्गीकरण कोणी केले आहे?

Who has classified Primary Groups?

viii) संस्कृतीचे घटक कोणते?

Which of the factors of Culture?

ix) शिक्षणाचे मुख्य प्रकार कोणते आहेत?

What are the main types of Education?

x) सामाजिक परिवर्तनाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

List any two characteristics of Social Change.

xi) बहुपत्नीत्वाचे दोन प्रकार कोणते?

What are the two types of Polygamy?

xii) समाजशास्त्रातील कोणत्याही दोन करिअरच्या संधी लिहा?

Write down any two career opportunities in Sociology?

प्रश्न 2) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 5 = 25]

Attempt any five out of seven from the following :

i) औद्योगिक क्रांतीवर टिप लिहा.

Write a short note on 'Industrial Revolution'?

ii) राज्यसंस्थेचे विविध प्रकार कोणते आहेत?

What are the various forms of Political institution?

iii) सांस्कृतिक पश्चयायन म्हणजे काय?

What is Cultural Lag?

iv) सामाजिक स्तरीकरण कोणत्या घटकावर अवलंबून आहे?

On which factor Social Stratification is depends?

v) कुटुंबाच्या विविध कार्यांचे वर्णन करा.

Describe the function of Family.

vi) लोकशाहीचे प्रकार कोणते आहेत?

What are the types of Democracy?

vii) जागतिकीकरण म्हणजे काय?

What is Globalization?

प्रश्न 3) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 5 = 25]

Attempt any five out of seven from the following :

i) मिल्सची समाजशास्त्रीय कल्पनाशक्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.

Explain Mills concept of 'Sociological Imagination'.

ii) सामाजिक जाळ्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

Write short note on Social Network.

iii) प्राथमिक गटाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Explain the characteristics of Primary Group.

iv) संस्कृतीचे प्रकार कोणते आहेत?

Which are the types of Culture?

v) विवाहाच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.

Describe the various types of Marriage.

vi) 'झेनोफोबिया' ची संकल्पना स्पष्ट करा?

Explain the concept of 'Xenophobia'?

vii) 'स्वसमुहश्रेष्ठतावाद' स्पष्ट करा.

Explain 'Ethnocentrism'.

प्रश्न 4) खालील दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[1 × 10 = 10]

Attempt any one out of two from the following :

i) समाजशास्त्राचा अर्थ सांगा आणि समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

Define the meaning of Sociology and explain the scope of Sociology.

ii) सामाजिक परिवर्तनाचा अर्थ आणि व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये सांगा.

State the meaning and definition and characteristics of Social Change.

ॐॐॐ

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7850

[5808]-SODL-116

F.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**124 : Physical and Human Geography
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answers in one sentence (Any Ten):

[10]

- i) State any two branches of Physical Geography.
- ii) What is MOHO discontinuity?
- iii) Who proposed the continental drift theory.
- iv) Name the layers of atmosphere divided on the basis of temperature changes.
- v) What is tide?
- vi) What is the deepest part of the ocean basin floor known as?
- vii) Define Human Geography.
- viii) Who wrote the book "Principles of Human Geography"?
- ix) Define Population Geography.
- x) Define the term 'Literacy'.
- xi) Name any two types of rural settlements.
- xii) Write any two types of Indian agriculture.

P.T.O.

Q2) Write a short note in 50 words (Any five):

[25]

- i) Nature and scope of Physical Geography.
- ii) Evidences of continental drift theory.
- iii) Primary causes of auroras.
- iv) Continental Slope.
- v) Nature of Human Geography.
- vi) Social factors affecting population distribution.
- vii) Pattern of rural settlements.

Q3) Write the answers in 50 words (Any five):

[25]

- i) What is Atmosphere?
- ii) Explain the interior of the Earth.
- iii) Explain the formation of geostrophic wind.
- iv) Write in detail the formation process and nature of waves.
- v) Explain the various branches of Human Geography.
- vi) Write a note on Sex-ratio in India.
- vii) Write a detailed information about urbanisation in India.

Q4) Write the answer in 150 words (Any one):

[10]

- i) Describe in detail Davisian concept of Cycle of Erosion.
- ii) Explain the problems of Indian agriculture.

Total No. of Questions : 4]

P7850

[5808]-SODL-116

F.Y.B.A.

GEOGRAPHY

124 : Physical and Human Geography
(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तिथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) प्राकृतिक भूगोलाच्या कोणत्याही दोन शाखांची नावे लिहा.
- ii) मोहो विलगता म्हणजे काय?
- iii) खंडवहन हा सिद्धांत कोणी मांडला?
- iv) तापमानातील बदलांच्या आधारे विभागलेल्या वातावरणाच्या विविध थरांची नावे सांगा?
- v) भरती-ओहोटी म्हणजे काय?
- vi) सागरी तळाचा सर्वात खोल भाग काय म्हणून ओळखला जातो?
- vii) मानवी भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- viii) 'मानवी भूगोलाची मूलतत्वे' हा ग्रंथ कोणी लिहीला?
- ix) लोकसंख्या भूगोलाची व्याख्या लिहा.
- x) साक्षरता म्हणजे काय?
- xi) ग्रामीण वसाहतीचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- xii) भारतीय शेतीचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) प्राकृतिक भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती
- ii) खंडवहन सिद्धांताचे पुरावे
- iii) ऑरोरा निर्मितीची प्रमुख कारणे
- iv) समुद्र उतार
- v) मानवी भूगोलाचे स्वरूप
- vi) लोकसंख्येच्या वितरणावार परिणाम करणारे सामाजिक घटक
- vii) ग्रामीण वसाहतीचे प्रारूप

प्र.3) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) वातावरण म्हणजे काय?
- ii) पृथ्वीचे अंतरंग स्पष्ट करा.
- iii) भूआवर्ती वाऱ्याची निर्मिती स्पष्ट करा.
- iv) लाटा निर्माण होण्याची प्रक्रिया व लाटेचे स्वरूप सविस्तर लिहा.
- v) मानवी भूगोलाच्या विविध शाखांचे वर्णन करा.
- vi) भारतातील लिंग गुणोत्तर यावर टिप लिहा.
- vii) भारतातील नागरी करणाची तपशीलवार माहिती लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- i) डेव्हिसची क्षरणचक्र संकल्पना सविस्तर वर्णन करा.
- ii) भारतीय शेतीच्या समस्या स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7851

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-201

S.Y. B.A.

**CC-A : COMPULSORY ENGLISH
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 10 out of 12 from the following.

[10]

- a) On which condition does chief Seathl agree to accept the offer of the president?
- b) What did phatik and his friends do to Makhan?
- c) Who is Albert Edward Foreman?
- d) Who are the speakers in the poem 'Palanquin bearers'?
- e) Who wrote India's national Anthem?
- f) What is the other name given to Sarojini Naidu?
- g) Shakespeare wrote Macbeth. (Change into Passive Voice).
- h) The glass pane was broken by the children.
(Change into Active Voice)
- i) John said, 'I am writing a book now'.
(change into indirect speech)
- j) Farhan said that he wrote a letter.
(change into direct speech)
- k) What are prefixes? Give an example.
- l) Describe 'Suffix'.

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 out of 7 from the following.

[25]

- a) Summarize Seathl's 'Simple Philosophy'.
- b) Write a detailed appreciation of 'The Verger'.
- c) Describe the use of imagery in Sarojini Naidu's 'The Palanquin Bearers'.
- d) Critically comment on the poem 'Pied Beauty'.
- e) Briefly discuss the use of active, passive and impersonal voice.
- f) Write a short note on effective leadership.
- g) Justify 'Teamwork skills' as a tool to achieve success.

Q3) Attempt any 5 out of 7 from the following.

[25]

- a) Give brief summary of 'the Chicago Speech'.
- b) Critically analyse saki's short story 'The open Window'.
- c) What is the speakers reaction when he sees another person in distress. Comment.
- d) Write a short note on the poem 'Laugh and be Merry'.
- e) Define types of sentences with examples.
- f) Explain time management and its importance.
- g) What is problem solving skill? Explain.

Q4) Attempt any 1 out of 2 from the following.

[10]

- a) Write a detailed note on 'A simple Philosophy' by Seathl.
- b) Examine how the poem 'Laugh and Be Merry' is a simple celebration of life.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P8441

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-202

S.Y. B.A.

AECC : ENVIRONMENTAL STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) Enlist the four segments of Environment.
- b) Write any two objectives of sustainable development?
- c) Give any two effects of Earthquake.
- d) Write the title of the Act use to control water pollution.
- e) Define the term global warming.
- f) Write flow chart of the processes of Ecological Succession.
- g) Enlist 3 levels of Biological Diversity.
- h) Define the term ecosystem.
- i) Name 2 examples of Natural sources of Air pollution.
- j) Write any two mechanisms of solar energy.
- k) Define the term deforestation.
- l) Write any two causes soil erosion.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Write a short note on Marine Ecosystem.
- b) What is the effect of Environment on over population explain.
- c) Write a note on Biological Conservation Zone.
- d) Define acid rain. Explain the causes to Acid rain.
- e) Write the causes of flood.
- f) Explain in brief. Solid Waste Management.
- g) Write a short note on Disaster Management.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : [25]

- a) Explain "Air (prevention & control of pollution) Act.
- b) Explain the concept of pollution. Write in short different type of pollution.
- c) Explain any four threats to Biodiversity.
- d) Write in detail about Chip Koo Movement.
- e) Write 4 Important steps of Development of Resources.
- f) Explain the types of food chain.
- g) Define Landslide. Explain its types in detail.

Q4) Attempt any one out of two from the following : [10]

- a) Environmental communication & Awareness. Explain in detail with example of case study.
- b) What are the sources, causes & control measures of water pollution.

Total No. of Questions : 4]

P8441

[5808]SODL-202

S.Y. B.A.

AECC : ENVIRONMENTAL STUDIES

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) पुढील 12 पैकी कोणत्याही किमान 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]
- अ) पर्यावरणाचे चार विभागांची नावे लिहा.
ब) शाश्वत विकासाची कोणतेही दोन उद्दिष्टे लिहा.
क) भुंकंपाचे दोन परिणाम सांगा.
ड) जल प्रदुषण रोखण्यासाठीचे कायदे विषद करा.
इ) ग्लोबल वार्मिंग ची व्याख्या लिहा.
फ) परिस्थितिकीय अनुक्रमणाची प्रक्रिया लिहा.
य) जैवविविधतेची तीन पातळी विषद करा.
र) 'परिसंस्था' योग्य व्याख्या लिहा.
ल) नैसर्गिक हवा प्रदुषणाची दोन उदाहरणे द्या.
व) सौर ऊर्जेची कुठलेही दोन तंत्रे लिहा.
श) निर्वनीकरण ची योग्य व्याख्या लिहा.
ष) जमिनीची धुप होण्यासाठीचे दोन कारणीभूत घटक लिहा.

प्रश्न 2) पुढील 7 पैकी कोणत्याही किमान 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) सागरी परिसंस्था वर थोडक्यात माहिती लिहा.
- ब) पर्यावरणाचा मानवी लोकसंख्या वाढीवर परिणाम स्पष्ट करा.
- क) जीवावरण राखीव क्षेत्र स्पष्ट करा.
- ड) आम्ल वर्षा म्हणजे काय ते सांगून कारणे द्या.
- इ) पूर येण्याची कारणे विशद करा.
- फ) घन कचरा व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- य) आपत्ती व्यवस्थापन या विषयावर टीप लिहा.

प्रश्न 3) पुढील 7 पैकी कोणत्याही किमान 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) हवा प्रतिबंध व प्रदुषण नियंत्रण कायदा स्पष्ट करा.
- ब) प्रदुषणाचे संकल्पना स्पष्ट करून विविध प्रदुषणाची व्याख्या लिहा.
- क) जैवविविधतेला असलेली चार धोके थोडक्यात लिहा.
- ड) चिपको चळवळी बद्दल थोडक्यात माहिती द्या.
- इ) साधन संपत्तीच्या विकासाचे चार टप्पे स्पष्ट करा.
- फ) अन्न साखळीचे स्थानानुसार प्रकार लिहा.
- य) भूखलनाची व्याख्या व त्यांचे प्रकार बद्दल माहिती लिहा.

प्रश्न 4) पुढील 2 पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

- अ) पर्यावरण संप्रेषण आणि जनजागृती स्पष्ट करून एक उदाहरण द्या.
- ब) जल प्रदुषणाचे कारणे थोडक्यात विशद करा. व परिणाम आणि उपयावर थोडक्यात माहिती लिहा.

[5808]-SODL-203

S.Y. B.A.

मराठी (MARATHI)

CC - B : Bhashik Koushalya Vikas aani Adhunik Marathi

Sahitya Prakar : Kadambari aani Lalitgadya

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. [10]

- 1) 'पाखर' हा ललितगद्य लेख कोणी लिहिला आहे?
- 2) '..... आणि बुद्धाचा जन्म होतो' हा ललित गद्य लेख कोणी लिहिला आहे?
- 3) प्रविण दशरथ बांदेकर यांच्या ललित गद्य लेखाचे नाव काय आहे?
- 4) 'तुझ्या नादानं पाहिली तुझीच रे पंढरी' हा ललित गद्य लेख कोणी लिहिला आहे?
- 5) मराठीमधील पहिले वृत्तपत्र कोणते?
- 6) इंग्रजीमध्ये निबंधाला काय म्हणतात?
- 7) उमा कोणाला पत्र लिहित असते?
- 8) कॅप्टन मिनू खंबाटा हे कोणत्या कंपनीचे इनचार्ज ऑफिसर म्हणून काम पाहत असतात?
- 9) विश्वनाथचे वडील कोणत्या नोकरीमधून रिटायर झाले होते?
- 10) कोर्ट मार्शलला कोणाला सामोरे जावे लागते?
- 11) 'जब आदमी मर जाता है तो उसका क्या रहता है' असे कोण म्हणत होते?
- 12) 'रारंग ढांग' ही कादंबरी कोणी लिहिली आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- 1) 'अरणी' या ललित गद्य लेखाचे कथानक लिहा?
- 2) 'कोरडी भिक्षा' या लेखाचे वेगळेपण लिहा?
- 3) गुगल साधनांचा अध्ययनात कसा वापर केला जातो?
- 4) प्रभाकर पेंढारकर लिखित 'रारंग ढांग' या कादंबरीचे कथानक लिहा?
- 5) मराठीतील कादंबरी वाङ्मय प्रकाराची वाटचाल सविस्तर लिहा?
- 6) कादंबरी वाङ्मयाचे प्रकार सविस्तर लिहा?
- 7) कादंबरी वाङ्मय प्रकाराचे घटक लिहा?

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- 1) युनिकोड म्हणजे काय हे सांगून त्याचे स्वरूप लिहा?
- 2) 'रारंग ढांग' या कादंबरीतील पात्रांचा परिचय करून द्या?
- 3) 'अरणी' या लेखाचा आशय लिहा?
- 4) ललितगद्य वाङ्मय प्रकाराचे घटक कोणते आहेत?
- 5) ललितगद्य वाङ्मयाचे प्रकार कोणते आहेत?
- 6) 'ग्रंथमित्र' या लेखाचे कथानक लिहा?
- 7) 'गूगल ड्राईव्हचा' वापर कसा करावा?

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा.

[10]

- 1) ललितगद्य वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल लिहा.
- 2) कादंबरी वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7853

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-204

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-C : आधुनिक काव्य, कहानी और आधुनिक हिंदी व्यंग्य साहित्य तथा व्यावहारिक हिंदी
(2019 Pattern)

समय: 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।
 - 3) 5 (पाँच) अंको के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए।
 - 4) 10 (दस) अंको के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) 'नाच' कविता के कवि कौन है?
- ii) 'दूसरे' कहानी के कहानीकार कौन है?
- iii) लडकियों की स्वच्छंदता का चित्रण किस कविता में हुआ है?
- iv) हरिश के मित्र का नाम क्या है?
- v) गुरुदक्षिणा के रूप में एकलव्य को क्या देना पड़ा था?
- vi) संक्षेपण शब्द का अंग्रेजी अनुवाद क्या है?
- vii) गंगानाथ खाली पेट कितनी रोटियाँ खा सकता है?
- viii) लतीफ़ घोषी का असली नाम क्या है?
- ix) ज्वालाप्रसाद किस राज्य के मुख्यमंत्री थे?
- x) पल्लवन के प्रकार कितने हैं?
- xi) साक्षात्कार के प्रमुख तत्त्व कितने हैं?
- xii) भाषावैज्ञानिकों ने शब्दयुग्म का विभाजन कितने भागों में किया है?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) अज्ञेय के कृतित्व का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- ii) 'दूसरे' कहानी की प्रमुख पात्र सुनिता का चरित्र चित्रण कीजिए।
- iii) मन्नुभंडारी की प्रमुख रचनाओं का परिचय दीजिए।
- iv) संक्षेपण के प्रकारों को स्पष्ट कीजिए।
- v) 'प्रेम की बिरादरी' कहानी का उद्देश्य लिखिए।
- vi) मुख्यमंत्री के डंडे की क्या विशेषताएँ थी?
- vii) भाषा से संबंधित एप्स से क्या तात्पर्य है?

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) 'एकलव्य से संवाद' कविता में आदिवासी समुदाय का चित्रण किस प्रकार हुआ है?
- ii) अनामिका का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- iii) काका हाथरसी के कविताओं की विशेषताएँ लिखिए।
- iv) शब्दयुग्म से क्या तात्पर्य है?
- v) 'अफसर' कहानी के माध्यम से शरद जोशी ने क्या संदेश दिया है?
- vi) साक्षात्कार की दो परिभाषाएँ लिखिए।
- vii) नागार्जुन का कृतित्व संक्षेप में लिखिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- i) 'छावनी में बेघर' कहानी का सारांश अपने शब्दों में लिखिए।
- ii) 'कूड़ा बीनते बच्चे' कविता की अपने शब्दों में व्याख्या कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7854

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-205

S.Y. B.A.

HISTORY

CC - E : History of the Marathas (1630-1818)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in 9 sentence each (Any 10) : [10]

- a) When did Shivaji Adopt the title of Chhatrapati.
- b) Who was the parents of Chh. Shivaji.
- c) When did Chh. Shivaji capture Jawali.
- d) Who is the Jaisingh?
- e) When did Chh. Rajaram die.
- f) Who were the officials appointment every fort under chh. Shivaji's Administration.
- g) What was the year of the treaty of wadgaon.
- h) Who is the Tarabai.
- i) Who is the leader of Maratha during the IIIrd Battle of panipat.
- j) When did chh. Shivaji die.
- k) What is the surname of chh. Shivaji
- l) How many province during the period of chh. Shivaji.

Q2) Answer any 5 of the following 7 questions in 50-100 words : [25]

- a) What meant by Bakhar.
- b) Explain the Achivements of chh. Sambhaji.
- c) Role of Gagabhatta.

P.T.O.

- d) Write the Impact of IIIrd battle of panipat.
- e) Who was the Reghunath Raos his place of Maratha empire.
- f) What were the achivements of the Balaji Bajirao.
- g) Write the contribution of Ramchandra Pant Amatya in Maratha empire.

Q3) Write short note on any 5 of the following :

[25]

- a) Short note on Shakavalis.
- b) Why did chh. Shivaji Coronate himself.
- c) Chh. Shahu.
- d) Kavi Kalash.
- e) IInd Anglo-Maratha war.
- f) Nana Phadanavis.
- g) Achivements of Balaji Vishwanath.

Q4) Answer the following questions in 150 to 200 words (any one) :

[10]

- a) Explain the causes of rise of Maratha Power.
- b) Give details of the consequences of the IIIrd Battle of Panipat.

Total No. of Questions: 4]

P7854

[5808]SODL-205

S.Y. B.A.

HISTORY

CC - E : मराठ्यांचा इतिहास (1630-1818)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10) [10]
- अ) शिवाजी महाराज यांनी छत्रपती हि पदवी कधी घेतली ?
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे पालक कोण होते ?
- क) छत्रपती शिवाजी महाराज यांनी जावळी कधी मिळविली.
- ड) जयसिंग कोण होता.
- इ) छत्रपती राजाराम महाराजांचा मृत्यु कधी झाला.
- फ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या प्रशासनामध्ये किल्ले प्रशासनातील अधिकाऱ्यांची नेमणूक कोण करत असे.
- य) वडगावचा तह कधी झाला.
- र) ताराबाई कोण होत्या ?
- ल) तिसऱ्या पानिपत युद्धाच्या वेळी पेशवा कोण होते ?
- व) छत्रपती शिवाजी महाराजांचा मृत्यु कधी झाला.
- श) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे आडनाव काय होते ?
- स) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळात प्रांतीय प्रशासनाचे एकूण किती भाग होते ?

प्रश्न 2) खालील सात प्रश्नांपैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दात लिहा. [25]

- अ) बखर म्हणजे काय?
- ब) छत्रपती संभाजी महाराजांच्या कार्याची चर्चा करा.
- क) गागाभट्टाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) तिसऱ्या पानिपत युद्धाचा प्रभाव लिहा.
- इ) रघुनाथ राव कोण होते? त्यांची मराठा साम्राज्यातील जागा स्पष्ट करा.
- फ) बाळाजी बाजीरावचे योगदान स्पष्ट करा.
- य) रामचंद्रपंत अमात्यांचे मराठा प्रशासनातील योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सात पैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा. [25]

- अ) शकावली.
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांची राज्यभिषेक का केला?
- क) छत्रपती शाहु.
- ड) कवी कलश.
- इ) दुसरे मराठा-इंग्रज युद्ध.
- फ) नाना फडणवीस.
- य) बाळाजी विश्वनाथ यांचे योगदान.

प्रश्न 4) खालील एका प्रश्नांची उत्तरे 150 ते 200 शब्दात लिहा. [10]

- अ) मराठा साम्राज्याच्या उदयाची कारणे सविस्तरपणे लिहा.
- ब) तिसऱ्या पानिपत युद्धाच्या परिणामाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7855

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-206

S.Y. B.A.

ECONOMICS

CC-G : Financial System

(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence each. [10]

- a) When was SEBI established?
- b) What is the full form of FEMA?
- c) Write down any one objective of the financial institutions.
- d) What is the main objective of Unit Trust of India (UTI)?
- e) What is the full form of NBFC?
- f) What is cash reserve ratio?
- g) What does IRDA stand for?
- h) Write down any one of the objectives of SEBI?
- i) What do you mean by exchange rate?
- j) What is leafing?
- k) Name the organization that comprise the world bank.
- l) Who is the merchant banker according to SEBI guidelines?

Q2) Answer any five of the following questions in 50-100 words. [25]

- a) What are the important functions of the Regional Rural Banks (RRBs)?
- b) What are the various money market instruments?
- c) Explain the functions of Non-Banking Financial Companies (NBFCs).
- d) Examine the developmental functions of the RBI.
- e) What is the role of SEBI in the primary market?
- f) Write a short note on objectives of International Monetary Fund (IMF).
- g) Differentiate between loan and advances.

P.T.O.

Q3) Answer any five of the following questions in 50-100 words. **[25]**

- a) How can the financial system accelerate economic development of country?
- b) Write a short note on financial services.
- c) Write a short note on the structure of commercial banks.
- d) Discuss the constituents of financial market.
- e) Write a short note on statutory liquidity ratio.
- f) Discuss the functions of Insurance Regulatory and Development Authority (IRDA).
- g) What are the conditions for listing of Securities on the stock exchange.

Q4) Answer any one of the following questions in 150-200 words. **[10]**

- a) Discuss in detail the evolution of the Indian Financial System.
- b) Critically examine the role of financial system in economic development of a country.

Total No. of Questions : 4]

P7855

[5808]SODL-206
S.Y. B.A.
ECONOMICS
CC-G : Financial System
(2019 Pattern) (CBCS)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कुठल्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) सेबी ची स्थापना कधी झाली?
- ब) FEMA चे पूर्ण रूप लिहा.
- क) वित्तिय संस्थांचे कुठलेही एक उद्दिष्ट लिहा.
- ड) युनिट ट्रस्ट ऑफ इंडिया चे मुख्य उद्दिष्ट काय आहे.
- इ) NBFC चे पूर्ण रूप सांगा.
- फ) रोख राखीव निधी म्हणजे काय?
- य) IRDA चे पूर्ण रूप सांगा.
- र) सेबी चे कुठलेही एक उद्दिष्ट लिहा.
- ल) विनिमय दर म्हणजे काय?
- व) लिझिंग (भाडेपट्टा) म्हणजे काय?
- श) 'जागतिक बँक' कुठल्या आंतरराष्ट्रीय संघटनेचा भाग आहे ते सांगा.
- ष) सेबी च्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार मर्चंट बँकर कोण ते सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) प्रादेशिक ग्रामिण बँकांची महत्त्वाची कार्ये सांगा.
- ब) पैसा बाजारातील विविध साधने स्पष्ट करा.
- क) गैर बँकींग कंपनीची (NBFCs) कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) रिझर्व्ह बँकेच्या विकासात्मक कार्यांचे परिक्षण करा.
- इ) सेबी ची प्राथमिक बाजारातील भूमिका सांगा.
- फ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीच्या उद्दीष्टांवर थोडक्यात टिप लिहा.
- य) कर्ज (Loan) आणि आगाऊ रकमा (advances) यातिल फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची 50-100 शब्दांत उत्तरे लिहा. [25]

- अ) वित्तिय प्रणाली देशाच्या आर्थिक विकासाला कशा प्रकारे चालना देऊ शकते ते सांगा.
- ब) वित्तिय सेवांवर थोडक्यात टिप लिहा.
- क) व्यापारी बँकांच्या रचनेवर थोडक्यात टिप लिहा.
- ड) वित्तिय बाजाराचे घटक स्पष्ट करा.
- इ) 'वैधानिक तरलता प्रमाण' यावर टिप लिहा.
- फ) विमा विनियामक व विकास प्राधिकरणाची (IRDA) कार्ये स्पष्ट करा.
- य) रोखे बाजारात प्रतिभूति (Securities) नोंदणी साठीच्या अटि सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 150-200 शब्दांत उत्तर लिहा. [10]

- अ) 'भारतीय वित्तिय प्रणाली' च्या उत्क्रांती वर दिर्घ चर्चा करा.
- ब) वित्तिय प्रणाली च्या देशाच्या आर्थिक विकासातील भूमिकेचे टिकात्मक परिक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7856

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-207
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC - H : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of Twelve from the following :

[10 × 1 = 10]

- a) Define of political science.
- b) What is a state?
- c) Two types of nationalism.
- d) Define of equality.
- e) What is a social justice?
- f) What is a democracy?
- g) Define the concept of 'Right'.
- h) Explain the meaning of feminisim.
- i) Two types of Socialism.
- j) State two element of state.
- k) Write the definition of system of thought.
- l) Two basic principles of fascism.

P.T.O.

Q2) Attempt any Five out of Seven from the following : [5 × 5 = 25]

- a) Explain the nature of political science.
- b) Explain the element of state.
- c) Explain the types of equality.
- d) Explain the different types of freedom.
- e) Explain the tools of thinking.
- f) Write the Merit of Nationalism.
- g) Explain the demerit of socialism.

Q3) Attempt any Five out of Seven from the following : [5 × 5 = 25]

- a) Explain the Nature of Nationalism.
- b) Explain the characteristics of democratic socialism.
- c) Explain the types of socialism.
- d) Explain the characteristics of United nations organization.
- e) Write information on European union.
- f) Explain the idealist view.
- g) Explain the characteristics of feminism perspective.

Q4) Attempt any one out of two from the following : [1 × 10 = 10]

- a) Explain the basic elements of state by stating. What is political science.
- b) Explain the characteristics of a political Ideology by giving the definition of a ideology.

Total No. of Questions : 4]

P7856

[5808]SODL-207

S.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

CC - H : राज्यशास्त्राची ओळख

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील बारा पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10 × 1 = 10]

- अ) राज्यशास्त्राची व्याख्या सांगा.
- ब) राज्य म्हणजे काय?
- क) राष्ट्रवादाचे दोन प्रकार सांगा.
- ड) समतेची व्याख्या लिहा.
- इ) सामाजिक न्याय म्हणजे काय?
- फ) लोकशाही म्हणजे काय?
- य) 'हक्क' संकल्पनेची व्याख्या सांगा.
- र) स्त्रीवादाचा अर्थ लिहा.
- ल) समाजवादाचे दोन प्रकार सांगा.
- व) राज्याचे दोन घटक सांगा.
- श) विचारप्रणालीची व्याख्या लिहा. (कोणतीही एक)
- ह) फॅसिझमची दोन मूलभूत तत्वे सांगा.

प्रश्न 2) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) राज्यशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) राज्याचे घटक स्पष्ट करा.
- क) समतेचे प्रकार विशद करा.
- ड) स्वातंत्र्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) विचारप्रणालीचे साधने स्पष्ट करा.
- फ) राष्ट्रवादाचे गुण लिहा.
- य) समाजवादाचे दोष स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) राष्ट्रवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) लोकशाही समाजवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) समाजवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) संयुक्त राष्ट्र संघटनेचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) युरोपीय संघावर माहिती लिहा.
- फ) आदर्शवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- य) स्त्रीवादी दृष्टिकोनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[1 × 10 = 10]

- अ) राज्यशास्त्र म्हणजे काय ते सांगून राज्याचे मूलभूत घटक स्पष्ट करा.
- ब) विचारप्रणालीची व्याख्या सांगून विचारप्रणालीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7857

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-208

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-J : District Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10 × 1 = 10]

- a) Explain the meaning of District Administration.
- b) State two functions of District officers.
- c) What is law and order?
- d) State two types of revenue administration.
- e) Define disaster management.
- f) State two functions of police Patil.
- g) Write the objectives of revenue administration.
- h) State two types of District Administration.
- i) District planning committee has been constituted according to which constitutional amendment of the constitution.
- j) Qualification of a Taluka Judge.
- k) State the qualifications of a taluka judge According to which section the eligibility for the post of Zilla judge is done.
- l) Two types of law and order.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Explain the importance of District administration.
- b) Explain the powers of zilla officer.
- c) Explain the principles of law and order.
- d) Types of revenue administration.
- e) Explain the importance of police administration.
- f) Explain the function of District planning committee.
- g) Issues before Indian courts.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) State the function of taluka court.
- b) District rural Development system.
- c) Tools of law and order.
- d) Explain the function of talathi in revenue administration.
- e) Explain the reforms before Indian courts.
- f) State the function of District rural development system.
- g) Highlight the history of district administration.

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[1 × 10 = 10]

- a) Explain the meaning district administration and explain its importance.
- b) Explain the powers and functions of District sessions court.

P7857

[5808]SODL-208

S.Y. B.A.

लोक प्रशासन

CC-J : जिल्हा प्रशासन

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे द्या :

[10 × 1 = 10]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
ब) जिल्हा अधिकारी यांचे दोन उद्दिष्टे लिहा.
क) कायदा आणि सुव्यवस्था म्हणजे काय?
ड) महसूल प्रशासनाचे दोन प्रकार सांगा.
इ) आपत्ती व्यवस्थापनाची व्याख्या सांगा.
फ) पोलीस पाटीलांचे दोन कार्य सांगा.
य) महसूल प्रशासनाचे उद्दिष्टे लिहा.
र) जिल्हा प्रशासनाचे दोन घटक सांगा.
ल) जिल्हा नियोजन समितीची रचना संविधानाच्या कोणत्या घटना दुरुस्तीनुसार करण्यात आली आहे.
व) तालुका न्यायाधीशांची पात्रता सांगा.
श) जिल्हा न्यायाधीश पदासाठी पात्रता कोणत्या कलमानुसार केली आहे.
ष) कायदा व सुव्यवस्थेची दोन तत्वे सांगा.

प्रश्न 2) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे द्या :

[5 × 5 = 25]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) जिल्हाधिकाऱ्यांचे अधिकार स्पष्ट करा.
- क) कायदा आणि सुव्यवस्थेची तत्वे स्पष्ट करा.
- ड) महसूल प्रशासनाचे प्रकार
- इ) पोलीस प्रशासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- फ) जिल्हा नियोजन समितीचे कार्य स्पष्ट करा.
- य) भारतीय न्यायालय समोरील समस्या

प्रश्न 3) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे द्या :

[5 × 5 = 25]

- अ) तालुका न्यायालयाचे कार्य सांगा.
- ब) जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा
- क) कायदा आणि सुव्यवस्थेची साधने सांगा.
- ड) तलाठी यांचे महसूल प्रशासनातील कार्य स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय न्यायालया समोरील सुधारणा स्पष्ट करा.
- फ) जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेचे कार्य सांगा.
- य) जिल्हा प्रशासनाच्या इतिहासावर प्रकाश टाका.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नांचे उत्तरे द्या :

[1 × 10 = 10]

- अ) जिल्हा प्रशासनाचा अर्थ सांगून त्यांचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) जिल्हा सत्र न्यायालयाचे अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7858

[5808]-SODL-209

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**CC - L : Health Psychology & Positive Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any 10):

[10×1=10]

- i) What are the main types of mental health?
- ii) Define health psychology.
- iii) Define stress.
- iv) What is chronic illness?
- v) What is personal self?
- vi) What is health?
- vii) What is placebo effect?
- viii) Define positive psychology.
- ix) What are positive emotions?
- x) What is resilience?
- xi) What is personal goal?
- xii) What is positive trait?

P.T.O.

Q2) Answer any 5 of the following in about 100 to 150 words: [5×5=25]

- i) Discuss factors affecting health.
- ii) Discuss the main branches of health psychology.
- iii) Discuss emotional responses to chronic illnesses.
- iv) Explain different types of cancer.
- v) Explain major chronic health problems.
- vi) Elaborate the types of health behaviour affecting quality of life.
- vii) Discuss reasons for type II diabetes.

Q3) Write short notes any five : [5×5=25]

- i) What are the levels of positive psychology?
- ii) Discuss 'Nun study' in positive psychology.
- iii) Elaborate 'Broaden and Build' theory.
- iv) Discuss sources of positive emotions.
- v) Briefly discuss different perspectives of resilience.
- vi) State the classification of personal goals.
- vii) State the relationship between 'Five factor model of personality' and happiness.

Q4) Write any one of the following in about 200 to 250 words: [1×10=10]

- i) Define Stress and explain reactions to stress.
- ii) Elaborate any ten determinants of happiness.

Total No. of Questions : 4]

P7858

[5808]-SODL-209

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

CC - L : Health Psychology & Positive Psychology

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढीलपैकी प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10×1=10]

- i) मानसिक आरोग्याचे प्रमुख प्रकार कोणते?
- ii) आरोग्य मानसशास्त्राची व्याख्या द्या.
- iii) ताणाची व्याख्या लिहा.
- iv) दीर्घकालीन आजार म्हणजे काय?
- v) व्यक्तिगत स्व म्हणजे काय?
- vi) आरोग्य म्हणजे काय?
- vii) प्लेसिबो परिणाम म्हणजे काय?
- viii) सकारात्मक मानसशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ix) सकारात्मक भावना म्हणजे काय?
- x) स्थितीस्थापकत्व म्हणजे काय?
- xi) व्यक्तिगत ध्येय म्हणजे काय?
- xii) सकारात्मक गुणविशेष म्हणजे काय?

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची 100 ते 150 शब्दात उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- i) आरोग्यावर परिणाम करणारे घटक कोणते?
- ii) आरोग्य मानसशास्त्राच्या प्रमुख क्षेत्रांची चर्चा करा.
- iii) दीर्घकालीन आजारांमधील भावनिक प्रतिक्रियांची चर्चा करा.
- iv) कर्करोगाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- v) मुख्य दीर्घकालीन आरोग्य समस्या स्पष्ट करा.
- vi) जीवनाच्या गुणवत्तेवर परिणाम करणाऱ्या आरोग्य वर्तनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- vii) मधूमेहाच्या प्रकार दोन च्या कारणांची चर्चा करा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच टिपा लिहा.

[5×5=25]

- i) सकारात्मक मानसशास्त्राच्या पातळ्या कोणत्या?
- ii) सकारात्मक मानसशास्त्रातील ननवरील संशोधनाची चर्चा करा.
- iii) 'ब्रोडन अण्ड बिल्ड' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- iv) सकारात्मक भावनांच्या उगमस्थानांची चर्चा करा.
- v) स्थितीस्थापकत्वाच्या विविध दृष्टिकोनांविषयी थोडक्यात चर्चा करा.
- vi) वैयक्तिक ध्येयांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- vii) व्यक्तिमत्वाचे पंचघटक प्रारूप व आनंदी वृत्ती यातील संबंध स्पष्ट करा.

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे 200 ते 250 शब्दात उत्तर द्या.

[1×10=10]

- i) ताणाची व्याख्या द्या आणि ताणाला दिलेल्या प्रतिक्रिया स्पष्ट करा.
- ii) समाधानाचे कोणतेही 10 घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7859

[5808]-SODL-211

S.Y. B.A.

EDUCATION

**CC - M : Practices in Education
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *It is compulsory to solve all questions.*
- 2) *Word limit for 5 marks questions is 50 to 100 words.*
- 3) *Word limit for 10 marks questions is 100 to 200 words.*
- 4) *The numbers on the right side represent the marks.*

Q1) Write the answers in one sentence (Any 10):

[10]

- i) What is the basic aim of Vocational education according to NCERT?
- ii) Under whose chairmanship did the Central Government constitute the Secondary Education Commission in 1952?
- iii) Why is productive work introduces as an integral part of schooling?
- iv) What is the main focus of democratic citizenship education?
- v) When was the first school for people with intellectual disabilities was established.
- vi) What is Sarva Shiksha Abhiyan (SSA)?
- vii) What is the main objective of Subject Centred Curriculum?
- viii) Director of Education is appointed through whom?
- ix) Where is Maharashtra state bureau of Textbook production and curriculum research (Balbharti) is located?
- x) What is Software?
- xi) What do you mean by Communication?
- xii) Who proposed the theory of constructivism?

P.T.O.

Q2) Write the answers in short (Any Five):

[25]

- i) Describe the meaning and importance of Secondary education.
- ii) Write a short note on 'Schools as a Social Education'.
- iii) What should be the role of parents in inclusive education?
- iv) Explain the principles of curriculum construction.
- v) Write the functions of Education Secretary.
- vi) Explain the benefits of Multimedia in Education.
- vii) State the characteristics of activity based curriculum.

Q3) Write the answers in short (Any Five):

[25]

- i) Discuss the development of secondary education before independence in India?
- ii) Discuss in short how schools function as a substitute to the family.
- iii) Describe concept of inclusive education.
- iv) Explain the aims of secondary education according to Mudliyar Commission.
- v) Write the functions of Maharashtra State Council of Education Research and Training (MSCERT).
- vi) How do we use constructivism in the field of Education?
- vii) Explain the different means of ICT which are useful for student learning.

Q4) Write the answer of any one in detail:

[10]

- i) Explain the role and function of School in developing character of students.
- ii) Explain in detail the information technology skills needed by the teacher.

Total No. of Questions : 4]

P7859

[5808]-SODL-211

S.Y. B.A.

EDUCATION

CC - M : Practices in Education

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :-

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) 5 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 50 ते 100 शब्द एवढी आहे.
- 3) 10 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 100 ते 200 शब्द एवढी आहे.
- 4) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) NCERT नुसार व्यावसायिक शिक्षणाचे मूल उद्दिष्ट काय आहे?
- ii) केंद्र सरकारने 1952 मध्ये कोणाच्या अध्यक्ष ते खाली माध्यमिक शिक्षण आयोगाची स्थापना केली?
- iii) शालेय शिक्षणाचा अविभाज्य भाग म्हणून उत्पादक कार्याची ओळख का केली जाते?
- iv) लोकशाही नागरीकत्व शिक्षणाचा मुख्य केंद्रबिंदू कोणता आहे?
- v) बौद्धिक अपंग लोकांसाठी पहिली शाळा कधी स्थापन झाली?
- vi) सर्व शिक्षा अभियान किंवा SSA म्हणजे काय?
- vii) विषयकेंद्रीत अभ्यासक्रमाचे मुख्य उद्दिष्ट कोणते?
- viii) शिक्षण संचालकाची नियुक्ती कोणा मार्फत करण्यात येते?
- ix) महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ (बालभारती) कोठे आहे?
- x) मृदू प्रणाली (सॉफ्टवेअर) म्हणजे काय?
- xi) संप्रेषण म्हणजे काय?
- xii) ज्ञानरचनावादाचा सिद्धांत कोणी मांडला?

प्र.2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) माध्यमिक शिक्षणाचा अर्थ आणि महत्व सांगा.
- ii) सामाजिक शिक्षण म्हणून शाळांवर एक टिप लिहा.
- iii) सर्वसमावेशक शिक्षणात पालकांची भूमिका काय असावी?
- iv) अभ्यासक्रम निर्मितीचे तत्वे स्पष्ट करा.
- v) शिक्षण सचिवाची कार्ये लिहा.
- vi) मल्टीमीडीयाचे शिक्षणातील फायदे सांगा.
- vii) कृतीआधारित अभ्यासक्रमाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) भारतातील स्वातंत्र्यपूर्व माध्यमिक शिक्षणाच्या विकासाची चर्चा करा.
- ii) कुटूंबाला पर्याय म्हणून शाळा कशा प्रकारे कार्य करतात यावर थोडक्यात चर्चा करा.
- iii) सर्व समावेशक शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) मुदलियार आयोगानुसार माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- v) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेची (MSCERT) कार्ये लिहा.
- vi) शिक्षणक्षेत्रात ज्ञानरचनावादाचा वापर आपण कसा करू शकतो?
- vii) विद्यार्थी अध्ययनास उपयुक्त असलेली आय सी टी ची विविध साधने स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[10]

- i) विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्य विकासात शाळेची भूमिका आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- ii) शिक्षकास आवश्यक असलेली माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची कौशल्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

[5808]SODL-212

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC- N1 : Graph Theory and Linear Algebra
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any **Ten** of the following :

[10]

- a) Draw the graph whose Adjacency matrix is

$$A = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \\ 1 & 1 & 1 \end{pmatrix}$$

- b) Find a basis of the vector space $\mathbb{R}^2$ over $\mathbb{R}$.
- c) Define isolated vertex in a graph G .
- d) Let $T : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be a mapping defined by
 $T(x, y) = (2x - y, -8x + 4y)$. Show that T is a linear mapping.
- e) Define subspace of a vector space V .
- f) Find radius of the complete graph K_4 .
- g) Is the set $W = \{(-1, 1, -3), (2, 2, 6)\}$ linearly dependent?
- h) Define the term subgraph of a graph G .
- i) Give any one application of graph.
- j) Let $W = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid x = 0 \text{ or } z = 0\}$. Is W is subspace of $\mathbb{R}^3$.
- k) Let ϕ be a linear mapping on $\mathbb{R}^2$ defined by $\phi(x_1, x_2) = (-x_2, x_1)$. Find the matrix of ϕ with respect to the basis (e_1, e_2) where $e_1 = (1, 2)$ and $e_2 = (-1, 1)$.
- l) Define Hamiltonian path of a graph G .

P.T.O.

Q2) Attempt any Five of the following : [25]

- Prove that a linear transformation $T : V \rightarrow W$ has an inverse if it is bijective.
- Let F be a linear mapping from $\mathbb{R}^2$ to $\mathbb{R}^3$ defined by $F(x, y) = (x + y, y, x)$. Find the Kernel of F .
- Are the vectors in the set $S = \{(1, 1, 2, 4), (2, 5, 3), (1, 1, 1), (4, -2, 0)\}$ linearly independent in $\mathbb{R}^3$?
- Prove that a graph is connected if and only if it has spanning tree as a subgraph.
- Let G be a graph in which degree of every vertex is atleast two. Prove that G contains a cycle.
- Show that any simple graph G with n vertices and more than $\frac{(n-1)(n-2)}{2}$ edges is connected.
- Let $T : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be linear transformation such that $T(1, 0, 0) = (1, 2)$, $T(0, 1, 0) = (5, 0)$, $T(0, 0, 1) = (-4, 7)$. Find $T(-1, -2, 4)$.

Q3) Attempt any Five of the following : [25]

- State and prove First Isomorphism Theorem.
- Prove that the set of edges of Eulerian graph can be partitioned into disjoint cycles.
- List any five properties of trees.
- Show that a connected graph G is Eulerian if and only if the degree of each vertex of G is even.
- Show that $n \times n$ matrix is invertible if and only if its rank is n .
- Prove that the number of spanning trees of complete graph K_n is n^{n-2} .
- Find the rank of the matrix A , where.

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 4 \\ 3 & 5 & 7 \end{pmatrix}$$

Q4) Attempt any one of the following : [10]

- State and prove rank-nullity theorem.
- Explain Chinese postman problem.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7861

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-213

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

CC-N2 : Calculus of Several Variables and Vector Calculus
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Ten of the following:

[10×1=10]

- a) State the domain and range of the following function $f(x, y) = x^2 + y^2$.
- b) Sketch the level curves of $f(x, y) = 6 - 3x - 2y$ for $c = 0, 3$.
- c) Evaluate $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \sin(x + y)$.
- d) Let $f(x, y) = e^{xy}$ then find $f_x(1, 0)$.
- e) Define local maximum value of the function $f(x, y)$.
- f) Evaluate the integral $\int_0^1 \int_0^1 xy \, dx \, dy$.
- g) Find the Jacobian of x and y with respect to r and θ , for the transformations $x = r \cos \theta$, $y = r \sin \theta$.
- h) A particle moves along the curve $\vec{r}(t) = 2t^2\vec{i} + (t^2 - 4t)\vec{j} + (3t - 5)\vec{k}$. Find its velocity at $t = 1$.
- i) Find the work done by the conservative vector field $\vec{F} = yz\vec{i} + xz\vec{j} + xy\vec{k} = \nabla(xyz)$ along any smooth curve C joining the points $A(-1, 3, 9)$ to $B(1, 6, -4)$.

P.T.O.

- j) Find $\text{curl } \vec{F}$, where $\vec{F} = xy^2\vec{i} + yz^2\vec{j} + z\vec{k}$ at the point (1, 2, 2).
- k) Find divergence of the vector field $\vec{F} = x\vec{i} + y\vec{j} + z\vec{k}$ at the point (1, 1, 1).
- l) For any closed surface S show that $\iint_S \text{curl } \vec{F} \cdot \vec{n} ds = 0$.

Q2) Attempt any five of the following:

[5×5=25]

- a) Show that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{x^2 - y^2}{x^2 + y^2}$ does not exist.
- b) Let $f(x, y) = |x| + |y|$. Show that f is continuous at point (0, 0) but $f_x(0, 0)$ does not exist.
- c) Using differentials find an approximate value of $f(5.12, 6.85)$, where $f(x, y) = x^2y - 3y$.
- d) If $u = \tan^{-1}\left(\frac{x^3 + y^3}{x - y}\right)$, show that $x \frac{\partial u}{\partial x} + y \frac{\partial u}{\partial y} = \sin 2u$.
- e) Find the relative maxima and minima of $f(x, y) = x^4 + y^4 + 4xy$.
- f) Evaluate $\int \int \int_{x^2 + y^2 + z^2 \leq 1} (x^2 + y^2 + z^2) dx dy dz$.
- g) Find the volume of the solid S that is bounded by the elliptic paraboloid $x^2 + 2y^2 + z = 16$, the planes $x = 2$, $y = 2$ and the co-ordinate planes.

Q3) Attempt any five of the following:

[5×5=25]

- a) Let $\vec{r}(t)$ be a differentiable vector function of t . Show that $\vec{r}$ is of constant magnitude if and only if $\vec{r} \cdot \frac{d\vec{r}}{dt} = 0$ for all t .
- b) Find the unit tangent vector and length of the curve $\vec{r}(t) = t\vec{i} + \frac{2}{3}t^{3/2}\vec{j}$, $0 \leq t \leq 8$.

- c) Find the equation of the tangent line and normal plane to the curve $\vec{r}(t) = (2+t)\vec{i} - t^2\vec{j} + (1+t^3)\vec{k}$ at the point $t = 1$.
- d) Evaluate the integral of $f(x, y, z) = xy + y + z$ over the curve $c: \vec{r}(t) = 2t\vec{i} + t\vec{j} + (2-2t)\vec{k}, 0 \leq t \leq 1$.
- e) Show that the vector field $\vec{f}(t) = yz\vec{i} + zx\vec{j} + xy\vec{k}$ is irrotational.
- f) Evaluate $\iint_S \vec{F} \cdot \vec{n} \, ds$, where $\vec{F} = 18z\vec{i} - 12\vec{j} + 3y\vec{k}$ and S is that part of the plane $2x + 3y + 6z = 12$, which is located in $x \geq 0, y \geq 0, z \geq 0$.
- g) For a scalar field ϕ show that $\iiint_V \nabla \phi \, dv = \iint_S \phi \vec{n} \, ds$.

Q4) Attempt any one of the following:

[1×10=10]

- a) State and prove Green's theorem.
- b) Transform the integral $\iiint_V (x+y+z)x^2y^2z^2 \, dx \, dy \, dz$ taken over the volume V bounded by $x = 0, y = 0, z = 0, x+y+z=1$ using the substitution $u = x+y+z, uv = x+y, uvw = y$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7862

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-214

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

MIL 1: Marathi Bhashik Sandyapankoushalye Aani Navmadhyame
Aani Samajmadhyamansathi Marathi

मराठी भाषिक संज्ञापनकौशल्ये आणि नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांसाठी मराठी
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा.

[10]

- i) बातमी म्हणजे काय?
- ii) भाषा म्हणजे काय?
- iii) ब्लॉग म्हणजे काय?
- iv) वेबसाईट म्हणजे काय?
- v) माहितीपट म्हणजे काय?
- vi) दूरदर्शनचे ब्रीद वाक्य सांगा.
- vii) गुगलवर मोफत वेबसाईट बनविण्यासाठी पहिली पायरी कोणती?
- viii) Static वेबसाईटला काय म्हणतात?
- ix) मराठीतील व्यक्तिमत्त्व या शब्दाला इंग्रजी संज्ञा काय आहे?
- x) आकाशवाणीचे ब्रीद वाक्य काय आहे?
- xi) 23 जुलै 1927 रोजी भारतातील पहिले रेडिओ प्रसारण केंद्र कोठे सुरू झाले?
- xii) वाचनाचे फायदे सांगा.

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) व्यक्तिमत्त्व विकासात भाषेचे स्थान स्पष्ट करा.
- ii) भाषा हे व्यक्तिमत्त्व विकासाचे उत्तम माध्यम आहे. याविषयी चर्चा करा.
- iii) वृत्तपत्राचे स्वरूप थोडक्यात सांगा.
- iv) जनसंपर्काचे प्रभावी साधन कोणते यावर भाष्य करा.
- v) माहितीपट निर्मितीचे हेतू सांगा.
- vi) वेबसाईटविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- vii) प्रसारमाध्यमे म्हणजे काय? ते स्पष्ट करून प्रिंट मीडिया विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) प्रसारमाध्यमाची मार्गदर्शक तत्त्वे सांगा.
- ii) ब्लॉग म्हणजे काय? ब्लॉगविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- iii) बातमी लेखन करताना पाळावयाची पथ्ये कोणती?
- iv) आकाशवाणीवरील भाषण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- v) स्वतःची वेबसाईट कशी तयार कराल?
- vi) पत्रलेखन संकल्पना स्पष्ट करून व्यावसायिक पत्रलेखनाचे वेगळेपण सांगा.
- vii) फेसबुक या माध्यमाबद्दल माहिती द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) प्रसारमाध्यमे 'लोकशाहीचा चौथा खांब' म्हणून का गणले जाते, ते सांगून प्रसारमाध्यमाचे ठळक विशेष व मार्गदर्शक तत्त्वे सांगा?
- ii) ब्लॉग हे अभिव्यक्तीचे प्रभावी माध्यम आहे. या विधानांचा सविस्तर आढावा घ्या.

[5808]-SODL-215

S.Y. B.A

HINDI (हिंदी)

हिंदी भाषा शिक्षण

(MIL2) : आधुनिक भारतीय भाषाएँ
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए : [10]

- बाह्मी लिपि से कौन-सी लिपियाँ निर्माण हुई है?
- मानक हिंदी भाषा में कितने स्वर स्वीकृत है?
- उच्चारण में लगने वाले समय के आधार पर स्वर के कितने भेद है?
- जिन चिन्हों अथवा प्रतीकों द्वारा भाषा का लेखन होता है उन्हें क्या कहते है?
- भाषा के प्रकार्यात्मक स्वरुप का अध्ययन कौन-से स्कूल की देन है?
- कोठारी आयोग द्वारा त्रिभाषा सूत्र को कब प्रस्तावित किया गया?
- श्रवण प्रक्रिया के प्रकार कौन-से है?
- सस्वर वाचन के भेद लिखिए ।
- रूचियों के भिन्नता के प्रमुख चार निर्धारक लिखिए ।
- गल्प, अख्यान, वृत्त एवं किस्सा आदि साहित्य किस विधा की ओर संकेत करते है?
- बिना आवाज किए अथवा बिना ओंठ हिलाए पढ़ना क्या कहलाता है?
- हर्ष, क्रोध, घृणा आदि भावों को व्यक्त करनेवाले वाक्य क्या कहलाते है?

P.T.O.

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [25]

- i) स्वर के भेदों का परिचय दीजिए ।
- ii) देवनागरी लिपि के उद्भव पर प्रकाश डालिए ।
- iii) नागरी लिपि सुधार पर आचार्य नरेंद्र देव समिति के सुझावों पर प्रकाश डालिए ।
- iv) मौखिक अभिव्यक्ति कौशल के विकास की शिक्षण विधियाँ कौन-सी हैं?
- v) लेखन कौशल स्वरूप और महत्व पर प्रकाश डालिए ।
- vi) अच्छे स्रोतों के गुण लिखिए ।
- vii) विराम चिह्न क्यों आवश्यक हैं?

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [25]

- i) वाक्य के घटकों एवं अंगों की विवेचना कीजिए ।
- ii) प्रश्नार्थक एवं आज्ञार्थक वाक्य का उदाहरण सहित परिचय दीजिए ।
- iii) अच्छे वक्ता के गुणों पर प्रकाश डालिए ।
- iv) पठन कौशल का उद्देश्य लिखिए ।
- v) स्वर, व्यंजन और विसर्ग संधि को उदाहरण सहित समझाइए ।
- vi) हिंदी वर्णमाला का परिचयात्मक विवरण दीजिए ।
- vii) वर्तमान युग में भाषा शिक्षण का महत्व रेखांकित कीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [10]

- i) वाक्य और वाक्य के भेदों पर प्रकाश डालिए ।
- ii) मानक हिंदी वर्णमाला का परिचय दीजिए ।

Total No. of Questions : 4

SEAT No.

P-7864

Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-216
S.Y.B.A.(Semester - III)
MIL3:Urdu Language (Urdu)
(2019 Pattern) (CBCS)

Total Marks : 70]

[Time : 3 Hours

Instructions to candidates:

- 1) *Attempt All Questions.*
- 2) *Figures to the left indicate full marks.*

[10]

سوال نمبر 1: ذیل میں سے کوئی دس (10) سوال کے جواب ایک جملے میں دیجئے۔

- (i) حرف کی جمع کیا ہے؟
- (ii) کس حرف کی ادائیگی ثقیل ہوتی ہے؟
- (iii) تنوین کسے کہتے ہیں؟
- (iv) ”ب“ خاندان میں کتنے حرف ہیں؟
- (v) ”ندائیہ“ کا مفہوم کیا ہے؟
- (vi) واؤ معدولہ کیا ہے؟
- (vii) جملہ کسے کہتے ہیں؟
- (viii) اسم کی کتنی قسمیں ہیں؟
- (ix) کس جملے میں دو یا دو سے زیادہ آزاد جملے ہوتے ہیں؟
- (x) جو الفاظ اسم کی حالت یا کیفیت ظاہر کریں انھیں کیا کہتے ہیں؟
- (xi) معنی کے لحاظ سے فعل کی کتنی قسمیں ہیں؟
- (xii) وہ نام جو محبت یا حقارت کی وجہ سے پڑ جائے کیا کہلاتا ہے؟

P.T.O.

سوال نمبر 2: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ کی تعریف مع مثال کیجئے۔ [25]

- (i) اسم (ii) صفت (iii) جملہ (iv) فعل
(v) ضمیر (vi) فعل لازم (vii) ضمیر اشارہ

سوال نمبر 3: مندرجہ ذیل میں سے کسی پانچ کے جواب مفصل لکھئے۔ [25]

- (i) الف سے ی تک حرف تہجی لکھئے۔
(ii) ۲۰ تک اعداد میں گنتی لکھئے
(iii) حرف ”ب“ سے شروع ہونے والے پانچ الفاظ بنائیے۔
(iv) حرف ”ج“ سے شروع ہونے والے پانچ الفاظ بنائیے۔
(v) جملے کی تعریف بتاتے ہوئے ساخت کے اعتبار سے اس کی قسموں کو مثال کے ساتھ بیان کیجئے۔
(vi) رموز اوقاف کیا ہے؟ تفصیل سے بیان کیجئے۔
(vii) مندرجہ ذیل پیرا گراف پڑھ کر سوالات کے جوابات دیجئے۔

افغانستان پر ایک بادشاہ حکومت کرتا تھا۔ اس کا ایک غلام تھا جس کا نام سبکتگین تھا۔ وہ بہت بہادر اور عقل مند تھا۔ وہ بادشاہ کا غلام ہونے کے ساتھ ساتھ اس کا دوست بھی تھا۔ ایک دن وہ جنگل میں شکار کھیلنے گیا۔ اس روز اتفاق سے اس کو کوئی شکار نہیں ملا۔ جب وہ لوٹے لگا اس نے ہرنی کا ایک بچہ دیکھا۔ اس نے بچے کو اٹھایا اور چلنے لگا۔ اس نے پیچھے دیکھا تو ایک ہرنی اس کے پیچھے پیچھے آرہی تھی۔ اس کی آنکھوں آنسو تھے۔ سبکتگین سمجھ گیا کہ کیا معاملہ ہے۔ ہرنی یقیناً اس بچے کی ماں تھی۔ اس نے بچہ ماں کو لوٹا دیا اور واپس محل آ گیا۔ اس روز اس نے خواب میں دیکھا کہ ایک نورانی چہرے والے بزرگ اس سے کہہ رہے ہیں: ”اے سبکتگین! تو نے بے زباں پر رحم کیا۔ اللہ تجھ سے خوش ہوا اور تجھے اس کے بدلے افغانستان کا بادشاہ بنائے گا۔“ کچھ عرصے بعد افغانستان کے بادشاہ نے اپنی بیٹی کی شادی سبکتگین سے کر دی۔ بادشاہ کا کوئی بیٹا نہیں تھا۔ اس لئے اس کی وفات کے بعد سبکتگین افغانستان کا بادشاہ بن گیا۔

سوالات:

- (i) اس پیراگراف میں کس ملک کا ذکر ہے؟
- (ii) بادشاہ کے غلام کا نام کیا ہے؟
- (iii) سبائتگین نے خواب میں کس کو دیکھا؟
- (iv) اس کہانی سے کیا سبق ملتا ہے؟
- (v) اس پیراگراف کے لئے مناسب عنوان تجویز کیجئے۔

[10]

سوال نمبر 4: کسی ایک کا ترجمہ اردو میں کیجئے۔

1) A Post man is a useful member of society. Mr Ali is our post man. He wears a Khaki uniform. He has a leather bag. He brings letters, Parcels and money orders for us. He goes from house to house. He distributes the cards from morning to afternoon. He brings happy news. But sometimes, he brings sad news for us.

He performs his duty nicely. He has no holiday to enjoy. He leads a simple life. He belongs to a noble family. He is an honest man. His work is very hard but his pay is very small.

2) Maulana Abul Kalam Azad was born on 11 November 1888 in Mecca, then a part of the Ottoman Empire, now a part of Saudi Arabia. His real name was Sayyed Ghulam Muhiyuddin Ahmed bin Khairuddin Al Hussain, but he eventually become known as Maulana Abul Kalam Azad. Azad's father was a Muslim scholar of Afghan ancestry, who lived in Delhi with his maternal grandfather, as his father had died at a very young age. During the Indian Rebellion of 1857, he left India and settled in Mecca.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7865

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-217

S.Y. B.A.

ENGLISH

English Communication (EC)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All the questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of the following :

[10]

- a) _____ is an example of Non-Verbal Communication.
[Body Language/Computer Language]
- b) Debates are _____ Speeches.
[Narrative/Argumentative]
- c) _____ is defined as an interaction between two people or a group of people.
[Communication/Conversation]
- d) _____ is defined as borrowing ideas/words from a source and failing to give the creator their due credit
[Paraphrasing/Plasiarism]
- e) Organizational Barriers occurs due to the _____
[Status/Structure]
- f) Monologue is a speech by _____ Person.
[One/Many]
- g) _____ is an effective tool for assessing the overall personality of the candidate.
[Group Discussion/Group Communication]
- h) Translation can help in _____ of a literary piece of a work.
[Evaluation/Appreciation]

P.T.O.

- i) Office Meetings are the example of _____
[Formal Communication/Informal Communication]
- j) Mass Communication is an extension of _____
[Group Discussion/Group Communication]
- k) Politeness and Courtesy are the key elements of _____
[Letter writing/Summarizing]
- l) Documentation is helpful for future references.
[True/False]

Q2) Attempt any five out of the following : [25]

- a) Write a speech on Leadership.
- b) Explain the advantages and disadvantages of Speaking Impromptu.
- c) Write the advantages and disadvantages of Group Discussion.
- d) Explain the role of Intercultural Communication in Public Speaking.
- e) Write a short note on the significance of Body Language in Non-Verbal Communication.
- f) Explain any three Barriers to Communication.
- g) Write the essentials of Good Business Letter.

Q3) Attempt any five out of the following : [25]

- a) Write the qualities of a successful Participant in Group Discussion.
- b) Write the planning and process of Interviewing.
- c) What are the essentials of a Good Report?
- d) Explain the various types of Letters.
- e) Write a short note on the Art of Persuasion.
- f) Discuss the various elements of effective paraphrasing.
- g) Describe the process of analysis and Interpretation of a text.

Q4) Attempt any one of the following :

[10]

- a) Write a detailed note on the various types of public speech.
- b) Translate the following passage in Marathi/Hindi.

Indian society is undergoing a major change. This is the result of various developments such as Urbanization, Westernization, Industrialization and Politicization. These processes have drastically influenced the structure of Indian Society. With some positive effects these developments have also created problems for the “family organization”, which is the basic unit of the society especially for women. Not only have these changes affected the traditional structure of society, it has created different outcomes for Indian Women. These substantial changes have given new meaning to the role of women. Now besides motherhood and domestic work, women are actively participating in economic organization. Although, there is an increase in women’s role in modern society, the status of women has not improved.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7866

[Total No. of Pages : 2

[5808]SODL-218

S.Y. B.A.

ENGLISH

DSE 1-A : Appreciating Drama
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in a sentence each (Any 10) :

[10]

- a) What is problem play?
- b) Where did drama originate?
- c) Who used the term 'absurd' first time?
- d) What is a trg-comedy?
- e) How many plays did Shakespeare write?
- f) In which city does 'A Midsummer Night's Dream' take place?
- g) The play opens with the upcoming marriage of which couple?
- h) Where does Bluntschli hide?
- i) What happens while Raina leaves to find her mother?
- j) Who is the younger brother of Paravasu?
- k) Who is Raibhya?
- l) Who is Andhaka?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) Write a short note on the significance of setting in drama.
- b) Define Absurd Drama.
- c) 'A Midsummer Night's Dream' is full of supernatural elements. Discuss.
- d) Why is 'Arms and the Man' called an Anti-Romantic comedy?
- e) What is the significance of the title of the play 'The Fire and the Rain'?
- f) Write a short note on costumes in drama.
- g) Examine the role of the fairies in the play 'A Midsummer Night's Dream'.

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) What is mimesis?
- b) Write a character sketch of oberon.
- c) What strange Law of Athens is described in the play 'A Midsummer Night's Dream'?
- d) What role does Nicola play in 'Arms and the Man'.
- e) Discuss G. B. Shaw's use of Farce in 'Arms and the Man'.
- f) Describe the use of myth in the play 'The Fire and the Rain'.
- g) Write a short note on romantic elements in 'A Midsummer Night's Dream'.

Q4) Answer the following questions in about 150 words each (Any 1) : [10]

- a) What is Drama? What are types of Drama?
- b) Attempt a character sketch of the major and minor characters in the play 'The Fire and the Rain'.

[5808]SODL-219

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

Aadhunik Marathi Sahitya : Prakasawata aani Madhya Yugin

Marathi Sahitya: Nivdak Madhyayugin Gadhya, Padhya

मध्ययुगीन मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा आणि मध्ययुगीन

मराठी साहित्य : निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य (DSE1-B)

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा :

[10]

- i) तुम्ही वाचलेल्या आत्मचरित्राचे नाव लिहा?
- ii) ललित गद्य वाङ्मयाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा?
- iii) हेमलकसा येथील लोकबिरादरी हा प्रकल्प कोणत्या जिल्ह्यात आहे?
- iv) आदिवासी समाजातील तंटे सोडविण्यासाठी डॉ. प्रकाश आमटे यांनी कोणता नवा प्रकल्प सुरू केला?
- v) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी लोकबिरादरी या प्रकल्पावर राबविलेले कोणतेही दोन अनोखे प्रयोग सांगा?
- vi) डॉ. प्रकाश आमटे यांनी जंगलातील वन्य प्राण्यांची सेवा करता यावी म्हणून कशाची स्थापना केली?
- vii) महानुभाव संप्रदायातील कोणत्याही दोन गद्य ग्रंथांची नावे सांगा?
- viii) मराठीतील पहिला चरित्रग्रंथ म्हणून कोणत्या ग्रंथास ओळखले जाते?
- ix) शिवकालीन दोन बखरींची नावे लिहा?
- x) श्रीकृष्णमूर्तिवर्णन कोणत्या ग्रंथात आलेले आहे?
- xi) 'सुंदरा मनामधी भरली' ही लावणी रचना कोणाची आहे?
- xii) 'बिकट वाट वहिवाट नसावी' ही रचना कोणाची आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा : [25]

- i) आत्मचरित्र लेखनामागील हेतू थोडक्यात लिहा ?
- ii) 'लोकबिरादरी' प्रकल्पाची थोडक्यात ओळख करून द्या ?
- iii) 'डॉ. बाबा आमटे' यांचा परिचय करून द्या ?
- iv) 'प्राण्यांचे गोकुळ' मध्ये कोणकोणते प्राणी राहत असत ?
- v) बखर वाङ्मयाचे विशेष सांगा ?
- vi) पोवाडा वाङ्मयाचे स्वरूप लिहा ?
- vii) 'ऊस डोंगा परी रस नव्हे डोंगा' या अभंगाचा अर्थ थोडक्यात स्पष्ट करा ?

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा : [25]

- i) आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा ?
- ii) प्रकाशवाटा या आत्मचरित्राचे विशेष सांगा ?
- iii) 'लोकबिरादरी' या प्रकल्पामध्ये सुरू करण्यात आलेल्या शाळेचे स्वरूप थोडक्यात लिहा ?
- iv) बखर वाङ्मयाचे प्रकार थोडक्यात लिहा ?
- v) लावणी वाङ्मयाचे विशेष सांगा ?
- vi) 'विंचू चावला वृश्चिक चावला' या भारूडाचा अर्थ थोडक्यात स्पष्ट करा ?
- vii) 'एक गड घेतला' परंतु 'एक गड गेला' या बखरीतील वेचाचा थोडक्यात अर्थ स्पष्ट करा ?

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा : [10]

- i) हेमलकसातील लोकबिरादरी प्रकल्पावर काम करताना आलेले कसोटीच्या प्रसंगाचे चित्रण डॉ. प्रकाश आमटे यांनी कसे केले आहे ?
- ii) संत एकनाथांनी 'भारूडाच्या' माध्यमातून कोणता उपदेश केला. उदाहरणासह स्पष्ट करा ?

[5808]-SODL-220

S.Y. B.A.

हिंदी (HINDI)

DSE1 - C : काव्यशास्त्र और साहित्य के भेद
(2019 Pattern)

समय: 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
 - 3) 5 (पांच) अंको के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए।
 - 4) 10 (दस) अंको के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) शब्द और अर्थ के योग को क्या कहते हैं?
- ii) काव्य हेतु कितने हैं?
- iii) काव्य के कितने तत्व हैं?
- iv) रस के स्थायी भाव कितने हैं?
- v) मोहनदास कहानी के रचनाकार कौन है?
- vi) नाटक शब्द किस धातु से बना है?
- vii) काव्य की कोई एक परिभाषा लिखिए।
- viii) रस के प्रमुख कितने अंग हैं?
- ix) चित्त में स्थिर रूप से रहने वाले भाव को क्या कहते हैं?
- x) हिंदी उपन्यास सम्राट किसे कहते हैं?
- xi) रसों का राजा किसे कहते हैं?
- xii) मोहन राकेश के किसी एक नाटक का नाम लिखिए?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[25]

- i) भारतीय काव्य प्रयोजन को स्पष्ट कीजिए ।
- ii) रस के अंगों का स्थूल परिचय दीजिए ।
- iii) उपन्यास के तत्वों का परिचय दीजिए ।
- iv) किन्हीं दो रसों का संक्षिप्त परिचय दीजिए ।
- v) काव्य हेतु का सामान्य परिचय दीजिए ।
- vi) कहानी और उपन्यास में क्या अंतर है? स्पष्ट कीजिए ।
- vii) किसी एक नाटक की कथावस्तु लिखिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[25]

- i) कोई भी दो काव्य प्रयोजन की व्याख्या कीजिए ।
- ii) अभिधा से क्या तात्पर्य है?
- iii) रस के अनुभाव अंग को स्पष्ट कीजिए?
- iv) अर्थ प्राप्ति काव्य का प्रयोजन है, स्पष्ट कीजिए ।
- v) किसी एक महाकाव्य की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए ।
- vi) किसी एक कहानी की कथा अपने शब्दों में लिखिए ।
- vii) नाटक के किसी दो तत्व को लिखिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[10]

- i) काव्य प्रयोजन पर सविस्तर प्रकाश डालिए ।
- ii) काव्य के तत्वों पर प्रकाश डालिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7869

[Total No. of Pages : 3

[5808]SODL-221

School of Open and Distance Learning

मुक्त अध्ययन व दूरस्थ प्रशाळा

S.Y.B.A संस्कृत

DSP1 – D -1 & 2

Kavyashastra and Kautiliya Arthashastra

(काव्यशास्त्रम् आणि कौटिलीय अर्थशास्त्रम्)

Q.1 Answer the following questions (Any Five)

प्र. 1 पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (10)

1. How many विद्याs have been described by Kautilya and What are they?

कौटिल्याच्या मते विद्या किती आहेत व त्या कोणत्या आहेत ?

2. What is the meaning of वार्ता ?

वार्ता म्हणजे काय ?

3. What are सप्तप्रकृतीs ?

सप्तप्रकृती कोणत्या आहेत ?

4. What is the meaning of संश्रय ?

संश्रय म्हणजे काय ?

5. Explain the concept of काव्यहेतू.

काव्यहेतू स्पष्ट करा.

6. How many शब्दशक्तीs are there and what are they.

शब्दशक्ती किती व कोणत्या आहेत याविषयी थोडक्यात लिहा.

7. Write the concept of काव्यलक्षण.

काव्यलक्षण लिहा.

प्र. 2 Explain the following with reference to the context. (Any Five)

पुढीलपैकी कोणत्याही पाच वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. (25)

1. उपेक्षणम् आसनम् ।
2. आश्रयः सर्वधर्माणां शश्वदान्वीक्षिकी मता ।
3. यथार्हदण्डः पूज्यते ।
4. त्रय्याभिरक्षितो लोकः प्रसीदति न सीदति ।
5. कृषिपाशुपाल्ये वणिज्या च वार्त्ता, धान्यपशुहिरण्यकुप्यविष्टिप्रदानादौपकारिकी ।
6. अप्रणीतस्तु मात्स्यन्यायमुद्धावयति ।
7. अनन्यां पृथिवीं भुङ्क्ते सर्वभूतहिते रताः ।

प्र. 3 Explain the following with reference to the context. (Any Five)

पुढीलपैकी कोणत्याही पाच वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. (25)

1. नवरसरुचिरा निर्मितिमादधती भारती कवेर्जयति ।
2. अन्योऽर्थो लक्ष्यते यत् सा लक्षणाऽऽरोपिता क्रिया ।
3. श्लिष्यन्ति शब्दाः श्लेषोसावक्षरादिभिरष्टधा ।
4. तात्पर्यार्थोऽपि केषुचित् ।
5. साक्षात्सङ्केतितं योऽर्थमभिधत्ते स वाचकः ।
6. इतरत् तद्वन्निखिलं भवति यदीयमर्थमुदितार्या गीतिः ।
7. उपादानं लक्षणं चेत्युक्ता शुद्धैव सा द्विधा ।

Q. 4 Explain the concept of षड्गुण्य and its importance in Kautiliya Arthashastra.

कौटिलीय अर्थशास्त्रातील षड्गुण्य ही संकल्पना व तिचे महत्त्व स्पष्ट करा.

OR किंवा

(10)

What is लक्षणा and explain “लक्षणा तेन षड्विधा”।

लक्षणा म्हणजे काय ते सांगून “लक्षणा तेन षड्विधा”। स्पष्ट करा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7870

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-222

S.Y. B.A.

HISTORY

**DSE I : Medieval India-Sultanate Period and Mughal Period
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence each (Any 10) : [10]

- a) Where was the first battle of Panipat fought?
- b) Who built Buland Darwaza?
- c) Muhammad-bin-Tuglaq changed his capital from Delhi to _____.
- d) Who was the founder of Lodhi dynasty?
- e) Which Mughal Emperor is also known as Alamgir?
- f) Who wrote Tarikh-E-Hind?
- g) What does arabic word 'Mamaluke' mean?
- h) 'Chahalgani' who formed this group?
- i) Who founded Mughal Sultanate in India?
- j) What was the name of Iqta head officer?
- k) When was Behamani Kingdom established?
- l) Who wrote 'Ain-E-Akbari'?

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 of the following :

[25]

- a) Give reasons for Muhammad Ghori's Invasion of India.
- b) What was Akbar's 'Rajput Policy'.
- c) Write in explain the experiment of changing the capital of Sultan Muhammad-bin-Tughlaq.
- d) What was the land revenue system of Mughal period.
- e) Write the reasons for the first Panipat war.
- f) What was the military administration during Mughals.
- g) Explain the contribution of brothers Harihara and Bukka to the Vijayanagar Empire.

Q3) Write short notes on any 5 of the following :

[25]

- a) Razia Sultan.
- b) Mohammad Gawan.
- c) Mansabdari System.
- d) Battle of Talikota.
- e) Sufi Movement.
- f) Aurangzeb.
- g) Taj Mahal.

Q4) Answer the following in 150-200 words :

[10]

- a) Explain the historical sources of Delhi Sultanate.
- b) Explain the administrative system of Mughal Period.

Total No. of Questions : 4]

P7870

[5808]SODL-222

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE I : Medieval India-Sultanate Period and Mughal Period

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा :

[10]

- अ) पहिले पानिपत युद्ध कोणा-कोणात लढले गेले?
- ब) बुलंद दरवाजा कोणत्या बादशहाच्या काळात उभारला गेला?
- क) मुहम्मद-बिन-तुघलक या सुलतानाने राजधानी दिल्लीवरून कोठे स्थलांतरित केली?
- ड) लोदी राजघराण्याची स्थापना कोणी केली?
- य) आलमगीर या नावाने कोणता मुघल बादशहा ओळखला जातो.
- र) तारीख-इ-हिंद या ग्रंथाचे लेखन कोणी केले?
- ल) मामलुक या अरेबिक शब्दाचा अर्थ काय आहे?
- व) चहलगनी गटाची स्थापना कोणत्या सुलतानाने केली?
- श) भारतातील मुघल सत्तेचा संस्थापक कोण?
- स) इकत्याच्या मुख्य अधिकाऱ्यास काय म्हटले जात असे?
- ह) बहामनी सत्तेची स्थापना कधी झाली?
- ळ) ऐन-ए-अकबरीची रचना कोणी केली?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दात लिहा : [25]

- अ) मोहम्मद घोरीच्या भारतावरील स्वारीची कारणे लिहा.
- ब) बादशहा अकबराचे राजपूत विषयक धोरण स्पष्ट करा.
- क) सुलतान मोहम्मद बिन तुघलकाचा राजधानी बदलाचा प्रयोग सविस्तर लिहा.
- ड) मुघलकालीन जमीन महसूल पद्धती लिहा.
- य) पहिल्या पानिपत युद्धाची कारणे लिहा.
- र) मुघलकालीन लष्करी प्रशासना विषयी माहिती द्या.
- ल) विजयनगर साम्राज्य उभारणीत हरिहर व बुक्क या बंधूंचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच) [25]

- अ) रझिया सुलतान.
- ब) मोहम्मद गवाण.
- क) मनसबदारी पद्धती.
- ड) तालिकोटची लढाई.
- य) सुफी चळवळ.
- र) औरंगजेब.
- ल) ताजमहाल.

प्रश्न 4) एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दात लिहा : [10]

- अ) दिल्ली सुलतानशाहीच्या लिखाणाची साधने सविस्तर लिहा.
- ब) मोगल कालीन प्रशासनव्यवस्था स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7871

[5808]-SODL-223

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE1 - G : Micro Economics

(2019 CBCS Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence each: **[10]**

- i) What is meant by Micro Economics?
- ii) Write down 'Law of Demand'?
- iii) What is indifference curve?
- iv) Write down any one difference between Micro and Macro economics.
- v) What is duopoly?
- vi) Define variable cost.
- vii) What is opportunity cost?
- viii) What is meant by rent?
- ix) What is meant by innovation?
- x) What is producer's surplus?
- xi) What is selling cost?
- xii) How many firms do operate under monopoly?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in 50-100 words: [25]

- i) Explain the types of elasticity of supply.
- ii) What are the exceptions to the law of diminishing marginal utility?
- iii) Describe the innovation theory of profit.
- iv) Define various types of revenue.
- v) Explain the determinants of supply.
- vi) State the Ricardian theory of Rent.
- vii) Explain income elasticity of demand.

Q3) Answer any five of the following questions in 50-100 words: [25]

- i) Explain the supply curve of labour.
- ii) Explain the terms Total Cost (TC), Average Cost (AC) & Marginal Cost (MC).
- iii) Briefly explain modern theory of wages.
- iv) Write a short note on basic economic problems.
- v) Explain the concept of 'Collective Bargaining'.
- vi) Explain the characteristics of an indifference curve.
- vii) Write a short note on social welfare function.

Q4) Answer any one of the following questions in 100-200 words: [10]

- i) State the meaning of Micro Economics. Explain the nature and scope of Micro Economics.
- ii) Explain the characteristics of monopoly. Discuss the short-run equilibrium of a firm under monopoly.

Total No. of Questions : 4]

P7871

[5808]-SODL-223

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE 1 - G : Micro Economics

(2019 CBCS Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[10]

- सुक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
- मागणीचा नियम लिहा.
- समवृत्ती वक्र म्हणजे काय?
- स्थूल व सुक्ष्म अर्थशास्त्रामधील कुठलाही एक फरक लिहा.
- द्विविक्रेताधिकार म्हणजे काय?
- 'बदलता खर्च' म्हणजे काय?
- संधी त्याग खर्च म्हणजे काय?
- खंड म्हणजे काय?
- नवप्रवर्तन म्हणजे काय?
- उत्पादकाचे अधिक्य म्हणजे काय?
- विक्री किंमत म्हणजे काय?
- पूर्ण स्पर्धेमध्ये किती उद्योग कार्यरत असतात?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा.

[25]

- पुरवठ्याच्या लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- घटत्या सीमांत उपयोगीतेच्या नियमाचे अपवाद स्पष्ट करा.
- नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत स्पष्ट करा.
- खर्चाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- पुरवठ्याचे निर्धारक घटक सांगा.
- रिकार्डोच्या खंड सिद्धांतावर चर्चा करा.
- मागणीची किंमत लवचिकता स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) श्रमाचा पुरवठा वक्र स्पष्ट करा.
- ii) एकूण खर्च, सरासरी खर्च व सीमांत खर्च या संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) वेतनाचा आधुनिक सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- iv) मुलभूत आर्थिक प्रश्नांवर टिप लिहा.
- v) सामुहिक सौदाशक्ती स्पष्ट करा.
- vi) समवृत्ती वक्राचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- vii) सामाजिक कल्याण फलनावर टिप लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100-200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) सुक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय ते सांगून त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ii) मत्तेदारीची वैशिष्ट्ये सांगून उद्योग संस्थेचा अल्पकालीन मत्तेदारीतील समतोल स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7872

[5808]-SODL-224

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**DSE - 1 - H : Western Political Thought
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- i) Which year was Karl Marx born?
- ii) Explain the meaning of Socialism.
- iii) Who wrote essay on liberty?
- iv) State the basic elements of a state?
- v) The philosophy of Right - 1821 who wrote this book?
- vi) State any two merits of Rousseau.
- vii) Who is called the father of liberalism?
- viii) Man is selfish who said that?
- ix) Explain the meaning of the word improvement.
- x) Name the two types of slavery that Aristotle Proposed.
- xi) According to Plato, what should be the education during the first ten years?
- xii) Who is called the father of modern political science?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- i) Explain Plato's ideal state.
- ii) Explain Aristotle's views on slavery.
- iii) Explain Machiavelli's view of state.
- iv) Explain the social contract.
- v) Explain the General Will theory.
- vi) Explain Hegel's characteristics of freedom.
- vii) Explain Mill's utilitarianism.

Q3) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- i) Explain Marx's Communism.
- ii) Explain Marx's views on capitalism.
- iii) Explain John Locke's views on human nature.
- iv) Explain Machiavelli's views on kingship.
- v) Explain Plato's views on higher education.
- vi) Explain Plato's views on justice.
- vii) Explain Aristotle's views on revolution.

Q4) Attempt any one out of two from the following:

[10]

- i) Explain Marx's views on the state.
- ii) Explain Aristotle's views on democracy.

Total No. of Questions : 4]

P7872

[5808]-SODL-224

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 1 - H : Western Political Thought

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- i) कार्ल मार्क्सचा जन्म कोणत्या साली झाला?
- ii) समाजवादाचा अर्थ सांगा.
- iii) Essay on Liberty हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- iv) राज्याचे मुलभूत घटक सांगा.
- v) The philosophy of Right 1821 हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- vi) रूसोचे कोणतेही दोन गुण सांगा.
- vii) उदारमतवादाचे जनक कोणास म्हटले जाते?
- viii) मनुष्य हा स्वार्थी असतो असे कोणी म्हटले?
- ix) सुधारणा या शब्दाचा अर्थ सांगा.
- x) ऑरिस्टॉटलने मांडलेले गुलामगिरीचे दोन प्रकार सांगा.
- xi) प्लेटोच्या मते पहिल्या 10 वर्षांमध्ये कोणते शिक्षण असले पाहिजे.
- xii) आधुनिक राज्यशास्त्राचा जनक कोणास म्हटले जाते.

प्र.2) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) प्लेटोचे आदर्श राज्य स्पष्ट करा.
- ii) अँरिस्टॉटलचे गुलामगिरीविषयक मत स्पष्ट करा.
- iii) मॅकियाव्हेलीचे राज्याबाबतचे मत स्पष्ट करा.
- iv) सामाजिक करार स्पष्ट करा.
- v) सामूहिक ईहा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- vi) हेगेलच्या स्वातंत्र्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- vii) मिलचा उपयुक्ततावाद स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) मार्क्सचा साम्यवाद स्पष्ट करा.
- ii) मार्क्सचे भांडवलवाद विषयक विचार स्पष्ट करा.
- iii) जॉन लॉकचे मानवी स्वभावाबाबतचे मत स्पष्ट करा.
- iv) मॅकियाव्हेलीचे राजा विषयक विचार स्पष्ट करा.
- v) प्लेटोचे उच्च शिक्षणविषयक विचार स्पष्ट करा.
- vi) प्लेटोचे न्यायविषयक विचार स्पष्ट करा.
- vii) अँरिस्टॉटलचे क्रांती विषयक विचार स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील 2 पैकी 1 प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- i) मार्क्सचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
- ii) अँरिस्टॉटलचे लोकशाही बाबतचे मत विषद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7873

[5808]-SODL-225

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1 - J : Personnel Administration

(2019 CBCS Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any 10 of the following questions in one sentence: **[10]**

- i) Personnel administration is a function related to which category of administration organization?
- ii) Why is the Human Resource Department created separately.
- iii) What are the main types of training?
- iv) What are the main objectives of training?
- v) What is seniority?
- vi) What are the principles of promotion?
- vii) What is promotion?
- viii) How many types of training are based on duration?
- ix) Where is the Central Training Institute located?
- x) What is pre-entry training?
- xi) In which country is the spoils system?
- xii) Definition of Personnel Administration?

P.T.O.

Q2) Write short notes on any five of the following:

[25]

- a) Explain the types of training.
- b) Explain the concept of promotion.
- c) Explain the importance of Personnel Administration.
- d) Explain the objective of training.
- e) Explain the types of recruitment.
- f) Explain the benefits of retirement.
- g) Explain the principle of seniority.

Q3) Write short notes on any five of the following:

[25]

- a) Explain the meaning of personnel administration.
- b) Explain the concept of Pension.
- c) Explain the Indirect recruitment.
- d) Define ideal policy regarding personnel administration.
- e) Whatley Council.
- f) Employee Accountability.
- g) Right of employees to strike.

Q4) Answer the following question in 150-200 words:

[10]

- a) Define Personnel Administration and explain its scope.
- b) Write the meaning and needs of retirement.

Total No. of Questions : 4]

P7873

[5808]-SODL-225

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1 - J : Personnel Administration

(2019 CBCS Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) कर्मचारी प्रशासन प्रशासकीय संघटनेतील कोणत्या वर्गाशी संबंधित कार्य करते?
- ii) मानव संसाधन विभागाची स्वतंत्रपणे निर्मिती कशासाठी करण्यात आली आहे?
- iii) प्रशिक्षणाचे मुख्य प्रकार कोणते?
- iv) प्रशिक्षणाचे मुख्य उद्देश्य कोणते?
- v) सेवा जेष्ठता म्हणजे काय?
- vi) बढतीची तत्वे कोणती?
- vii) बढती म्हणजे काय?
- viii) कालावधीवर आधारित प्रशिक्षणाचे प्रकार किती?
- ix) केंद्रिय प्रशिक्षण संस्था कोठे आहे?
- x) प्रवेशपूर्व प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- xi) लूट पद्धत कोणत्या देशात आहे?
- xii) कर्मचारी प्रशासनाची व्याख्या स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) प्रशिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) बढती.
- क) कर्मचारी प्रशासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) प्रशिक्षणाचे उद्देश स्पष्ट करा.
- इ) भरतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) सेवानिवृत्तीचे फायदे सांगा.
- य) सेवा जेष्ठतेचे तत्व स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) कर्मचारी प्रशासनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ब) निवृत्ती वेतन संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) अप्रत्यक्ष भरती.
- ड) कर्मचारी प्रशासनासंबंधी आदर्श धोरणाची निश्चिती लिहा.
- इ) व्हिटले कौन्सिल.
- फ) कर्मचारी उत्तरदायित्व.
- य) कर्मचाऱ्यांचा संप करण्याचा अधिकार.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) कर्मचारी प्रशासनाची व्याख्या सांगून त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) सेवानिवृत्तीचा अर्थ आणि आवश्यकता लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7874

[5808]-SODL-226

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE1 - K : Foundations of Sociological Thoughts and Development
of Sociology in India
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- i) Where was the origin of Sociology?
- ii) Who is the founder of Sociology?
- iii) Who proposed the 'Law of Three Stages'?
- iv) Who wrote the book 'Division of Labour'?
- v) Who proposed the theory 'Social Fact'?
- vi) Same question of (e)
- vii) Which values was gained through the French Revolution.
- viii) What is 'Industrial Revolution'?
- ix) Who proposed the theory of 'Class Conflict'?
- x) What is Positivism?
- xi) Which revolution gave the formula that 'All persons are equal before the law'?
- xii) Who proposed the concept of 'Dominant Caste'?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following: [25]

- a) Explain Max Weber's Theory of 'Social Action'.
- b) Write short note on 'Class Conflict theory'.
- c) Explain the Durkheim's 'Theory of Social Fact'.
- d) Explain importance of 'Industrial revolution'.
- e) Write a short note on Enlightenment.
- f) Explain August Comte's Positivism.
- g) Explain 'Historical Materialism'.

Q3) Attempt any five out of seven from the following: [25]

- a) Explain Srinivas's 'Structural Functional Perspective'.
- b) Write information about Industrial Revolution.
- c) Explain Dr. Ghurye's thoughts on Caste.
- d) Emergence of Indian Sociology in British period.
- e) Explain French Revolution.
- f) Explain Karl Marx's the 'Theory of Alienation'.
- g) Explain August Comte's 'Law of Three Stages'.

Q4) Attempt any one out of two from the following: [10]

- a) Explain Development of Sociology in India.
- b) Explain August Comte's Positivism and Law of three stages.

Total No. of Questions : 4]

P7874

[5808]-SODL-226

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE1 - K : Foundations of Sociological Thoughts and Development
of Sociology in India**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.1) बारापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) समाजशास्त्राचा उगम कुठे झाला?
- ii) समाजशास्त्राचे जनक कोण आहेत?
- iii) तीन अवस्थांचा नियम कोणी मांडला?
- iv) 'Division of Labour' हे पुस्तक कोणी लिहिले?
- v) 'सामाजिक तथ्य' हा सिद्धांत कोणी मांडला?
- vi) 'सामाजिक तथ्य' हा सिद्धांत कोणी मांडला?
- vii) फ्रेंच राज्यक्रांतीच्या माध्यमातून कोणती मूल्य मिळाली?
- viii) 'औद्योगिक क्रांती' म्हणजे काय?
- ix) 'वर्ग संघर्ष सिद्धांत' कोणी मांडला?
- x) 'विज्ञानवाद/प्रत्यक्षवाद' म्हणजे काय?
- xi) 'कायद्यापुढे सर्व व्यक्ती समान' हे सूत्र कोणत्या क्रांतीने दिले?
- xii) 'प्रभावी जातीची' संकल्पना कोणी मांडली?

प्र.2) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) मॅक्स वेबर यांचा सामाजिक क्रियेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) 'वर्ग संघर्ष सिद्धांत' यावर टिप लिहा.
- क) एमिल डरखाईम यांचा सामाजिक तथ्यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ड) औद्योगिक क्रांतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) प्रबोधन यावर टिप लिहा.
- फ) ऑगस्ट कॉम्टे यांचा प्रत्यक्षवाद स्पष्ट करा.
- य) ऐतिहासिक भौतिकवाद स्पष्ट करा.

प्र.3) सात पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) श्रीनिवास यांचा संरचनात्मक प्रकार्यवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- ब) औद्योगिक क्रांतीविषयी माहिती लिहा.
- क) डॉ. घुये यांचे जातीविषयक विचार स्पष्ट करा.
- ड) ब्रिटिश कालखंडातील भारतीय समाजशास्त्राचा उदय स्पष्ट करा.
- इ) फ्रेंच राज्यक्रांती स्पष्ट करा.
- फ) कार्ल मार्क्स यांचा 'परात्मता सिद्धांत' स्पष्ट करा.
- य) ऑगस्ट कॉम्टे यांचा तीन अवस्थांचा नियम स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे संक्षिप्त उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) भारतातील समाजशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.
- ब) ऑगस्ट कॉम्टे यांचा प्रत्यक्षवाद आणि तीन अवस्थांचा नियम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7875

[5808]-SODL-227

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE1 - L : Psychology of Abnormal Behaviour
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence (any 10).

[10]

- i) Definition of abnormal behaviour.
- ii) What is general anxiety disorder.
- iii) Define Dissociative disorder.
- iv) What is cyclothymic disorder.
- v) Define delusions.
- vi) State the symptoms of mania (any 2).
- vii) State the characteristics of personality disorder (any 2).
- viii) Define avoidant personality disorder.
- ix) State the uses of internet (any 2).
- x) What is meaning of Anorexia Nervosa.
- xi) State meaning of communication disorder.
- xii) Define the learning disorder.

P.T.O.

Q2) Answer any 5 of the following 7 questions in 50-100 words.

[25]

- i) Explain the criteria of abnormal behaviour.
- ii) Explain the obsessive compulsive disorder.
- iii) Explain the body Dysmorphic disorder.
- iv) Explain the causes of mood disorder.
- v) Explain the types of breathing related sleep disorder.
- vi) Explain causes of gambling disorder.
- vii) Explain the autistic disorder.

Q3) Short notes (any 5).

[25]

- i) Give over view of DSM-S.
- ii) Types of phobia.
- iii) Symptoms of Depression.
- iv) Explain the post traumatic stress disorder.
- v) Types of Amnesia.
- vi) Effects of cell phone and internet.
- vii) APHO.

Q4) Answer one of the following questions in 150-200 words.

[10]

- i) Discuss the type of schizophrenia.
- ii) Discuss the types of odd eccentric personality disorder.

Total No. of Questions : 4]

P7875

[5808]-SODL-227

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE1 - L : Psychology of Abnormal Behaviour
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) एका वाक्यात प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) अपसामान्य वर्तनाची व्याख्या द्या.
- ii) सर्वसामान्य चिंता विकृती म्हणजे काय?
- iii) वियोजित विकृतीची व्याख्या द्या.
- iv) चक्रानुवर्ती उन्माद अवसाद विकृती म्हणजे काय?
- v) भ्रांतीची व्याख्या द्या.
- vi) उन्माद उल्हासाची लक्षणे सांगा (कोणतेही दोन).
- vii) व्यक्तीमत्त्व विकृतीची वैशिष्ट्ये सांगा (कोणतेही दोन).
- viii) प्रतिबंधात्मक व्यक्तीमत्त्व विकृतीची व्याख्या द्या.
- ix) महाजालाचे फायदे सांगा (कोणतेही दोन).
- x) क्षुधाथाव चतापदशा म्हणजे काय?
- xi) संप्रेषण विकृती म्हणजे काय?
- xii) अध्ययन विकृती म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) अपसामान्य वर्तनाचे निकष स्पष्ट करा.
- ii) विचार कृती अनिवार्यता विकृती स्पष्ट करा.
- iii) शरीररूपव्यंग भ्रम विकृती स्पष्ट करा.
- iv) भावस्थिती विकृतीचे कारणे स्पष्ट करा.
- v) श्वसनक्रियेशी संबंधित निद्राविकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- vi) जुगारी विकृतीचे कारणे स्पष्ट करा.
- vii) स्वमग्नता विकृती स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा द्या. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) डि.एस.एम.-S चा आढावा.
- ii) दुर्भितीचे प्रकार.
- iii) अवसादाची लक्षणे.
- iv) आघात पश्चात तणाव विकृती स्पष्ट करा.
- v) स्मृतीलोपाचे प्रकार.
- vi) भ्रमणध्वनी व महाजालाचे परिणाम.
- vii) अवधान कमतरता अतिक्रियाशीलता विकृती.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) छिन्नमनस्कताचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) विलक्षण/असाधारण विक्षिप्त व्यक्तीमत्त्व विकृतीच्या प्रकारांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7876

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-228

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

**DSE1 - N : Problem Course Based on CC - N1 & CC - N2
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any TEN of the following.

[10]

- a) Draw a simple graph of three vertices.
- b) True or False : Every tree is a connected graph.
- c) Give an example of an Eulerian graph on four vertices.
- d) Find the domain of $f(x, y) = \frac{2x}{y}$.
- e) Is $W = \{(x, y) : x = y\}$ a subspace of $\mathbb{R}^2$?
- f) If $f: V \rightarrow W$ is linear map then define the Kernel f .
- g) Let T be a linear operator on $\mathbb{R}^2$ defined by $T(x, y) = (x + y, 2x + y)$ then find $T(1, 2)$.
- h) Evaluate : $\lim_{(x, y) \rightarrow (1, 2)} x^2 y$.
- i) Evaluate : $\lim_{t \rightarrow 0} \left[\frac{\sin t}{t} \vec{i} + (t^2 + 1) \vec{j} \right]$.
- j) If $f(x, y) = x^2 + y^2$ then find $\frac{\partial f}{\partial y}$.
- k) Find $\frac{d\vec{r}}{dt}$ if $\vec{r} = \sin t \vec{i} + \cos t \vec{j} + t \vec{k}$.
- l) Evaluate : $\int_0^2 \int_0^2 dx dy$.

P.T.O.

Q2) Attempt any Five of the following.

[25]

- a) Prove that any tree is a bipartite graph.
- b) Show that in any graph G the odd degree vertices are even in number.
- c) Solve the following system if it is consistent.

$$x + 4y = 2$$

$$2x + 7y = 5$$

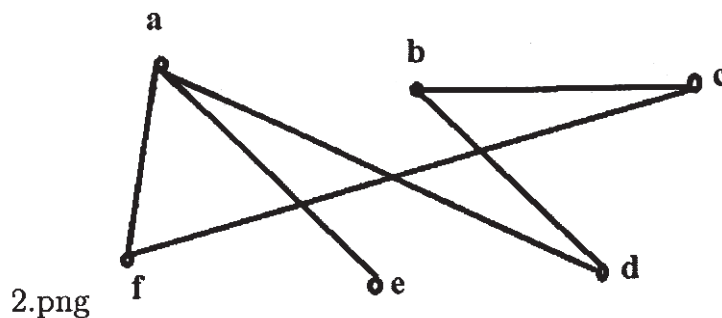
$$4x + 9y = 10$$

- d) Show that the subset $\{(1, 0, 0), (1, 1, 0), (1, 1, 1)\}$ is linearly independent in $\mathbb{R}^3$.
- e) Find the work done by the force $\vec{F} = xy\vec{i} + (y - x)\vec{j}$ over the straight line $\vec{r}(t) = (1 + t)\vec{i} + (1 + 2t)\vec{j}, 0 \leq t \leq 1$.
- f) If $y = f(x + ct) + \phi(x - ct)$ then show that $\frac{\partial^2 y}{\partial t^2} = c^2 \frac{\partial^2 y}{\partial x^2}$.
- g) Find $\int_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$ where $\vec{F} = (y^2 + z^2)\vec{i} + (x^2 + z^2)\vec{j} + (y^2 + x^2)\vec{k}$ and C is the line joining the points $(0, 0, 0)$ and $(1, 1, 1)$.

Q3) Attempt any Five of the following.

[25]

- a) List the degree of each vertex in the following graph.

- b) Show that every $u - v$ walk in a graph contains a $u - v$ path.

- c) Let U, W be two subspaces of a vector space V . Show that $U \cap W$ is also a subspace of V .
- d) Prove that $\frac{\partial^2}{\partial x \partial y} [(x+y)e^{x+y}] = (x+y+2)e^{x+y}$.
- e) Find the extreme values of the function $f(x, y) = x^2 + y^2 + (x+y+1)^2$.
- f) If $f(x, y) = x^2 - xy$ then evaluate $x \frac{\partial f}{\partial x} + y \frac{\partial f}{\partial y}$.
- g) Prove that $\vec{F} = (y^2 \cos x + z^3)\vec{i} + (2y \sin x - 4)\vec{j} + (3xz^2 + 2)\vec{k}$ is conservative.

Q4) Attempt any One of the following.

[10]

- a) Let $T : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^3$ be defined by $T(x, y) = (x, x+y, y)$. Find range and kernel of T .
- b) Using triple integration evaluate the volume of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 = 1$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P7877

[5808]-SODL-229

S.Y.B.A.

ENGLISH

**DSE-2A : Appreciatiny Poetry
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All the questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of the following

[10]

- a) State any two characteristics of Metaphysical poetry.
- b) What is the theme of the poem 'The Wind'.
- c) What is the unique style of Angelou's poetry?
- d) Who wrote the poem 'Sailing to Byzantium'?
- e) Which literary device is prominently used in the poem 'What is life'?
- f) What are the types of Ode?
- g) For which literary work did Rabindranath Tagore receive the Nobel Prize?
- h) State the types of Sonnet.
- i) "Beauty is truth, truth beauty, - that is all ye know on earth, and all ye need to know". Which poem ends with these lines?
- j) What does the poem London talk about?
- k) State the poetic form of the poem 'My Last Duchess'.
- l) Who wrote the poem 'Caged Bird'?

P.T.O.

Q2) Attempt Any Five out of the following :

[25]

- a) Attempt the critical appreciation of the poem 'The Nightingale'.
- b) Discuss the poem The Sun Rising as a Metaphysical poem.
- c) Write a detailed note on the Sonnets of Shakespeare.
- d) Comment on the poem London as a social satire.
- e) Critically comment on PD Shelley's poem To a Skylark.
- f) Write a detailed note on the use of Symbolism in "Sailing to Byzantium".
- g) Critically analyze the poem 'Futility'.

Q3) Attempt any five questions out of the following :

[25]

- a) Discuss the connection between the natural world and the barbarism of human kind with reference to the poem. 'A Bird, Came Down the Walk'.
- b) Write a detailed note on the theme of the poem "Talking in Their Sleep".
- c) Critically appreciate the poem "What is Life".
- d) Compare the poems 'Sympathy' and 'Caged Bird' on the basis of their themes.
- e) Explain the idea of alienation of the idea of estrangement among human beings with reference to the poem Failure of Communication.
- f) Attempt the critical appreciation of the poem The Awakening.
- g) Comment on the central idea of the poem 'Freedom'.

Q4) Attempt any one of the following :

[10]

- a) What is poetry and explain the various types of poetry.
- b) Critically appreciate the poem My Last Duchess.

x x x

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7878

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-230

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE 2B : Sahityavichar Aani Sahityasamiksha

साहित्यविचार आणि साहित्यसमीक्षा
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) 'कविता आणि प्रतिमा' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
- ii) 'टीकास्वयंवर' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- iii) 'वाक्यं रसात्मकं काव्यम्' असे कोण म्हणतात?
- iv) साहित्याचे सर्वश्रेष्ठ प्रयोजन कोणते?
- v) 'नवनवोन्मेषशालिनी प्रज्ञाः' असे कोणी म्हटले आहे?
- vi) शब्दाच्या तीन शक्ती कोणत्या?
- vii) समीक्षा म्हणजे काय?
- viii) आस्वाद म्हणजे काय?
- ix) मनोविश्लेषण पद्धतीचा जनक कोण?
- x) साहित्याचे मूल्यद्रव्य कोणते?
- xi) लेखक आणि वाचक यांच्यातील महत्वाचा दुवा कोण?
- xii) ललित साहित्याचे प्रकार लिहा?

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) ललित साहित्याचे विशेष थोडक्यात सांगा.
- ii) साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे विशेष सांगा.
- iii) प्रतिभा म्हणजे काय ते सांगून साहित्यनिर्मितीमध्ये 'प्रतिभाशक्ती' चे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iv) साहित्यातील व्यंजना शक्ती म्हणजे काय? ते उदाहरणासहीत स्पष्ट करा.
- v) समीक्षेची प्रयोजने कोणती आहेत?
- vi) साहित्य समीक्षेची कार्ये कोणती आहेत?
- vii) समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये यांचा सविस्तर परिचय करून द्या.

प्र.3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) ललित साहित्य आणि ललितेतर साहित्य यामधील फरक सांगा.
- ii) साहित्याची इतर प्रयोजने थोडक्यात लिहा.
- iii) साहित्यनिर्मितीमध्ये कल्पनाशक्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iv) साहित्यिकाचे व्यक्तिमत्त्वातील गुणविशेष सांगून संवेदनक्षमता हा गुणविशेष स्पष्ट करा.
- v) साहित्य व समाज परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- vi) समीक्षेचे प्रकार कोणते आहेत. त्याचा सविस्तर परिचय करून द्या.
- vii) शैली म्हणजे काय? ते सांगून लेखकानुसार शैली थोडक्यात सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) प्रयोजन म्हणजे काय? ते सांगून मम्मटाची प्रयोजने सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ii) समीक्षकाने कोणते गुण अंगीकारले तर तो श्रेष्ठ समीक्षक म्हणून नावारूपाला येतो?

[5808]-SODL-231

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE2 - C : मध्ययुगीन काव्य तथा उपन्यास साहित्य और नाटक साहित्य
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।
3) 5 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए।
4) 10 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) कबीर किस भक्तिधारा के कवि हैं?
- ii) कबीर के गुरु का नाम लिखिए।
- iii) मीराबाई की भक्ति किस प्रकार की थी?
- iv) मीराबाई किस आराध्य की भक्ति करती थी?
- v) एक पत्नी के नोट्स किस विधा की रचना है?
- vi) एक पत्नी के नोट्स की नायिका का नाम बताइए।
- vii) रहीम का पूरा नाम लिखिए।
- viii) रहीम किस राजा के दरबार में प्रमुख कवि थे?
- ix) बिहारी के दोहों की विशेषता क्या है?
- x) बिहारी की चर्चित रचना कौन-सी है?
- xi) महाभोज नाटक के नाटककार कौन हैं?
- xii) महाभोज नाटक के दो पात्र बताइए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) कबीर की भाषा पर प्रकाश डालिए।
- ii) कबीर की भक्तिभावना का परिचय दीजिए।
- iii) मीराबाई की प्रगतिशीलता को समझाइए।
- iv) एक पत्नी के नोट्स उपन्यास का उद्देश्य लिखिए।
- v) रहीम का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- vi) बिहारी की श्रृंगारिकता को समझाइए।
- vii) महाभोज नाटक का उद्देश्य लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) कबीर के क्रांतिकारी विचारों को समझाइए।
- ii) मीराबाई की भक्ति का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- iii) ममता कालिया का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- iv) रहीम के काव्य की प्रासंगिकता पर प्रकाश डालिए।
- v) बिहारी की अलंकार योजना समझाइए।
- vi) बिहारी की भाषा पर प्रकाश डालिए।
- vii) नाटक विधा के स्वरूप पर प्रकाश डालिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- i) एक पत्नी के नोट्स उपन्यास की तात्विक समीक्षा कीजिए।
- ii) बिहारी के काव्य की प्रासंगिकता पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7880

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-232

**S.Y. B.A.
SANSKRIT**

**DSE 2-D : Rgveda, Atharavaveda, Brahmana-grantha and
Upanishad
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) ऋ. 5.80 या क्रमांकाचे सूक्त कोणाला उद्देशून आहे?
- ii) यदक्षरपरिमाणम् काय आहे?
- iii) 'India-what can it teach us' या ग्रन्थाचे लेखक कोण?
- iv) ऋ. 5.83 या क्रमांकाचे सूक्त कोणाला उद्देशून आहे?
- v) देवानामधिपतिः ही कथा कोणाच्या देवेन्द्रत्वाचे वर्णन करते?
- vi) यूपनिर्माणम् हा पाठ कोणत्या ग्रन्थातील आहे?
- vii) 'सुपर्ण, इमा नो गाः अन्विच्छ' हे वाक्य कोणाचे आहे?
- viii) शौनकशाखीय अथर्ववेदाचा पहिला मन्त्र कोणता?
- ix) शौनकशाखीय अथर्ववेदात किती काण्डे आहेत?
- x) 'कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेत् सतं समाः' हे वाक्य कोणत्या उपनिषदातील आहे?
- xi) यमनचिकेत-संवाद कोणत्या उपनिषदात आहे?
- xii) सामवेदाच्या कौथुमशाखेचा ब्राह्मणग्रंथ कोणता?

P.T.O.

प्र.2) अ) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे) [20]

- i) पुरुषसूक्ताचे रसग्रहण करा.
- ii) सांमनस्य सूक्ताचा (अवे. 3.30) आशय स्पष्ट करा.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे इंग्रजी किंवा मराठी मध्ये सटीप भाषांतर करा. [5]

- i) प्र तव्यसीं नव्यसीं धीतिमग्रये वाचे मति सहसः सूनवे भरे।

अपां नपाद्यो वसुभिः सह प्रियो होता पृथिव्यां न्यसीददृत्वियः॥

- ii) ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः।

वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे।

प्र.3) अ) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणत्याही एकाचे) [20]

- i) सरमापणिकथेचा आशय स्पष्ट करा.
- ii) भार्गवी-वारुणी विद्या हा पाठ स्पष्ट करा.

ब) संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही एक) [5]

- i) अन्नं बहु कुर्वीत। तद्व्रतम्।
- ii) 'इन्द्रस्य दूतीरिषिता चरामि।'

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा. [10]

- अ) अथर्ववेद-अन्तर्गतस्वरूप.
- ब) उपनिषदे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7881

[5808]-SODL-233

S.Y.B.A.

HISTORY

**DSE2 -E : Glimpses of The Modern World
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any Ten)

[10]

- i) From which country did Vasco-da-Gama come to India?
- ii) What business is the 'Boston-Tea-Party' about?
- iii) Which country was blamed for World War 1st?
- iv) In which year did the Russian Revolution take place?
- v) Who is the father of the revolution of the Republic of China?
- vi) Who led the South African anti apartheid struggle?
- vii) In which year Congress supported Mahatma Gandhi's non-cooperation movement?
- viii) In which movement did Gandhi give Indians the idea 'do or die'?
- ix) Which peace conference was held to promote peace after World War 1st?
- x) Kemal Pasha belonged to which country?
- xi) Which political party did Hitler belong to?
- xii) What was the immediate cause of World War IInd?

P.T.O.

Q2) Write answers to any five of the following seven questions in 50 to 100 words. [25]

- i) Describe the scientific progress during the Renaissance.
- ii) State the consequences of American Revolution.
- iii) Explain the consequences of Russian Revolution.
- iv) Write information about Mahatma Gandhi's 'Quit India Movement'.
- v) Explain the reason for rise of nationalism in Asia and Africa.
- vi) Explain the reasons for the rise of Hitler.
- vii) Explain the causes of World War IInd.

Q3) Write the answers to any five of the following questions in brief from (out of six): [25]

- i) Isaac Newton.
- ii) Mahatma Gandhi.
- iii) Cold War.
- iv) America in Second World War.
- v) French Revolution.
- vi) Martin Luther.

Q4) Write an answers to one of the following questions in 150 to 200 words: [10]

- i) Write about the situation in Europe during the Renaissance Period.
- ii) Write in details the causes of the World War Ist.

Total No. of Questions : 4]

P7881

[5808]-SODL-233

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE2 - E : Glimpses of The Modern World

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) वास्को-द-गामा हा खलाशी कोणत्या देशांतून भारतात आला?
- ii) 'बोस्टन-टी-पार्टी' कोणत्या पदार्थाच्या व्यापारासंबंधी आहे?
- iii) पहिल्या महायुद्धासाठी कोणत्या देशास कारणीभूत धरले गेले.
- iv) रशियन राज्यक्रांती कोणत्या साली झाली?
- v) चीनमधील प्रजासत्ताक क्रांतीचे जनक कोणास म्हणतात?
- vi) दक्षिण आफ्रिकेतील वर्णभेदविरोधी लढा कोणाच्या नेतृत्वात उभा राहीला?
- vii) महात्मा गांधींच्या असहकार आंदोलनास काँग्रेसने कोणत्या सालच्या अधिवेशनात पाठींबा दिला?
- viii) कोणत्या आंदोलनात महात्मा गांधींनी 'करा किंवा मरा' हा मंत्र भारतीयांना दिला?
- ix) पहिल्या महायुद्धानंतर शांततेसाठी कोणती शांतता परिषद आयोजित करण्यात आली?
- x) केमाल पाशा कोणत्या देशाचा नेता होता?
- xi) हिटलर कोणत्या पक्षाचा नेता होता?
- xii) दुसऱ्या महायुद्धाचे तत्कालिन कारण कोणते?

प्र.2) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) प्रबोधन काळातील वैज्ञानिक प्रगतीचे वर्णन करा.
- ii) अमेरिकन राज्यक्रांतीचे परिणाम सांगा.
- iii) रशियन राज्यक्रांतीचे परिणाम सांगा.
- iv) महात्मा गांधींच्या 'छोडो भारत' आंदोलनाची माहिती लिहा.
- v) आशिया व आफ्रिकेतील राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे सांगा.
- vi) हिटलरच्या उदयाची कारणे सांगा.
- vii) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे सांगा.

प्र.3) खालील सहापैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा.

[25]

- i) ऐझाक न्युटन
- ii) महात्मा गांधी
- iii) शीतयुद्ध
- iv) दुसरे महायुद्धातील अमेरीका
- v) फ्रेंच राज्यक्रांती
- vi) मार्टिन ल्युथर

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) प्रबोधन काळातील युरोपमधील परिस्थितीची माहिती लिहा.
- ii) पहिल्या महायुद्धाची कारणे सविस्तर सांगा.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7882

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-234
S.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE2 - G : Macro Economics
(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any 10 of the following in one sentence each (Any 10) : **[10]**

- a) Discuss the term Macro Economics.
- b) What is the central Bank of the Country?
- c) Who makes Fiscal Policy in a country?
- d) Define the term Investment.
- e) What is Economic activity?
- f) What is the scope of Philips curve?
- g) Discuss the term Money.
- h) Discuss the term trade cycles or business cycle.
- i) Who formulated the Say's law of Market?
- j) Discuss the term government expenditure.
- k) What are Savings?
- l) Discuss the term Interest.

P.T.O.

Q2) Answer any 5 of the following in 50-100 words each (Any 5) : **[25]**

- a) Discuss the scope of Macro Economic Analysis.
- b) Discuss different phases of Trade cycles.
- c) How does Investment strengthen an Economy?
- d) Discuss Expenditure method of measuring National Income.
- e) Discuss Say's law of market's criticism given by Keynes.
- f) What are the subjective factors affecting consumption function?
- g) What measures are used to control inflation?

Q3) Write short notes on any 5 of the following (Any 5) : **[25]**

- a) Expansionary Fiscal policy.
- b) Cash balance approach of Cambridge Economists.
- c) What are the causes of business cycles.
- d) Stagflation : Meaning.
- e) Instruments of monetary policy.
- f) Objectives of Macro Economic policies.
- g) Consumption function : Meaning.

Q4) Answer any one of the following in 150-200 words (Any one) : **[10]**

- a) Discuss in detail the difference between Micro Economics and Macro Economics.
- b) What are the major functions performed by money.

Total No. of Questions: 4]

P7882

[5808]-SODL-234

S.Y. B.A.

अर्थशास्त्र

DSE2 - G : स्थुल अर्थशास्त्र

(2019 Pattern) (CBCS)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
- 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- अ) स्थुल अर्थशास्त्राचा अर्थ लिहा.
- ब) देशाची मध्यवर्ती बँकेचे नाव लिहा.
- क) राजकोषीय धोरण कोण ठरवतात.
- ड) गुंतवणुकीची परिभाषा लिहा.
- इ) आर्थिक क्रियाकलाप म्हणजे काय.
- फ) फिलिप्स वक्राचा आकार सांगा.
- य) पैशाची व्याख्या लिहा.
- र) व्यापार चक्राची व्याख्या लिहा.
- ल) बाजाराचा 'से' च्या नियम कोणी मांडला.
- व) सरकारी खर्चाची व्याख्या लिहा.
- श) बचत म्हणजे काय?
- स) व्याजदराची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- अ) स्थूल अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) व्यापार चक्राच्या अवस्थांवर प्रकाश टाका.
- क) गुंतवणुकीचे अर्थव्यवस्थेवर होणारे सकारात्मक परिणाम लिहा.
- ड) राष्ट्रीय उत्पन्नातील एकूण खर्च पद्धत स्पष्ट करा.
- इ) केन्सच्या रोजगारविषयक सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण लिहा.
- फ) उपभोग फलनावर वस्तुनिष्ठ घटकांचा प्रभाव लिहा.
- य) चलविस्तार नियंत्रण करण्यासाठीच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- अ) विस्तारीत राजकोषीय धोरण.
- ब) केंब्रिजचा रोख शिल्लक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- क) व्यापारचक्र निमिर्तीची कारणे लिहा.
- ड) मंदीयुक्त चलनवाढ संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) मौद्रिक धोरणाची साधने स्पष्ट करा.
- फ) स्थूल आर्थिक धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- य) उपभोग फलन संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे 150 ते 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 1)

[10]

- अ) सुक्ष्म आणि स्थूल अर्थशास्त्रातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) पैसा म्हणजे काय सांगून पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7883

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-235

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE2-H : Political Journalism

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of Twelve of the following :

[10 × 1 = 10]

- a) Give any one definition of Journalism.
- b) What is the meaning of Political Journalism.
- c) What is the meaning of Print Media.
- d) Give any two types of Magazines with examples.
- e) Write any four names of newspapers started before independence.
- f) What is the meaning of Political Interview.
- g) Give any one definition of Social Media.
- h) What is the meaning of the term Political Process?
- i) Write any two platforms of Social Media.
- j) What is the meaning of term Mediatisation of Politics?
- k) Give definition of Public Opinion.
- l) What is paid news?

Q2) Attempt any five out of Seven of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Explain the Nature of Journalism.
- b) Discuss the importance of Political Journalism.
- c) Explain the features of Television Media.
- d) State the Advantages of Electronic Media.
- e) Write a short note on Press Commissions in India.
- f) Write briefly about the 2019 Lok Sabha General Elections.
- g) What is New Media? Explain.

P.T.O.

Q3) Attempt any Five out of Seven of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Explain the types of Journalism.
- b) Discuss the advantages of Print Media.
- c) Discuss about the Radio as form of Electronic Media.
- d) Explain the Principles of Political Reporting.
- e) Write a brief note on Maharashtra Vidhan Sabha Elections, 2019.
- f) How public opinion is formed?
- g) What are the challenges of reporting?

Q4) Attempt any one out of two of the following :

[1 × 10 = 10]

- a) What are the challenges faced by Indian Journalism?
- b) Explain the Nature and Scope of Political Journalism.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P7883

[5808]SODL-235
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE2-H : Political Journalism
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढील 12 पैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10 × 1 = 10]

- अ) पत्रकारितेची कोणतीही एक व्याख्या लिहा.
- ब) 'राजकीय पत्रकारिता' म्हणजे काय?
- क) 'प्रिंट मिडिया' चा अर्थ काय?
- ड) नियतकालिकांचे कोणतेही दोन प्रकार उदाहरणासहित लिहा.
- इ) स्वातंत्र्यपूर्व काळात सुरू झालेल्या कोणत्याही चार वृत्तपत्रांची नावे लिहा.
- फ) 'राजकीय मुलाखत' याचा अर्थ काय?
- य) 'सामाजिक माध्यमाची' कोणतीही एक व्याख्या लिहा.
- र) 'राजकीय प्रकीया' या संकल्पनेचा अर्थ काय?
- ल) 'सामाजिक माध्यमांचे' कोणतेही दोन व्यासपीठे सांगा.
- व) 'राजकारणाचे माध्यमीकरण' या संकल्पनेचा अर्थ लिहा.
- श) 'लोकमत' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- ष) 'पेड न्यूज' म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) पत्रकारितेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) 'राजकीय पत्रकारितेच्या' महत्त्वाची चर्चा करा.
- क) 'टेलिव्हिजन मिडिया' ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) 'इलेक्ट्रॉनिक मिडिया' चे फायदे मांडा.
- इ) 'भारतातील प्रेस कमिशन' यावर टिप लिहा.
- फ) 2019 च्या लोक सभा सार्वत्रिक निवडणुकीविषयी थोडक्यात लिहा.
- य) 'न्यू मिडिया' म्हणजे काय? स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील 7 पैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 5 = 25]

- अ) पत्रकारितेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) प्रिंट मिडियांच्या फायद्यांची चर्चा करा.
- क) 'रेडिओ' हे इलेक्ट्रॉनिक मिडियाचे माध्यम याची चर्चा करा.
- ड) 'राजकीय रिपोर्टिंग' ची तत्त्वे स्पष्ट करा.
- इ) 2019 महाराष्ट्र विधान सभा निवडणुक यावर टिप लिहा.
- फ) 'लोकमत' कसे तयार होते?
- य) 'रिपोर्टिंग' पुढील आव्हाने काय आहेत?

प्रश्न 4) खालील 2 पैकी 1 प्रश्नांचे उत्तर लिहा.

[1 × 10 = 10]

- अ) भारतीय पत्रकारितेसमोरिल आव्हाने काय आहेत?
- ब) राजकीय पत्रकारितेचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7884

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-236

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE2-J : Development Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 10 questions from the following :

[10]

- a) Write any two functions of development administration.
- b) What is mean by voluntary organizations?
- c) Write a meaning of Development Administration.
- d) Define Human Development.
- e) What is mean by sustainable development?
- f) In which book first time Max Weber describe Bureaucracy?
- g) When E-Governance is started in India?
- h) Write a meaning of Globalization?
- i) Write a basis of sustainable development?
- j) How the Gender Development Index is calculated?
- k) What is mean by public-private partnership.
- l) Write a meaning of E-Governance?

P.T.O.

Q2) Attempt any 5 questions from the following : [25]

- a) Explain the role of voluntary organizations in women development?
- b) What is mean by Human Development Index?
- c) Explain the nature of Globalization in India?
- d) Write a objectives of E-Governance?
- e) Write a characteristics of Bureaucracy?
- f) Write a short note - Non-Governmental Agencies.
- g) Write a characteristics of voluntary organizations.

Q3) Attempt any 5 questions from the following : [25]

- a) Write a components of sustainable Development.
- b) Write a short note on Women Development.
- c) Write a nature of Development Administration.
- d) Write a meaning of public-private partnership.
- e) Write a reasons of failure of Development Administration.
- f) Write a benefits of E-Governance.
- g) Write a difference between traditional Administration and Development Administration.

Q4) Attempt any one question from the following : [10]

- a) Write a meaning and nature of Development Administration and Explain the benefits of Development Administration.
- b) Write a information on Ecological Approach to the study of development administration.

P7884

[5808]SODL-236

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE2-J : विकास प्रशासन

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) विकास प्रशासनाची दोन कार्ये लिहा.
ब) स्वयंसेवी संघटना म्हणजे काय?
क) विकास प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
ड) मानवी विकासाची व्याख्या लिहा.
इ) शाश्वत विकास म्हणजे काय?
फ) मैक्स वेबर यांनी नोकरशाही वरील विचार पहिल्यांदा कोणत्या ग्रंथात मांडले?
य) भारतामध्ये ई-शासन मोहिम कधी सुरू झाली?
र) जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगा.
ल) शाश्वत विकासाचे आधार सांगा.
व) लिंग विकास निर्देशांक कसा काढला जातो?
श) सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी म्हणजे काय?
ष) ई-शासन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) स्वयंसेवी संस्थांची स्त्री-विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) मानव विकास निर्देशांक म्हणजे काय ते सांगा.
- क) भारतातील जागतिकीकरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) ई-शासनाची उद्दिष्टे लिहा.
- इ) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) टिप लिहा – गैर-सरकारी संस्था
- य) स्वयंसेवी संघटनांची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) शाश्वत विकासाचे घटक लिहा.
- ब) टिप लिहा – महिलांचे सक्षमीकरण
- क) विकास प्रशासनाचे स्वरूप लिहा.
- ड) सार्वजनिक – खाजगी भागीदारी याचा अर्थ लिहा.
- इ) विकास प्रशासनाच्या अपयशाची कारणे लिहा.
- फ) ई-शासनाचे फायदे लिहा.
- य) पारंपारिक लोकप्रशासन आणि विकास प्रशासन यातील फरक लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा.

[10]

- अ) विकास प्रशासनाचा अर्थ व स्वरूप सांगून विकास प्रशासनाचे महत्त्व लिहा.
- ब) विकास प्रशासनाच्या अध्ययनाच्या पर्यावरणात्मक दृष्टीकोनाबाबत माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7885

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-237

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE2-K : Society in India : Understanding Issues & Indian
Society : Understanding Issues
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 10) :

[10]

- i) 'सामाजिक समस्या' म्हणजे काय?
What is a 'Social Problem'?
- ii) 'जाती' ची संकल्पना लिहा.
Write the Concept of 'Caste'.
- iii) 'स्त्री भ्रूणहत्या' म्हणजे काय?
What is a 'Sex Selective Abortion'?
- iv) जातीय विषमतेचा अर्थ लिहा.
Write the meaning of 'Caste Discrimination'.
- v) दारिद्र्याचा अर्थ स्पष्ट करा.
Explain the meaning of 'Poverty'.
- vi) वृद्धांच्या मानसिक समस्येविषयी लिहा.
Write the Psychological Problems of Aged.
- vii) प्रदूषण म्हणजे काय?
What is a 'Pollution'?

P.T.O.

viii) लिंगभाव म्हणजे काय?

Write is a 'Gender'?

ix) विकास संकल्पनेचा अर्थ लिहा.

Write the Meaning of concept 'Development'.

x) 'विस्थापन' म्हणजे काय?

What is a 'Displacement'?

xi) महिला विरोधी हिंसाचारावर माहिती लिहा.

Write the Information of 'Violence Against Women'.

xii) व्यसनाचा अर्थ लिहा.

Write the Meaning of 'Addiction'.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 5) :

[25]

i) सामाजिक समस्येचा अर्थ सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

What is the meaning of social problem and explain the characteristics of social problem.

ii) जातीय विषमतेची कारणे स्पष्ट करा.

Explain the reasons of Caste Inequalities.

iii) लिंगभेदाचे आयाम स्पष्ट करा.

Explain the Aspects of Gender Discrimination.

iv) विस्थापनाची समस्या स्पष्ट करा.

Explain the issues of Displacement.

v) वृद्धांची समस्या स्पष्ट करा.

Explain the issues of aged.

vi) राज्यशासनाची भूमिका स्पष्ट करा.

Explain the Role of State Government.

vii) दारिद्र्यावर टिपा लिहा.

Write short note on Poverty.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 5) :

[25]

i) सामाजिक समस्येचे दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

Explain the Approaches of Social Problem.

ii) धार्मिक अल्पसंख्यकांची समस्या स्पष्ट करा.

Explain the issues of Religious Minorities.

iii) लैंगिक हिंसाचाराची समस्या स्पष्ट करा.

Explain the issues of Sexual Violence.

iv) मानवी तस्करी स्पष्ट करा.

Explain the Human Trafficking.

v) पर्यावरण ऱ्हासाची समस्या स्पष्ट करा.

Explain the issues of Environmental degradation.

vi) तरुणांच्या समस्या स्पष्ट करा.

Explain the issues of Youth.

vii) नागरी समाज संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.

Explain the role of Civil Society Organizations.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा (कोणताही 1) :

[10]

i) कौटुंबिक हिंसाचार म्हणजे काय सांगून कौटुंबिक हिंसाचाराची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

Explain the meaning, Causes and Impact of Domestic Violence.

ii) विकास म्हणजे काय सांगून विकासात्मक समस्या स्पष्ट करा.

What is a Development? Explain the issues of development.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7886

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-238
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
DSE2-L : DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY AND
THEORIES OF PERSONALITY
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each : (Any 10) [10]

- a) What is life span development?
- b) State any two methods of data collection in research?
- c) Who has founded psychoanalytic perspective?
- d) How many pairs of genes does a foetus have?
- e) What are the stages in Piaget's theory of development?
- f) What is the proposition of Vygotsky's theory?
- g) Define personality.
- h) What is idiographic approach to personality?
- i) What is the meaning of archetypes?
- j) Define classical conditioning.
- k) State the types of traits in Allport's theory?
- l) What is cognitive mediation theory?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following seven questions in 50-100 words. [25]

- a) Explain characteristics of life Span perspective.
- b) Describe Piaget's preoperational stages.
- c) Explain the concept of moral development.
- d) Discuss Nomothetic approach.
- e) Explain the concept of operant conditioning.
- f) Describe experiment on classical conditioning.
- g) Describe the principles of life-span development.

Q3) Write short note on any five of the following: [25]

- a) Explain ethological theories of development.
- b) Discuss the chromosomal and gene linked abnormalities.
- c) Explain language development in infancy.
- d) Discuss the misconceptions of personality.
- e) Describe Adler's theory of personality.
- f) Discuss Eysenck's theory of personality.
- g) Explain Allport's Trait Approach of Personality.

Q4) Answer one of the following questions in 150 - 200 words. [10]

- a) Discuss the data collection methods in detail in life-span development research.
- b) Explain the social cognitive theory by Bandura in detail.

P7886

[5808]SODL-238

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE2-L : वैकसिक मानसशास्त्र आणि

व्यक्तिमत्वाचे सिद्धांत

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) जीवन कालावधी विकास म्हणजे काय?
- ब) संशोधनातील प्रदत्त संकलनाच्या कोणत्याही दोन पद्धती सांगा.
- क) मनोवैज्ञानिक दृष्टिकोन कोणी प्रस्तुत केला आहे?
- ड) गुणसूत्रांच्या किती जोड्या मानवी शरीरात असतात?
- इ) पियाजे यांच्या सिद्धांतामधील वाढीचे टप्पे/अवस्था सांगा.
- फ) वायगोट्स्की यांनी त्यांच्या सिद्धांतामध्ये काय मांडले?
- य) व्यक्तिमत्वाची व्याख्या लिहा.
- र) व्यक्तिमत्वाचा आयडीओग्राफिक सिद्धांत म्हणजे काय?
- ल) आरकेटाईप्स म्हणजे काय?
- व) अभिजात अभिसंधान म्हणजे काय?
- श) आलपोर्ट यांच्या सिद्धांतातील गुणतत्वांचे प्रकार सांगा.
- स) बोधनिक मध्यस्थी सिद्धांत म्हणजे काय?

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 - 100 शब्दांत लिहा. [25]

- अ) जीवनकालावधी विकास सिद्धांताची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) पियाजे यांनी सांगितलेल्या प्री-ऑपरेशनल अवस्था सांगा.
- क) नैतिक विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) नोमोथेटिक सिद्धांत म्हणजे काय?
- इ) व्यापारक अधिसंधानाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) अभिजात अधिसंधानाचा प्रयोग स्पष्ट करा.
- य) जीवन कालावधी विकासाची तत्वे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच टीपा लिहा. [25]

- अ) इथॉलॉजिकल - मानवसंस्कृतीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) क्रोमोझोम व गुणसूत्रांतील अपसामान्यता स्पष्ट करा.
- क) बाल्यावस्थेतील भाषेचा विकास स्पष्ट करा.
- ड) व्यक्तिमत्त्वाविषयीच्या गैरसमजुती विषद करा.
- इ) अँडलर यांनी सांगितलेल्या व्यक्तिमत्त्वाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- फ) आयझेंक यांचा व्यक्तिमत्त्वाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- य) आलपोर्ट यांचा व्यक्तिमत्व सिद्धांत विषद करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150 - 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जीवन कालावधी विकासातील संशोधनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) बांडुरा यांचा सामाजिक अध्ययन सिद्धांत स्पष्ट करा.

[5808]SODL-239

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

**DSE2-N : Number Theory and Computational Geometry
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten of the following :**[10]**

- a) Write transformation matrix in two dimension for the scaling in x-coordinate by a factor 4.
- b) Find an angle $\delta\theta$ to generate 40 equally spaced points on the ellipse $\frac{x^2}{36} + \frac{y^2}{16} = 1$.
- c) Define the term 'spline curves'.
- d) Find the degree of polynomial of Be'zier curve determined by 7 control points.
- e) Write the translation matrix that translate the point (2, 1, -3) to the origin.
- f) State the effect of transformation matrix $\begin{bmatrix} 1 & 0 \\ -1 & 1 \end{bmatrix}$ on a two dimensional object.
- g) State the term 'Perfect number.'
- h) Compute the sum of positive divisors of 12. That is $\sigma(12)$.
- i) Define the term 'Quadratic non-residue'.
- j) Give an example of a Pythagorean tripel.
- k) If, $a, b \in \mathbb{Z}$ then prove that $a \equiv b \pmod{6}$ is a reflexive relation.
- l) Show that the congruence equation $4x \equiv 5 \pmod{12}$ has no solution.

Q2) Attempt any five of the following :**[25]**

- a) Consider the line segment AB having position vectors $A[2\ 3]$ and $B[-4\ 7]$. If it is transformed to the line $A'B'$ by using the transformation

matrix $T = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ then find the slope of $A'B'$.

- b) A circle $x^2 + y^2 = r^2$ having area 64cm^2 is transformed using linear transformation $T = \begin{bmatrix} 1 & 3 \\ -1 & 3 \end{bmatrix}$. Find the area of transformed circle.

- c) Determine the cabinet projection of $X = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 1 \\ 5 & 5 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 1 \\ 5 & 5 & 0 & 1 \end{bmatrix}$ for $\alpha = 30^\circ$.

- d) Determine the parametric equation of a Be'zier curve determined by control points $B_0[1\ 1]$, $B_1[2\ 3]$, $B_2 = [4\ 3]$ and $B_3[3\ 1]$.
- e) Determine the reflection of triangle ABC through the line $y = 5$, where $A[1\ 3]$, $B[2\ 4]$ and $C[3\ 5]$.
- f) Determine concatenated transformation matrix for the following sequence of transformation :
- Translation in x, y and z direction by $-1, 2$ and 1 units respectively.
 - Rotation about z -axis by an angle $\theta = 90^\circ$.
 - Reflection in XY plane.
- g) Determine the expression to generate 11 points of the parabolic segment $y^2 = 4x$, $2 \leq y \leq 4$.

Q3) Attempt any five of the following :**[25]**

- a) Let p denotes the prime number if $p|a_1 a_2 \dots a_n$ prove that $p|a_i$ for some i .
- b) Find the remainder when 2^{50} is divided by 7.
- c) Prove that cube of any integer is of the form $9k, 9k + 1$ or $9k + 8$ for some integer k .

- d) Solve the following system of linear congruence's using Chinese remainder theorem:

$$x \equiv 5 \pmod{11},$$

$$x \equiv 2 \pmod{19}.$$

- e) Evaluate the largest power of 3 dividing $40!$.
f) If $n = p_1^{s_1} \times p_2^{s_2} \times \dots \times p_r^{s_r}$, where p_i are distinct primes then prove that

$$\sigma(n) = \frac{p_1^{s_1+1}}{p_1-1} \times \frac{p_2^{s_2+1}}{p_2-1} \times \dots \times \frac{p_r^{s_r+1}}{p_r-1}.$$

- g) Evaluate the Legendre symbol $\left(\frac{-42}{61}\right)$.

Q4) Attempt any one of the following :

[10]

- a) Generate uniformly spaced 5 points in the first quadrant on circle $x^2 + y^2 = 49$.
b) If $g = \gcd(a, b)$ for integers a and b then prove that there exists integers x_0 and y_0 such that $g = ax_0 + by_0$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7888

[Total No. of Pages : 2

[5808]SODL-240

S.Y. B.A.

ENGLISH

SEC1-A : Advanced Study of English Language
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer the following questions in a sentence each (Any 10):

[10]

- a) What do you understand by the concept of Intonation?
- b) State the manners of articulation.
- c) State one point of difference between lexical and functional morphemes.
- d) What are content words?
- e) State an example of code-mixing.
- f) What do you understand by the term dialect?
- g) What is an adjective phrase?
- h) State the use of question tags.
- i) What are homography?
- j) What is the difference between Homonymy and Polysemy?
- k) What is maxim of quality?
- l) State two maxims of the politeness principle.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) What is word accent? State the rules for accentual patterns.
- b) What are the uses of the falling tone?
- c) What is a morpheme? Differentiate between lexical and functional morpheme.
- d) Describe the concept of root, stem and base in morphology.
- e) Discuss the meaning of Register in communication. State its features.
- f) What are formal and informal styles? When are they used?
- g) Explain the concept of syllable. What is the difference between monosyllabic and polysyllabic words?

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) What is a clause? State the difference between dependent and independent clause.
- b) What is a sentence? What are its types?
- c) Explain the term semantics. What is the difference between connotative and denotative meanings?
- d) What is lexeme? What are its kinds.
- e) What are antonyms? Briefly explain the types of antonym with examples.
- f) What is politeness principle? State the maxims of politeness.
- g) Differentiate between direct and indirect speech acts.

Q4) Answer the following questions in about 150 words each (Any 1) : [10]

- a) Explain the concept of intonation. Discuss the types and uses of tones.
- b) Explain speech mechanism. Write a note on the organs of speech.

[5808]SODL-241
S.Y. B.A.
SANSKRIT
SEC1-D : संस्कृतार्णवः
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा :

[10]

Answer the following questions - any 10

- i) भर्तृहरीच्या शतककाव्यांपैकी एका काव्याचे नाव लिहा.
Name any of भर्तृहरि's शतककाव्यs.
- ii) नरहरि कोणाचा भक्त होता?
नरहरि was devotee of which god?
- iii) शिवराजगुणवर्णनम् हा पाठ कोणत्या ग्रंथातून घेतला आहे?
From which text is extracted the lesson titled शिवराजगुणवर्णनम्?
- iv) श्रद्धा स्वभावज असते की निपुणज?
Whether श्रद्धा is स्वभावज or निपुणज?
- v) नाक हे ज्ञानेन्द्रिय सुरभि आणि असुरभि यांचा कोणत्या कारणामुळे वास घेऊ शकते?
Due to what reason the nose can smell good smell and bad smell?
- vi) दशमुखमौलिबलिम् यात दशमुख म्हणजे काय?
What does दशमुख mean in the word दशमुखमौलिबलिम्?
- vii) तैत्तिरीयोपनिषद् कोणत्या वेदाशी संलग्न आहे?
तैत्तिरीयोपनिषद् is associated to which Veda?
- viii) 'देशकाले च पात्रे च यद्दानं दीयते', ते दान..... म्हणून ओळखले जाते.
Donation mentioned in 'देशकाले च पात्रे च यद्दानं दीयते', is known as _____.

P.T.O.

- ix) ओंकारेश्वर हे ज्योतिर्लिङ्ग कोणत्या प्रदेशात आहे?
ज्योतिर्लिङ्ग named ओंकारेश्वर is located in which region?
- x) तौ जगौ ग हे कोणत्या वृत्ताचे लक्षण आहे?
तौ जगौ ग is the लक्षण of which वृत्त?
- xi) मध्यमव्यायोगाचा लेखक कोण?
Who is the author of मध्यमव्यायोग?
- xii) दक या शब्दाचा पर्यायवाची शब्द लिहा.
Write a synonym of the word दक.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा :

[25]

Answer the following questions - any 5

- i) तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य (1.1.66) ही परिभाषा स्पष्ट करा.
Explain the परिभाषा – तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य (1.1.66)
- ii) न संशयमनारूह्य नरो भद्राणि पश्यति, या वाक्याचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा.
Explain the following with reference to the context - न संशयमनारूह्य नरो भद्राणि पश्यति।
- iii) खालील उताऱ्याचे मराठीत अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.
Translate the following passage into English or Marathi
भीम :- का नाम भवतो माता।
घटोत्कच :- श्रूयतां, हिडिम्बा नाम राक्षसी।
भीम :- (सहर्षमात्मगतम्) एवं हिडिम्बायाः पुत्रोऽयम्। सदृशो ह्यस्य गर्वः।
(प्रकाशम्) भोः पुरुष! मुच्यताम्।
- iv) अनुशासनम् पाठाचा आशय तुमच्या शब्दांत लिहा.
Express the content of lesson अनुशासनम् in your own words.
- v) आतिथ्यं जीवितप्रदानेन या नाट्यांशातील घटोत्कचाचे व्यक्तिचित्रण करा.
Describe the personality of घटोत्कच from the play-extract 'आतिथ्यं जीवितप्रदानेन'.
- vi) आपली ज्ञानेन्द्रिये चांगल्या आणि वाईट अशा दोन्ही गोष्टी का बरे ग्रहण करतात?
Why do our sense-organs grasp both good and bad things?
- vii) तानरंगाने शिवाजी महाराजांचे केलेले वर्णन तुमच्या शब्दांत लिहा.
Write in your own words the description of king शिवाजी done by तानरंग.

Answer the following - any 5

- i) पुढील श्लोकाचे स्पष्टीकरण करा.

Explain the following stanza.

ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् ।

छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥

- ii) उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ सुप्तसिंहाः ह्या पद्याचा आशय तुमच्या शब्दांत लिहा.

Write about the content of the poem 'उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ सुप्तसिंहाः' in your own words.

- iii) खालील श्लोकाचे मराठीत भाषांतर करा.

Translate the following stanza into English -

गुणवदगुणवद्वा कुर्वता कार्यजातं

परिणतिरवधार्या यत्नतः पण्डितेन ।

अतिरभसकृतानां कर्मणामाविपत्तेर्

भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो विपाकः॥

- iv) विश्वगुणादर्शचम्पूतील कविवर्णन तुमच्या शब्दात करा.

Describe कविवर्णन the from विश्वगुणादर्शचम्पू.

- v) श्रीजयदेव कृत दशावतारस्तोत्रातील परशुराम, बलराम आणि श्रीराम यांचे वर्णन करा.

Describe about परशुराम, बलराम and श्रीराम from दशावतारस्तोत्र by श्रीजयदेव.

- vi) श्रीमद्भगवद्गीतेतील सतराव्या अध्यायातील तपविचार यावर टीप लिहा.

Write a note on 'तपविचार' from the 17th chapter of श्रीमद्भगवद्गीता.

- vii) श्रीद्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रातील श्रीत्र्यंबकेश्वर आणि श्रीकाशीविश्वेश्वर यांचे वर्णन करा.

Describe about श्रीत्र्यंबकेश्वर and श्रीकाशीविश्वेश्वर from श्रीद्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्र.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा :

[10]

Answer the following - any 1

i) तृतीयं नेत्रम् ही कथा सांगून, कथेचे तात्पर्य स्पष्ट करा.

Narrate the story titled तृतीयं नेत्रम् and explain its essence.

ii) दकलब्धि: या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on दकलब्धि:.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7890

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-242

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC1 -K : Introduction to Population and Society & Population and
Indian Society
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any Ten)

[10]

- i) What is a Population study?
- ii) Write Importance of Theory of Malthus.
- iii) Write the concept of Census.
- iv) Write two impacts of Migration.
- v) What is Population Policy?
- vi) Write the Objectives of National Population Registration.
- vii) Explain the Macro Demography.
- viii) Write information on Skill India.
- ix) What is a Fertility?
- x) What is Gender Equality?
- xi) Explain the Meaning of Population Education.
- xii) Explain the concept of Mortality.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions. (Any five)

[25]

- i) What is a Population studies and explain the importance of population studies.
- ii) Explain the importance of census.
- iii) Explain the Demographic Dividend.
- iv) Write short note on CAA – Citizenship Amendment Act.
- v) Explain the Factors affecting Fertility.
- vi) Explain the types of Population Policy.
- vii) Write information about National Rural Health Mission.

Q3) Answer the following questions. (Any five)

[25]

- i) Explain the scope of Population studies.
- ii) Write short note on AADHAR.
- iii) Write information about Registration of Birth and Death.
- iv) Write short note about Skill India.
- v) Explain the types of Migration.
- vi) Explain the National Population Policy 2000.
- vii) Explain the PCPNDT act.

Q4) Answer the following questions. (Any 1)

[10]

- i) Explain the Relationship between population and poverty.
- ii) Explain the Population policy in India Pre- and post-independence era.

Total No. of Questions : 4]

P7890

[5808]-SODL-242

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC1 -K : Introduction to Population and Society & Population and
Indian Society
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- लोकसंख्याशास्त्र म्हणजे काय?
- माल्थसच्या सिद्धांताचे महत्त्व लिहा.
- जनगणनेची संकल्पना लिहा.
- स्थलांतराचे दोन परिणाम लिहा.
- लोकसंख्या धोरण म्हणजे काय?
- राष्ट्रीय लोकसंख्या नोंदणीची उद्दिष्ट्ये लिहा.
- स्थूल लोकसंख्याशास्त्र स्पष्ट करा.
- स्कील इंडियाविषयी माहिती लिहा.
- जननक्षमता म्हणजे काय?
- लिंग समानता म्हणजे काय?
- लोकसंख्या शिक्षणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- मर्त्यता संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- लोकसंख्याशास्त्र म्हणजे काय सांगून लोकसंख्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- जनगणनेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- लोकसंख्येचे लाभांश स्पष्ट करा.
- नागरी दुरुस्ती कायदा (सीएए) वर टीपा लिहा.
- जननावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- लोकसंख्या धोरणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियानावर माहिती लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- i) लोकसंख्याशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ii) 'आधार' वर टीपा लिहा.
- iii) जन्म व मृत्यू नोंदणीविषयी माहिती लिहा.
- iv) स्कील इंडियावर टीपा लिहा.
- v) स्थलांतराचे प्रकार स्पष्ट करा.
- vi) राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 स्पष्ट करा.
- vii) प्रसूती पूर्व लिंगनिदान प्रतिबंधक कायदा स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही 1)

[10]

- i) लोकसंख्या आणि दारिद्र्य यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- ii) स्वातंत्र्यपूर्व आणि स्वातंत्र्योत्तर काळातील लोकसंख्या धोरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7891

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-243

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

**SEC1 - N : Operational Research and Optimization Techniques
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Graph papers will be supplied on demand.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- a) Define saddle point.
- b) What are different types of floats?
- c) State the “No passing rule” in a sequencing problem.
- d) Give an example of a LPP which have unbounded solution.
- e) State any two rules of construction of the project network.
- f) Define two person zero sum game and fair game.
- g) What is degeneracy in a Transportation problem?
- h) Define slack and surplus variables.
- i) What is role of artificial variable in LPP?
- j) Write the dual of the following LPP.

$$\text{Max. } Z = 70x_1 + x_2$$

$$\text{Subject to } x_1 + x_2 \leq 8$$

$$\text{and } x_1, x_2 \geq 0$$

- k) Define feasible solution of a LPP.
- l) What is the purpose of a dummy row or column in an assignment problem?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- a) Solve the following LPP by the simplex method.

$$\text{Max. } Z = 2x_1 + 3x_2$$

$$\text{Subject to } x_1 + 3x_2 \leq 6$$

$$3x_1 + x_2 \leq 6$$

$$\text{and } x_1, x_2 \geq 0$$

- b) Solve the following assignment problem:

Job	Worker				
	W_1	W_2	W_3	W_4	W_5
J_1	5	6	4	7	6
J_2	10	9	11	9	10
J_3	3	4	5	2	2
J_4	15	14	15	16	14
J_5	5	6	5	4	4

- c) Find the initial basic feasible solution of the following T.P. by least cost method.

	W_1	W_2	W_3	W_4	Supply
F_1	2	3	11	7	06
F_2	1	0	6	1	01
F_3	5	8	15	9	10
Demand	7	5	3	2	

- d) Solve the following L.P.P. by graphical method.

$$\text{Max. } Z = 3x + 9y$$

$$\text{Subject to } x + 4y \leq 8$$

$$x + 2y \leq 4$$

$$\text{and } x, y \geq 0$$

- e) Find initial basic feasible solution of the following transportation problem by VAM method.

	1	2	3	4	Supply
1	10	2	20	11	15
2	12	7	9	20	25
3	4	14	16	18	10
Demand	5	15	15	15	

- f) Solve the following assignment problem.

		Operator			
		I	II	III	IV
Job	A	10	5	13	15
	B	3	9	18	3
	C	10	7	3	2
	D	5	11	9	7

- g) Write the dual of the following LPP:

$$\text{Max. } Z = 5x_1 + 7x_2$$

$$\text{Subject to } x_1 + 2x_2 = 5$$

$$x_1 - x_2 \leq 7$$

$$x_1 + 5x_2 \leq 6$$

$$\text{and } x_1, x_2 \geq 0$$

Q3) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- a) A machine M costing Rs. 9,000 has a maintenance cost of Rs. 200 in the first year of its operation which rises by Rs. 2,000 in each of the successive years. Assuming that the machine replacement can be done only at the end of a year determine the best age at which the machine be replaced.
- b) Solve the following game:

		Player B	
		B ₁	B ₂
Player A	A ₁	8	-7
	A ₂	-6	4

- c) Solve the following game by dominance principle:

		Player B				
		B ₁	B ₂	B ₃	B ₄	B ₅
Player A	A ₁	-2	0	0	5	3
	A ₂	3	2	1	2	2
	A ₃	-4	-3	0	-2	6
	A ₄	5	3	-4	2	-6

- d) Find the sequence that minimize the total elapsed time required to complete the following tasks:

Tasks	:	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Time on Machine I	:	2	5	4	9	6	8	7	5	4
Time on Machine II	:	6	8	7	4	3	9	3	8	11

- e) A project schedule has the following characteristics:

Activity	:	1-2	1-3	1-4	2-3	2-6	3-5	3-6	4-5	5-6
Duration (Days)	:	3	4	14	10	5	4	6	1	1

Construct a network diagram.

- f) Find the optimum solution of the following constrained multivariable problem:

$$\text{Minimize } Z = x_1^2 + (x_2 + 1)^2 + (x_3 - 1)^2$$

$$\text{Subject to the constraint } x_1 + 5x_2 - 3x_3 = 6$$

- g) Player A and Player B play a game in which each has 3 coins a 5P, a 10P and a 20P. Each selects a coin without the knowledge of the others choice. If a sum of the coins is an odd amount then A win's B's coin. But if the sum is even the B wins A's coin. Determine the payoff matrix for player A.

Q4) Attempt any one out of two from the following:

[10]

- a) A project schedule has the following characteristics:

Activity	1-2	1-3	2-4	3-4	3-5	4-9	5-6	5-7	6-8	7-8	8-10	9-10
Duration (days)	4	1	1	1	6	5	4	8	1	2	5	7

- i) Draw the network and find the critical path.
 ii) Find project completion time.
 iii) Determine the total float and free float of each non-critical activity.
- b) Solve the following LP problem by the using two-phase simplex method.

$$\text{Min. } Z = x_1 - 2x_2 - 3x_3$$

$$\text{Subject to } -2x_1 + 3x_2 + 3x_3 = 2$$

$$2x_1 + 3x_2 + 4x_3 = 1$$

$$\text{and } x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7892

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-244

S.Y. B.A.

**SEC2A : Mastering Communication Skills (English)
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All the questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of the following :

[10]

- a) “It would be difficult for me to _____” is an expression of _____
(Accepting invitation/Delining invitation)
- b) _____ is an example of Non-verbal communication. (Body Language/Computer language)
- c) _____ listening improves mutual understanding. (Passive / Active)
- d) The concept of digital literacy was introduced by (Paul walker/Paul Gilster)
- e) Communication is a _____ way process (one/two)
- f) A Person who does not believe in the god is known as _____
(Atheist/Theist)
- g) The word ‘Introduction’ is derived from the _____ verb introducers
(German/Latin)
- h) Prefixes and suffixes are the Part of _____ (word formation/word substitution)
- i) The concept of OODA stands for _____
(Observe, Orient, Decide and Act/Orient, Observe, Decide and Act)

P.T.O.

- j) A Reasonable stock of words for communication is known as _____ (Vocabulary / Homophones)
- k) One who knows many languages is known as _____ (bilingual / Multilingual)
- l) _____ presentation is to motivate and encourage the audience. (Persuasive / Motivational)

Q2) Attempt any Five out of the following :

[25]

- a) What is the difference between formal and Informal introduction?
- b) Write a detailed note on the Non-verbal communication.
- c) Discuss the Do's and Don'ts of joining a conversation.
- d) Explain the various types of speeches.
- e) Frame a dialogue on inviting your friends for your sister's wedding ceremony.
- f) Discuss the advantages of presentation skills.
- g) Write synonyms for the following words.
 - i) Enemy
 - ii) Gentle
 - iii) Huge
 - iv) See
 - v) Need

Q3) Attempt any Five out of the following :

[25]

- a) Write the various phrases used for refusing permission.
- b) Explain the important 'C's of Digital Literacy.
- c) Write a detailed note on the emergence of Digital Literacy in India.

- d) Discuss the advantages and disadvantages of speaking from the manuscript method.
- e) Frame a dialogue on expressing your disagreement on the view, “Social Media in a waste of time”.
- f) Write a detailed note on how to develop the vocabulary.
- g) State any five Do's and Don'ts of Debate.

Q4) Attempt any One of the following :

[10]

- a) Explain the need and importance of CALL in Teaching - Learning Process.
- b) Explain the importance of Audio visual Aids in effective power point presentations.

[5808]SODL-245

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

Prakashanvyavhar Aani Sampadan Va Upyojit Lekhankoushalye

(प्रकाशनव्यवहार आणि संपादन व उपयोजित लेखनकौशल्ये) (SEC2-B)

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- 1) प्रकाशन संस्थेची नोंदणी कोणत्या अधिनियमानुसार केली जाते?
- 2) भारतात कोणाच्या राजवटीत छापखाना आला?
- 3) पुस्तक बांधणी कशाला म्हणतात?
- 4) पुस्तकाचा आरसा कोणाला मानले जाते?
- 5) रॉयल्टी करार कोणामध्ये होतो?
- 6) जाहिरातीचा प्रमुख हेतू कोणता आहे?
- 7) संदर्भग्रंथांचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- 8) आकाशवाणीवरील जाहिरात किती कालमर्यादित सादर होणे अपेक्षित आहे?
- 9) जाहिरातीचे श्राव्य माध्यम कोणते आहे?
- 10) मराठी भाषेतील ज्ञानकोश निर्मितीचा पहिला प्रयत्न कोणी केला?
- 11) कोशवाङ्मयाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- 12) मुद्रितशोधन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- 1) प्रकाशन संस्थांची वाटचाल विशद करा.
- 2) पुस्तकाची बांधणी थोडक्यात सांगा.
- 3) कॉपीराईट म्हणजे काय? हे सांगून कॉपीराईट कायद्याची ओळख करून द्या.
- 4) मुद्रित शोधकाचे गुणविशेष सांगा.
- 5) जाहिरातीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- 6) आकाशवाणीवरील मुलाखतीचे नियम सांगा.
- 7) विश्वकोश म्हणजे काय? हे सांगून कोशाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- 1) प्रकाशकाचे गुण सांगा.
- 2) प्रकाशन व्यवसायाचा परिचय करून द्या.
- 3) मुद्रित शोधकाचे गुणविशेष सांगून मुद्रित शोधनाचे तंत्र स्पष्ट करा.
- 4) जाहिरात लेखन करताना कोणत्या बाबींचे भान ठेवावे?
- 5) आकाशवाणीवरील मुलाखतीचे विविध प्रकार सांगा.
- 6) मुलाखतीचा हेतू सांगा.
- 7) आकाशवाणीसाठी जाहिरात लिहितांना कोणती पथ्ये पाळावित?

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- 1) ग्रंथांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- 2) जाहिरात म्हणजे काय? ते सांगून मुद्रित माध्यमांच्या जाहिरातीतील घटक व मांडणी सोदाहरण लिहा.

[5808]-SODL-246

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC 2 - C : अनुवाद स्वरूप एवं व्यवहार और माध्यम लेखन
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए । [10]

- i) केंद्रीय अनुवाद ब्यूरो की स्थापना कहा की गई ?
- ii) दो भाषाओं के बीच सेतु का काम कौन करता है?
- iii) फोटो फीचर किस पर केंद्रित होता है?
- iv) भारत में रेडिओ प्रसारण का इतिहास कब से शुरू हुआ?
- v) अच्छे अनुवादक के लिए किसका सरल और सुगठित होना जरूरी है?
- vi) 'ब्लॉगिंग' किसे कहते हैं?
- vii) रेडिओ फीचर में किस का अतिरिक्त प्रभाव शामिल किया जाता है?
- viii) कंटेंट लेखन का सर्वसामान्य अर्थ क्या है?
- ix) अनुवाद का अर्थ कैसा होना चाहिए?
- x) हर भाषिक संरचना के कितने स्तर होते हैं?
- xi) इंटरनेट वास्तव में कोई संस्था अथवा यंत्र न होकर आखिर क्या है?
- xii) किसी भाव, विचार, संदेश या जानकारी को दूसरों तक पहुंचाने की सामूहिक प्रक्रिया को क्या कहते हैं?

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- i) अनुवाद की सहायक सामग्रियों को स्पष्ट कीजिए ।
- ii) संचार के मुख्य कार्य कौनसे हैं?
- iii) आज के समय में फिल्मों से क्या लाभ होते हैं विवेचन कीजिए ।
- iv) ब्लॉग लेखन के सोपान लिखिए ।
- v) कंटेंट लेखन के प्रकार स्पष्ट कीजिए ।
- vi) फीचर्स से संबंधित सामग्री संकलन के मुख्य स्रोत कौन-कौन से हैं?
- vii) पत्रों का अनुवाद करते समय किन बातों का ध्यान रखना आवश्यक है?

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- i) फीचर तथा समाचार में क्या अंतर है स्पष्ट कीजिए ।
- ii) 'अनुवादक को साहित्यकार होना आवश्यक है' इस कथन का विवेचन कीजिए ।
- iii) कार्यालयी अनुवाद से क्या तात्पर्य है – विवेचन कीजिए ।
- iv) जनसंचार के प्रमुख माध्यम विश्लेषित कीजिए ।
- v) टेलीविजन के शाब्दिक अर्थ पर प्रकाश डालिए ।
- vi) विज्ञापन की भाषा में किन बातों का ध्यान रखना आवश्यक होता है?
- vii) रेडिओ के महत्व पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए । [10]

- i) विभिन्न दृश्य-श्रव्य माध्यमों का विश्लेषण कीजिए ।
- ii) कहानी और काव्य का अनुवाद करते समय प्रायः कौन-कौन-सी समस्याएँ आती हैं स्पष्ट कीजिए ।

P-9655

[5808]SODL-247

मुक्त व दूरस्थ अध्ययन प्रशाळा

बी.ए.संस्कृत,द्वितीय वर्ष

संस्कृत ध्वनिशास्त्र व लिपीशास्त्राची ओळख

Sanskrit Phonetics and Introduction to (Scriptology) Paleography

Subject Code - SEC2-D

प्रश्न क्र. १. खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.
Solve any ten questions

गुण -
१०

१. स्वरांचे तीन प्रकार सांगा.
What are the three types of vowels?
२. अशोकाचे अभिलेख प्रामुख्याने कोणत्या लिपीत लिहीलेले आढळतात?
In what script Ashok's inscriptions are primarily found?
३. याज्ञवल्क्यशिक्षा कोणत्या वेदाशी संबंधित आहे?
याज्ञवल्क्यशिक्षा is related to which Veda?
४. एकूण शिवसूत्रे किती आहेत?
How many शिवसूत्रs are there?
५. अंतस्थ वर्ण कोणते आहेत?
Which are अंतस्थ वर्णs or semi-vowels?
६. 'गुण' ही संज्ञा कोणत्या वर्णांना दिली आहे?
Which alphabets are termed as 'गुण'?
७. 'अक्' या प्रत्याहारातील कोणता वर्ण 'इत्' आहे?
Which is the 'इत्'letter in 'अक्'प्रत्याहार?
८. विवृत हा कोणाचा यत्न आहे?
Where is विवृत effort made?
९. पाणिनीयशिक्षेनुसार संस्कृत भाषेतील वर्ण किती आहेत?
According to पाणिनीय शिक्षा, how many वर्णs are there in Sanskrit language?
१०. 'संहिता' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
Explain the term 'संहिता'.
११. पाणिनीय शिक्षेचे कर्ता कोण आहेत?
Who is the author of पाणिनीय शिक्षा?
१२. संस्कृत वर्णमालेतील व्यंजने कोणत्या प्रत्याहाराने दर्शविले जातात?
Which प्रत्याहार shows the consonants in Sanskrit alphabets?

प्रश्न क्र. २. खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
Solve any five questions

गुण -
२५

१. 'सवर्ण' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
Explain the term 'सवर्ण'.
२. ब्राह्मीच्या उत्पत्तीविषयीचे सिद्धांत स्पष्ट करा.
Explain various theories related to ब्राह्मी script.
३. 'स्तो शुना शुः' हे सूत्र सोदाहरण स्पष्ट करा.
Explain the sutra 'स्तो शुना शुः' with example.
४. स्वरसंधीची कोणतीही दोन उदाहरणे सूत्रांसहित स्पष्ट करा.
Explain any two examples of स्वरसंधी with related सूत्रs.
५. सहा वेदांगे व त्यांचे विषय स्पष्ट करा.
Explain six वेदांगs and their topics.
६. शिवसूत्रांवर टीप लिहा.
Write a note on शिवसूत्रs.
७. लिपी व भाषा यांतील संबंध स्पष्ट करा.
Explain the association between a script and a language.

प्रश्न क्र. ३. खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
Solve any five questions.

गुण -
२५

१. ग्रंथ लिपीचे 'ग्रंथ' हे नाव का पडले ते स्पष्ट करा.
Explain why 'ग्रंथ' script is called so.
२. हस्तलिखित म्हणजे काय? त्यात कशाचा समावेश होतो व कशाचा होत नाही ते स्पष्ट करा.
What is a manuscript? Explain what is included in it and what is not included.
३. विसर्गसंधीची कोणतीही दोन उदाहरणे सूत्रांसहित स्पष्ट करा.
Explain any two examples of विसर्गसंधी with सूत्रs.
४. ब्राह्मी लिपीतील वर्णांच्या लेखनशैलीमध्ये कालानुसार झालेले बदल सोदाहरण स्पष्ट करा.
What changes occurred in the writing style of वर्णs of ब्राह्मी script? Explain with examples.
५. वर्णांचे उच्चारणकाळास अनुलक्षून तीन भेद स्पष्ट करा.
Explain – 3 categories of वर्णs on the basis of time of pronunciation.
६. प्रत्याहार कसे बनतात, ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
Explain with examples – how are the प्रत्याहार s formed?
७. 'शिक्षा' या वेदांगाचा विषयवस्तु स्पष्ट करा.
Explain – the subject matter of 'शिक्षा' वेदांग.

प्रश्न क्र. ४. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.
Solve any one question.

गुण -
१०

१. 'पाणिनीय शिक्षा' या ग्रंथाची सविस्तर माहिती द्या.
Explain about the text 'पाणिनीय शिक्षा' in detail.
२. प्राचीन भारतास लेखनकला ज्ञात होती, याचे संदर्भ द्या.
Provide references of – ancient India was familiar with writing skills.

munotes.in

[5808]-SODL-247

S.Y. B.A.

SANSKRIT

संस्कृत ध्वनिशास्त्र व लिपीशास्त्राची ओळख

SEC2 - D : Sanskrit Phonetics and Introduction to Scriptology

(Paleography)

(2019 Pattern)

वेळ: 3 तास]

[एकूण गुण : 70

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) स्वरांचे तीन प्रकार सांगा.
- ii) अशोकाचे अभिलेख प्रामुख्याने कोणत्या लिपीत लिहीलेले आढळतात?
- iii) याज्ञवल्क्यशिक्षा कोणत्या वेदाशी संबंधित आहे?
- iv) एकूण शिवसूत्रे किती आहेत?
- v) अंतस्थ वर्ण कोणते आहेत?
- vi) 'गुण' ही संज्ञा कोणत्या वर्णाना दिली आहे?
- vii) 'अक्' या प्रत्याहारातील कोणता वर्ण 'इत्' आहे?
- viii) विवृत हा कोणाचा यन्त्र आहे?
- ix) पाणिनीयशिक्षेनुसार संस्कृत भाषेतील वर्ण किती आहेत?
- x) 'संहिता' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- xi) पाणिनीय शिक्षेचे कर्ता कोण आहेत?
- xii) संस्कृत वर्णमालेतील व्यंजने कोणत्या प्रत्याहाराने दर्शविले जातात?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) 'सवर्ण' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- ii) ब्राह्मीच्या उत्पत्तीविषयीचे सिद्धांत स्पष्ट करा.
- iii) 'स्तो शुना शुः' हे सूत्र सोदाहरण स्पष्ट करा.
- iv) स्वरसंधीची कोणतीही दोन उदाहरणे सूत्रांसहित स्पष्ट करा.
- v) सहा वेदांगे व त्यांचे विषय स्पष्ट करा.
- vi) शिवसूत्रांवर टीप लिहा.
- vii) लिपी व भाषा यांतील संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) ग्रंथ लिपीचे 'ग्रंथ' हे नाव का पडले ते स्पष्ट करा.
- ii) हस्तलिखित म्हणजे काय? त्यात कशाचा समावेश होतो व कशाचा होत नाही ते स्पष्ट करा.
- iii) विसर्गसंधीची कोणतीही दोन उदाहरणे सूत्रांसहित स्पष्ट करा.
- iv) ब्राह्मी लिपीतील वर्णांच्या लेखनशैलीमध्ये कालानुसार झालेले बदल सोदाहरण स्पष्ट करा.
- v) वर्णांचे उच्चारणकाळास अनुलक्षून तीन भेद स्पष्ट करा.
- vi) प्रत्याहार कसे बनतात, ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- vii) 'शिक्षा' या वेदांगाचा विषयवस्तु स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) 'पाणिनीय शिक्षा' या ग्रंथाची सविस्तर माहिती द्या.
- ii) प्राचीन भारतास लेखनकला ज्ञात होती, याचे संदर्भ द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7896

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-248

S.Y. B.A. (History)

**SEC - 2E : ART AND ARCHITECTURE OF EARLY INDIA
AND MEDIEVAL INDIA
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each (any 10) : **[10]**

- a) What is the building materials used in the Indus civilization.
- b) Which is the first Harappan site to be excavated?
- c) Which animals as figures surround the mare deity in the Harappan civilization.
- d) How many sect in Jainism.
- e) What was the best specimens of Mauryan Art.
- f) Where is Borobudur stupa situated.
- g) What meant by Gopuram.
- h) Where is Hasan Suris tomb situated?
- i) Who is the Author of Akbarnama.
- j) Where is Charminar located?
- k) Who was the build Diwane - Khas?
- l) The Sun Temple of Modhera lies in which state.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions into 100 words (Any five) : **[25]**

- a) Give the Information of Harappan Town Planning.
- b) Note on Ashoka Pillar.
- c) Write the note on Temple Architecture in Gupta period.
- d) Give the Information of Red Fort.
- e) Give the details of Architecture in Mughal Period.
- f) Give the note on sanchi stupa.
- g) Write the note on chaitya graha.

Q3) Write short notes on any five of the following : **[25]**

- a) Ellora caves.
- b) Kutub minar.
- c) Killa - I - Kunha Mosque.
- d) Agra Fort.
- e) Tomb of Akbar.
- f) Hampi.
- g) Ajintha caves.

Q4) Answer the following questions in 150-200 words (any one) : **[10]**

- a) Discuss the drainage systems waste Management system of the Indus civilization.

OR

- b) Discuss the structural features of Sher Shah Suri Tomb?

P7896

[5808]-SODL-248

S.Y. B.A.

(इतिहास)

SEC - 2E : प्राचीन व मध्ययुगीन भारतातील कला व स्थापत्य
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10) [10]

- अ) सिंधु संस्कृतीत स्थापत्य उभारणीत कोणत्या साधनांचा वापर केला जात होता.
- ब) हडप्पा संस्कृतीतील कोणत्या स्थळाचे सर्वात प्रथम उत्खनन केले गेले?
- क) हडप्पा सभ्यतेमध्ये जी पुरूष मुर्ती मिळाली आहे त्याच्या आजुबाजूने कोणते प्राणी दिसतात?
- ड) जैन धर्मात किती पंथ आहेत?
- इ) मौर्य कलेतील कोणत्या उत्कृष्ट नमुना समजला जातो.
- फ) बोरोबुदुर हे ठिकाण कोठे वसलेले आहे.
- य) गोपुरम म्हणजे काय?
- र) हसन सुरीची कबर कोठे आहे.
- ल) अकबरनामा ग्रंथाचे लेखक कोण?
- व) चारमिनार कोठे आहे?
- श) दिवाण-ए-खास ची निर्मिती कोणी केली?
- ष) मोढेरा सुर्यमंदिर कोणत्या राज्यात आहे?

प्रश्न 2) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. [25]

- अ) हडप्पाकालीन नगररचनेविषयी माहिती लिहा.
- ब) अशोक स्तंभाची थोडक्यात वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) गुप्तकालीन मंदिर स्थापत्याचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- ड) लाल किल्ल्याविषयी माहिती लिहा.
- इ) मुघल स्थापत्यकलेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) सांची येथील स्तूप याविषयी माहिती लिहा.
- य) चैत्यगृहांविषयी संक्षिप्त टिपणी करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच) [25]

- अ) वेरूळ लेणी
- ब) कुतुबमिनार
- क) किला-इ-कुन्हा मशीद
- ड) आग्रथाचा किल्ला
- इ) अकबराचे थडगे
- फ) हम्पी
- य) अजिंठा लेणी

प्रश्न 4) खालील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 ते 200 शब्दात लिहा. [10]

- अ) सिंधू संस्कृतीतील सांडपाणी व्यवस्था व्यवस्थापनावर चर्चा करा.
- ब) शेरशहा सुरीच्या कबर स्थापत्य रचनेची वैशिष्ट्ये लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7897

[5808]-SODL-249

S.Y.B.A.

ECONOMICS

**SEC2 -G : Basic Concept of Research Methodology
(2019 CBCS Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any Ten)

[10]

- i) What is presentation?
- ii) What is case study?
- iii) Write any one feature of research report.
- iv) What is conclusion?
- v) Define 'graph'.
- vi) What is 'diagnostic research design'?
- vii) What is mean?
- viii) What is deviation?
- ix) What is cumulative frequency?
- x) What is meant by 'published literature'?
- xi) Write any three methods of calculating an average.
- xii) Write any two requirements of 'Research Design'.

P.T.O.

Q2) Write the answer of any five of the following questions in 50-100 words. [25]

- i) Discuss the term 'Appendix'.
- ii) What is classification? What are its characteristics?
- iii) What is graph? Explain its types.
- iv) Discuss the term 'Percentage'.
- v) What is the need for 'Research Design'?
- vi) What is data collection? What is the significance of data collection?
- vii) What are primary sources of data? Distinguish between primary and secondary sources of data?

Q3) Write any five of the following questions in 50-100 words each. [25]

- i) What is descriptive research design?
- ii) What is observation? What are its features?
- iii) Distinguish between fundamental and applied research.
- iv) Explain various types of resources?
- v) What are the methods used for selecting 'Review of Literature'?
- vi) Explain various types of 'Research Reports'.
- vii) What are different types of 'historical research'?

Q4) Write the answer of any one of the following questions in 150-200 words. [10]

- i) What is meant by 'Research Report'? What are the features of 'Research report writing'?
- ii) Explain the concepts of 'Mean', 'Mode' and 'Median' with the help of examples.

Total No. of Questions : 4]

P7897

[5808]-SODL-249

S.Y.B.A.

ECONOMICS

SEC2 -G : Basic Concept of Research Methodology

(2019 CBCS Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) सादरीकरण म्हणजे काय?
- ii) व्यष्टी अध्ययन म्हणजे काय?
- iii) संशोधन अहवालाचे एक उद्दिष्ट लिहा.
- iv) सारांश म्हणजे काय?
- v) आलेख म्हणजे काय?
- vi) निदानात्मक आराखडा म्हणजे काय?
- vii) मध्य म्हणजे काय?
- viii) विचलन म्हणजे काय?
- ix) संचित वारंवारिता म्हणजे काय?
- x) प्रकाशित साहित्य म्हणजे काय?
- xi) सरासरी काढण्याचे तीन प्रकार लिहा.
- xii) संशोधन आराखड्याच्या दोन आवश्यकता लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) परिशिष्ट संकल्पना स्पष्ट करा.
- ii) वर्गीकरण म्हणजे काय सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- iii) आलेख म्हणजे काय सांगून आलेखीय विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- iv) टक्केवारी संकल्पना स्पष्ट करा.
- v) संशोधन आराखड्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- vi) माहिती संकलन म्हणजे काय सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- vii) प्राथमिक माहिती स्रोत म्हणजे काय? प्राथमिक माहिती स्रोत व दुय्यम माहिती स्रोत फरक स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) वर्णनात्मक आराखडा म्हणजे काय स्पष्ट करा.
- ii) निरीक्षण म्हणजे काय सांगून निरीक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- iii) मुलभूत संशोधन व उपयोगित संशोधन फरक स्पष्ट करा.
- iv) संशोधनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- v) साहित्याचा परामर्श निवडताना कोणत्या बाबींचा समावेश होतो स्पष्ट करा.
- vi) संशोधन अहवालाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- vii) ऐतिहासिक संशोधन प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे 150 ते 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- i) संशोधन अहवाल म्हणजे काय सांगून संशोधन लेखनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) मध्य, मध्यमा व बहुलक संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7898

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-250

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC2 -H : Basics of Indian Constitution
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve questions.

[10×1=10]

- i) Who was the chairman of the drafting committee of Indian Constitution.
- ii) Which right is given in Article 19-22 of Indian constitution.
- iii) How many Fundamental Duties are present in the constitution of India?
- iv) Write the names of the two committees of the constituent Assembly.
- v) Which Article in the constitution is related to the amendment?
- vi) According to Dr. Babasaheb Ambedkar, which is the most important Article in the constitution.
- vii) Which constitutional amendment the fundamental duties have been included in the Indian constitution.
- viii) Which house of parliament is Rajyasabha?
- ix) Mention any two principles of the 1935 Act.
- x) How many Fundamental Rights in the constitution of India?
- xi) Indian constitution day is celebrated on which day.
- xii) Indian Republic day is celebrated on which day.

P.T.O.

Q2) Attempt any Five out of seven questions.

[5×5=25]

- i) Explain the Right of liberty.
- ii) Explain the important of Fundamental duties.
- iii) Explain the important of preamble of Indian constitution.
- iv) Explain the important of directive principles of state policy.
- v) Write a note on constituent Assembly.
- vi) Explain the Right of Equality.
- vii) Explain the nature of Fundamental Rights.

Q3) Attempt any five out of seven questions

[5×5=25]

- i) Discuss the Indian Act of 1935.
- ii) Explain the concept of Democracy.
- iii) Explain the Right to freedom of Religion.
- iv) Explain the nature of Fundamental duties.
- v) Explain the nature of directive principles of state policy.
- vi) Explain the concept of social justice.
- vii) Explain the cultural and Educational Rights.

Q4) Attempt any one out of two questions.

[1×10=10]

- i) Explain the Fundamental duties in the Indian Constitution.
- ii) Explain the salient features of Indian Constitution.

Total No. of Questions : 4]

P7898

[5808]-SODL-250

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC2 -H : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) बारापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10×1=10]

- i) भारतीय राज्यघटनेच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते?
- ii) भारतीय राज्यघटनेमध्ये कलम 19 ते 22 मध्ये कोणता अधिकार दिलेला आहे?
- iii) सध्या भारतीय राज्यघटनेमध्ये एकूण किती मुलभूत कर्तव्ये आहेत?
- iv) संविधान सभेच्या दोन समित्यांची नावे लिहा.
- v) घटनेतील कोणते कलम घटनादुरूस्तीशी संबंधित आहे?
- vi) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या मते, घटनेतील सर्वात महत्त्वाचे कलम कोणते आहे?
- vii) कोणत्या घटनादुरूस्तीने भारतीय राज्यघटनेमध्ये मुलभूत कर्तव्यांचा समावेश करण्यात आला आहे.
- viii) संसदेतील राज्यसभा हे कोणते सभागृह आहे?
- ix) 1935 च्या कायद्यातील दोन तत्त्वे नमूद करा.
- x) भारतीय राज्यघटनेत किती मुलभूत अधिकार आहेत?
- xi) भारतीय संविधान दिन कोणत्या दिवशी साजरा केला जातो?
- xii) भारतीय प्रजासत्ताक दिन कोणत्या दिवशी साजरा केला जातो?

प्र.2) सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×5=25]

- i) स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा.
- ii) मुलभूत कर्तव्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iii) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्याचे महत्त्व लिहा.
- iv) राज्य धोरणाच्या मार्गदर्शक तत्वांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- v) घटनासमितीवर टिप लिहा.
- vi) समानतेचा हक्क स्पष्ट करा.
- vii) मूलभूत हक्कांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×5=25]

- i) 1935 च्या भारतीय कायद्यावर चर्चा करा.
- ii) लोकशाही संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) धार्मिक स्वातंत्र्याचा हक्क स्पष्ट करा.
- iv) मुलभूत कर्तव्यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- v) राज्य धोरणाच्या मार्गदर्शक तत्वांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- vi) सामाजिक न्यायाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- vii) सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक हक्क स्पष्ट करा.

प्र.4) दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[1×10=10]

- i) भारतीय राज्यघटनेतील मुलभूत कर्तव्यांची माहिती स्पष्ट करा.
- ii) भारतीय राज्यघटनेची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7899

[5808]-SODL-251

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC-2 - J : Basics of Indian Constitution (Public Administration)
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *The figure to the right indicates full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence.

[10]

- i) Who appoints judges to the Judiciary?
- ii) Who is granted adult franchise?
- iii) Which article includes fundamental right?
- iv) What is federalism?
- v) What does POTA law dictate?
- vi) What is a given rule of law?
- vii) What is prohibition?
- viii) What is Mandate?
- ix) Which country does not have fundamental duties in its constitution?
- x) Which article of the constitution mentions foreign policy?
- xi) State any one basis of constitution of India.
- xii) What system was created in India under the Act of 1935?

P.T.O.

Q2) Write notes on any five of the following questions.

[25]

- i) Priyambal of the constitution.
- ii) Write a note on socialism.
- iii) Explain the concept of democracy.
- iv) Explain the principle of secularism.
- v) State the right to equality.
- vi) State the right against exploitation.
- vii) Explain freedom of speech.

Q3) Write short answers to any five questions below

[25]

- i) Explain the administration of India Act of 1935.
- ii) State the process of constitution making.
- iii) State the parliamentary system of government.
- iv) Explain the concept of universal adult suffrage.
- v) Explain the right against exploitation.
- vi) State the nature of fundamental duty.
- vii) Explain the concept of guiding principles of state policy.

Q4) Answer any one of the following questions in detail.

[10]

- i) Explain the legacy of India's freedom movement.
- ii) Explain the characteristics of fundamental right.

Total No. of Questions : 4]

P7899

[5808]-SODL-251

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC-2 - J : Basics of Indian Constitution (Public Administration)
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) न्याय मंडळातील न्यायाधिकाऱ्यांच्या नियुक्त्या कोण करतात.
- ii) प्रौढ मताधिकार कोणाला दिला जातो.
- iii) मूलभूत अधिकाराचा समावेश कोणत्या कलमात केला आहे.
- iv) संघराज्यपद्धती म्हणजे काय?
- v) पोटा हा कायदा काय निर्देश करतो.
- vi) प्रदत्त विधीनियम म्हणजे काय?
- vii) प्रतिषेध म्हणजे काय?
- viii) परमादेश म्हणजे काय?
- ix) कोणत्या देशाच्या राज्यघटनेत मूलभूत कर्तव्ये नाहीत.
- x) राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमात परराष्ट्र तत्त्वे नमुद केली आहेत.
- xi) भारतीय राज्यघटनेचा कोणताही एक आधार सांगा.
- xii) 1935 च्या कायद्यानुसार भारतात कोणती व्यवस्था निर्माण झाली.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची टिपा लिहा.

[25]

- i) राज्यघटनेचा सरनामा सांगा.
- ii) समाजवादावर टिप लिहा.
- iii) लोकशाही संकल्पना सांगा.
- iv) धर्मनिरपेक्ष तत्त्व स्पष्ट करा.
- v) समतेचा अधिकार सांगा.
- vi) शोषनाविरुद्धचा अधिकार सांगा.
- vii) भाषण स्वातंत्र्य स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[25]

- i) 1935 च्या भारत प्रशासन कायदा स्पष्ट करा.
- ii) घटनानिर्मितीची प्रक्रिया सांगा.
- iii) संसदीय शासन व्यवस्था सांगा.
- iv) सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार संकल्पना सांगा.
- v) शोषनाविरुद्धचा अधिकार स्पष्ट करा.
- vi) मूलभूत कर्तव्याचे स्वरूप सांगा.
- vii) राज्याच्या धोरणांच्या मार्गदर्शक तत्वांची संकल्पना सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- i) भारताच्या स्वातंत्र्यचळवळीचा वारसा स्पष्ट करा.
- ii) मूलभूत अधिकारांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7900

[5808]-SODL-252

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC2 -K : Gender Spectrum and Media & Research Projects :
Steps and Protocols
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- i) Write a definition of Social research?
- ii) Write a definition of Variable?
- iii) Write a definition of survey method?
- iv) Write two types of interview.
- v) Write a definition of Content analysis?
- vi) Observations means?
- vii) What is Social Media?
- viii) What is Post-Truth?
- ix) Explain the meaning of Capitalist.
- x) Write the types of Media.
- xi) Write two Impacts of the Media.
- xii) What is the main objective of Political parties?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. [25]

- i) Explain Cultural Expectations of society from Men and Women?
- ii) Explain the Function of Media.
- iii) Write short note on participatory observation.
- iv) Characteristics of survey method.
- v) Sociometry techniques.
- vi) Write a short note on Content analysis.
- vii) Explain the process of concept.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. [25]

- i) How are Alternative Genders Portrayed in the Media?
- ii) Write notes on Indian Films and Women.
- iii) Explain the Role of Psychological Factors in Post-Truth concept.
- iv) Explain the impact of Media.
- v) Write a short note on Variable.
- vi) Secondary sources.
- vii) Explain the importance of data collection.

Q4) Attempt any one out of two from the following : [10]

- i) Explain the Issues of feminine identity in Indian Films, TV and Advertising.
- ii) Discuss the steps in social research.

Total No. of Questions : 4]

P7900

[5808]-SODL-252

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC2 -K : Gender Spectrum and Media & Research Projects :
Steps and Protocols
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10)

[10]

- i) सामाजिक संशोधनाची व्याख्या लिहा.
- ii) चलची व्याख्या लिहा.
- iii) सर्वेक्षण पद्धतीची व्याख्या लिहा.
- iv) मुलाखत पद्धतीचे दोन प्रकार लिहा.
- v) आशय विश्लेषण म्हणजे काय?
- vi) निरीक्षणची व्याख्या लिहा.
- vii) समाज माध्यमे म्हणजे काय?
- viii) सत्योत्तर म्हणजे काय?
- ix) भांडवलदार अर्थ स्पष्ट करा.
- x) माध्यमांचे प्रकार लिहा.
- xi) माध्यमांचे दोन परिणाम लिहा.
- xii) राजकीय पक्षांचे प्रमुख उद्दिष्ट कोणते?

प्र.2) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- i) समाजाच्या पुरूष आणि स्त्रीया यांच्याकडून असलेल्या सांस्कृतिक अपेक्षा स्पष्ट करा.
- ii) माध्यमांचे कार्य स्पष्ट करा.
- iii) सहभागी निरीक्षण यावर टिपा लिहा.
- iv) सर्वेक्षण पद्धतीचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- v) समाजमिती तंत्र.
- vi) आशय विश्लेषण यावर टिप लिहा.
- vii) संकल्पनांची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5)

[25]

- i) माध्यमांमध्ये पर्यायी लिंगभावाचे सादरीकरण कसे केले जाते?
- ii) भारतीय चित्रपट आणि स्त्री यावर टीप लिहा.
- iii) सत्योत्तर संकल्पनेत मानसशास्त्रीय घटकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- iv) माध्यमांचे परिणाम स्पष्ट करा.
- v) चल यावर टीप लिहा.
- vi) दुय्यम स्रोत.
- vii) तथ्य संकलनाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही 1)

[10]

- i) भारतीय चित्रपट, टी. व्ही. आणि जाहिरातींमध्ये स्त्रीलिंगी ओळखीच्या मुद्द्यांना स्पष्ट करा.
- ii) सामाजिक संशोधनातील पायऱ्यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7901

[5808]-SODL-253

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**SEC-2 -L : Health Promotion Life Skills and Basic Counselling Skills
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following in one sentence each :

[10]

- i) What is hygienic behaviour?
- ii) What is Gas Gangrene?
- iii) Define the term symptom.
- iv) What is Histoplasmosis?
- v) What does Meningitis refer to?
- vi) List any 2 harmful effects of tobacco.
- vii) Define peer pressure.
- viii) What is competency mapping.
- ix) What is ambiguity tolerance?
- x) Define counselling.
- xi) What is infection?
- xii) What is SWOT analysis?

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following and answer in 50-100 words. **[25]**

- i) Explain the different types of bacterial infections.
- ii) How to prevent bacterial diseases? Discuss in detail.
- iii) Explain the different types of ecological relationships.
- iv) Explain the concept of bullying and ways to stop it.
- v) Explain the methods of competency mapping.
- vi) Describe the self-management skills.
- vii) Explain the stages of counselling.

Q3) Attempt any five of the following and write short notes. **[25]**

- i) Discuss the basic skills in communication in counselling.
- ii) Explain the importance of preparation in counselling.
- iii) Describe the dermatophytic infections in skin.
- iv) Discuss the harmful effects of Fungi.
- v) Describe the process of diagnosis of whooping cough.
- vi) What are the pyogenic wound infections? Discuss.
- vii) Describe Anthrax disease in detail.

Q4) Attempt any one of the following and answer in 150-200 words. **[10]**

- i) Explain the process of counselling in detail.
- ii) Discuss the essential skills of a counsellor.

Total No. of Questions : 4]

P7901

[5808]-SODL-253

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**SEC-2 -L : Health Promotion Life Skills and Basic Counselling Skills
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[10]

- i) स्वच्छताविषयक वर्तन म्हणजे काय?
- ii) गॅस गॅगरिन म्हणजे काय?
- iii) 'लक्षण' या संज्ञेची व्याख्या लिहा.
- iv) हिस्टोप्लासमोसिस म्हणजे काय?
- v) मेनिंजायटिस म्हणजे काय?
- vi) तंबाकूचे दोन घातक परिणाम सांगा.
- vii) मित्र दबाव म्हणजे काय?
- viii) सक्षमता मॅपिंग म्हणजे काय?
- ix) संदिग्धता सहिष्णुता/अॅम्बुग्युटी टॉलरन्स म्हणजे काय?
- x) समुपदेशनाची व्याख्या लिहा.
- xi) संसर्ग म्हणजे काय?
- xii) स्वॉट अॅनॅलिसिस म्हणजे काय?

प्र.2) पुढीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) जिवाणू संसर्गाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) जिवाणूमुळे होणारे आजार रोखण्याचे मार्ग स्पष्ट करा.
- iii) परिस्थितीजन्य संबंध – इकोलॉजिकल रिलेशनशिपचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- iv) गुंडगिरीची संकल्पना स्पष्ट करा व ते थांबविण्यासाठीचे मार्ग सांगा.
- v) सक्षमता मॅपिंगच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- vi) स्व-व्यवस्थापन कौशल्ये वर्णन करा.
- vii) समुपदेशनाचे टप्पे स्पष्ट करा.

प्र.3) पुढीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरादाखल टीपा लिहा.

[25]

- i) समुपदेशनातील संवाद मूलभूत कौशल्ये स्पष्ट करा.
- ii) समुपदेशनातील तयारीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iii) त्वचेला होणाऱ्या टर्माटोफायटीक संसर्गाची माहिती लिहा.
- iv) बुरशीचे घातक परिणाम स्पष्ट करा.
- v) डांग्या खोकला/व्हूपिंग कफचे निदान कसे होते हे स्पष्ट करा.
- vi) पायोजेनिक जखमेचा संसर्ग म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- vii) अँथरॅक्स आजाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150-200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) समुपदेशन प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ii) समुपदेशकाची कौशल्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7902

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-301

T.Y. B.A.

CC - 2 - A : COMPULSORY ENGLISH
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each (Any 10) : **[10]**

- a) What is Sir James Drakmanton's vocation?
- b) What does the dead man in the poem 'Strange Meeting' want to do at the end of his monologue?
- c) What is intelligence according to Krishnamurti?
- d) How does the speaker in the poem 'Neutral Tones' describe the sun?
- e) What according to Virginia Woolf, forced shakespeare to seek his fortune in London?
- f) What did the police man, in 'After Twenty Years', look like?
- g) What cannot delude the Upright man?
- h) What according to D.H. Lawrence, should be provided free of cost?
- i) Define the concept of 'Adaptability'.
- j) Identify the adverb in the given sentence and state its type.
 - i) Our soldiers fought bravely.
- k) Combine the following pair of simple sentences into a complex sentence.
 - i) Varun showed me the old coins. Varun found the old coins in his garden.
- l) Change the given sentence into yes-no type question.
 - i) Mahi will need to pay the fine.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) Imagine that you are a patient suffering from severe headache and you go to a doctor to consult him. Write a dialogue based on this situation.
- b) Write a paragraph on 'Mass Communication'.
- c) In 'God Sees The Truth But Waits', what made Aksionov guess that semyonich had something to do with the murder he himself had been accused of ?
- d) Explain any two tricks played by the conjuror in 'The Conjuror's Revenge' and their results.
- e) Do you think 'Neutral Tones' is a suitable title for the poem? Why?
- f) What is the difference between long term goals and short term goals.
- g) Write a note on 'Reference Skills'.

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : [25]

- a) How does Krishnamurti describe the relationship between fear and intelligence.
- b) Comment on the symbolism used by Dickinson in 'Have You Got A Brook In Your Little Heart'.
- c) Write a note on 'Note-Making'.
- d) Present the early life of Shakespeare, according to Virginia Woolf's judgement.
- e) What is the upright man's attitude to hopes and sorrows.
- f) Describe the hopes and dreams the speakers in 'Strange Meeting' seem to share.
- g) Who arrested 'Silky' Bob and why?

Q4) Answer the following questions in about 150 words each (Any 1) : [10]

- a) 'The Man of Life Upright' can be read as a sermon. Justify the statement.
- b) Define positive attitude. Why it is necessary to cultivate positive attitude?

[5808]-SODL-302

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC - 2 - B : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी
साहित्यप्रकार : प्रवासवर्णन आणि कविता
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) वृत्तलेख म्हणजे काय?
- ii) वृत्तलेख हा कशावर आधारित असतो.
- iii) बातमी, व्यक्तिगत अनुभव, संभाषण व निरीक्षण कशाचे स्रोत आहेत.
- iv) प्रवासात पाहिलेल्या, अनुभवलेल्या, घडलेल्या घटनांचा वृत्तांत लिहिणे याला काय म्हणतात.
- v) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनात कोणत्या शहरात राहणाऱ्या मुलांचे अनुभव कथन केलेले आहेत?
- vi) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनात कोणत्या आदिवासी समाजाचे चित्रण आलेले आहे?
- vii) लेखक आणि वाचक यांच्यातील दुवा म्हणून कोण कार्य करते?
- viii) 'हिमालयातील प्रवास' हे पुस्तक कोणी लिहिले?
- ix) आदर्श पाटील, विकास वाळके, व श्रीकृष्ण शेवाळे या तिन्ही मित्रांनी लिहिलेल्या प्रवासवर्णनाचे नाव काय?
- x) मराठी वाङ्मयाची सुरुवात कोणत्या दोन प्रकारांतून झाली.
- xi) कोणते वाङ्मय कथात्म व नाट्यात्म अनुभव देणारे असते.
- xii) "प्रतिमांची सेंद्रीय रचना म्हणजे कविता होय" ही व्याख्या कोणी लिहिली?

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) 'सुनीत' रचनाप्रकार याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- ii) पाच साठोत्तरी (1960 नंतरच्या) कवितांची नावे लिहा.
- iii) कवितेचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- iv) 'लालसू नागोटी' या व्यक्तिरेखेविषयी सविस्तर लिहा.
- v) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या पुस्तकातील व्यक्तिरेखांची नावे सांगा.
- vi) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनाचे वेगळेपण थोडक्यात लिहा.
- vii) 'कविता' या वाङ्मयप्रकाराची कोणत्याही दोन मराठी अभ्यासकांनी केलेली व्याख्या लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) 'कविता' या वाङ्मयप्रकाराची थोडक्यात वैशिष्ट्ये लिहा.
- ii) 'रूप:कवितेचे' या अभ्यास पुस्तकाचा थोडक्यात परिचय द्या.
- iii) कवि प्रकाश होळकर यांचा थोडक्यात परिचय द्या.
- iv) कवयित्री प्रज्ञा दया पवार यांचा थोडक्यात परिचय द्या.
- v) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातून येणाऱ्या संवादाची चर्चा करा.
- vi) 'सुरेश महाका' या व्यक्तिरेखेची थोडक्यात माहिती द्या.
- vii) 'हुंगा' या पात्राची थोडक्यात ओळख करून द्या.

प्र.4) खालील एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) 'तीन मुलांचे चार दिवस' या प्रवासवर्णनातून येणाऱ्या पात्रांचा परिचय करून द्या.
- ii) मराठी राजभाषा अधिनियमविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

[5808]-SODL-303

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-2-C : कथेतर विधाएँ और गज़ल विधा और पत्राचार
(2019 Pattern)

समय: 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) 'प्रेमचंद : एक स्मरण' यह संस्मरण किसका है?
- ii) वेदना की साकार मूर्ति किसे कहते हैं?
- iii) अमृतलाल नागर का जन्म कब हुआ था?
- iv) महादेवी वर्मा के संस्मरणों में कौन-सी विचारधारा मिलती है?
- v) 'नारी स्वतंत्रता' की प्रबल समर्थक कौन-सी कथाकार थी?
- vi) डबली बाबू को अपार स्नेह किससे था?
- vii) 'रजिया' किसका प्रसिद्ध रेखाचित्र है?
- viii) सभा में स्पष्ट शब्दों में बोलना चाहिए, द्विअर्थी न हो, यह सभा का कौन-सा गुण है?
- ix) 'वार्ता' शब्द अंग्रेजी के कौन-से शब्द का हिंदी पर्याय है?
- x) नई कविता के कवियों में किसे हिंदी गज़ल के प्रणेता माने जाते हैं?
- xi) 'गज़ल' शब्द कौन-सी भाषा का है?
- xii) पत्राचार संप्रेषण का कौन-सा माध्यम है?

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) 'शरद : एक याद' संस्मरण का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ii) 'डबली बाबू' का चित्रण कीजिए।
- iii) प्रभावी सभा के गुण कौन-कौनसे हैं?
- iv) 'गज़ल' की परिभाषा देकर तत्व पर प्रकाश डालिए।
- v) सिर्फ हंगामा खड़ा करना मेरा मकसद नहीं,
मेरी कोशिश है कि वे सूरत बदलनी चाहिए,
इस पंक्ति से आप क्या समझते हैं।
- vi) सरकारी पत्राचार का नमूना (प्रारूप) तैयार कीजिए।
- vii) 'रजिया' रेखाचित्र का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) त्यागमूर्ति निराला के व्यक्तित्व की विशेषता स्पष्ट कीजिए।
- ii) विनय मोहन शर्मा का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- iii) वार्ता लेखन में कौन-कौन से आवश्यक गुण होने चाहिए।
- iv) खुदा नहीं, न सही, आदमी का ख्वाब सही,
कोई हसीन नजारा तो है नजर के लिए। इस पंक्ति के माध्यम से कवि क्या कहना चाहता है?
- v) 'साये में धूप' की संवेदना स्पष्ट कीजिए।
- vi) 'पत्र' की स्वरूपगत विशेषताएँ बताइए।
- vii) 'प्रेमचंद : एक स्मरण' में महादेवी वर्मा जी ने लेखन (लेखक) की कौन-सी विशेषताएँ बताई हैं?

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- i) पत्र-व्यवहार के विभिन्न रूपों पर प्रकाश डालिए।
- ii) 'हम हशमत' संस्मरण पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7905

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-304

T.Y.B.A.

HISTORY

**CC - 2 - E : Indian National Movement and India after
Independence (1947-1991)
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten questions out of twelve from the following.

[10]

- i) What is Nationalism?
- ii) Who founded the Gadar Party?
- iii) What is Satyagraha?
- iv) Where did the parallel government form in Maharashtra?
- v) Who proposed the two-nation theory?
- vi) Who were the members of the cabinet Mission plan?
- vii) Who initiated in the formation of Akhil Bhartiya Kisan Sabha?
- viii) Why did Dr. Babasaheb Ambedkar establish 'Bahishkrit Hitkarini Sabha'?
- ix) Write the names of any two leaders of the Goa liberation movement.
- x) Which two countries signed the panchsheel agreement?
- xi) What is press censorship?
- xii) Who was the first chairman of Indian space research organisation?

P.T.O.

Q2) Attempt any five questions out of seven from the following. **[25]**

- i) State any five causes of the emergence of Indian nationalism.
- ii) State the programme of Non-cooperation movement.
- iii) Explain the provisions of Indian Independence Act.
- iv) Write a note on “All Indian Trade Union Congress (AITUC).
- v) State the salient features of Indian constitution.
- vi) State any five characteristics of the Non-Alignment policy.
- vii) State the political consequences of emergency of 1975 in India.

Q3) Attempt any five questions out of seven from the following **[25]**

- i) State the contribution of assertive nationalists.
- ii) Explain the importance of civil Disobedience movement.
- iii) Write any five causes of the partition of India.
- iv) Write a note on the participation of women in Indian freedom movement.
- v) Write the consequences of the Indo-Pak War of 1971.
- vi) Explain the nature of Hindu Code Bill.
- vii) State the characteristics of Mixed economy in India.

Q4) Attempt any one question out of two from the following **[10]**

- i) Explain the contribution of Azad Hind sena in Indian freedom movement.
- ii) Discuss the causes and consequences of Globalization.

Total No. of Questions : 4]

P7905

[5808]-SODL-304

T.Y.B.A.

HISTORY

**CC - 2 - E : Indian National Movement and India after
Independence (1947-1991)
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील बारापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) राष्ट्रवाद म्हणजे काय?
- ii) गदर पार्टीची स्थापना कोणी केली?
- iii) सत्याग्रह म्हणजे काय?
- iv) महाराष्ट्रात प्रतिसरकार कोठे स्थापन झाले होते?
- v) द्विराष्ट्रवादाचा सिद्धांत कोणी मांडला?
- vi) कॅबिनेट मिशन योजनेतील सदस्य कोण होते?
- vii) अखिल भारतीय किसान सभेच्या स्थापनेत कोणाचा पुढाकार होता?
- viii) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी 'बहिष्कृत हितकारिणी सभा' का स्थापन केली होती?
- ix) गोवा मुक्ति चळवळीतील कोणत्याही दोन नेत्यांची नावे लिहा.
- x) पंचशील करार कोणत्या दोन देशांमध्ये झाला?
- xi) मुद्रण निर्बंध म्हणजे काय?
- xii) भारतीय अवकाश संशोधन संस्थेचे पहिले अध्यक्ष कोण होते?

प्र.2) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयाची कोणतेही पाच कारणे सांगा.
- ii) असहकार चळवळीचा कार्यक्रम सांगा.
- iii) भारतीय स्वातंत्र्याच्या कायद्यातील तरतुदी स्पष्ट करा.
- iv) ऑल इंडिया ट्रेड युनियन काँग्रेस (आयटक) यावर टीप लिहा.
- v) भारतीय संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- vi) अलिप्ततावादी धोरणाची कोणतेही पाच वैशिष्ट्ये सांगा.
- vii) भारतातील 1975 च्या आणीबाणीचे राजकीय परिणाम सांगा.

प्र.3) खालील सातपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) जहाल राष्ट्रवाद्यांचे योगदान सांगा.
- ii) सविनय कायदेभंग चळवळीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iii) भारताच्या फाळणीची कोणतेही पाच कारणे लिहा.
- iv) 'भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील स्त्रीयांचा सहभाग' यावर टीप लिहा.
- v) 1971 च्या भारत-पाकिस्तान युद्धाचे परिणाम लिहा.
- vi) हिंदू संहिता विधेयकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- vii) भारतातील मिश्र अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.4) खालील दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील आझाद हिंद सेनेचे योगदान स्पष्ट करा.
- ii) जागतिकीकरणाची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7906

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-305

T.Y. B.A.

**CC-2-G : INDIAN ECONOMIC DEVELOPMENT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten)

[10]

- i) What are the three factors of economic development?
- ii) What are natural resources?
- iii) State the Define of Industrialisation.
- iv) Define Human Development Index.
- v) When was NITI Aayog founded?
- vi) Define sustainable development.
- vii) Define the economic environment.
- viii) What is meant by the greenhouse effect?
- ix) What does planning mean?
- x) What does physical capital include?
- xi) What does the 7th Schedule of the Constitution define?
- xii) What are the two aspects that affect the environment?

Q2) Write the answer of the following questions in 100 words. (Any Five)

[25]

- i) State the indicators of Economic Development.
- ii) Explain the concept of the vicious Circle of Poverty.
- iii) Explain the Definition and features of Economic Planning.
- iv) Describe the structure of NITI Ayog.
- v) Explain the National Conservation Strategy (1992) Highlights.
- vi) Explain the concept of Multidimensional Poverty.
- vii) Explain the need for Economic Planning.

P.T.O.

Q3) Write short Notes. (Any Five)

[25]

- i) Need and Importance of Economic Development.
- ii) Political constraints in the Development process.
- iii) Gender Development Index.
- iv) 17 Sustainable Development Goals.
- v) Global Warming.
- vi) Explain the Objectives of Economic Planning in India.
- vii) Meaning and importance of Sustainable Development Goals.

**Q4) Explain in detail the answer of the following questions in 250 words.
(Any One)**

[10]

- i) Explain in detail the characteristics of Developed Countries.
- ii) Describe the difference between Planning Commission and NITI Ayog.

Total No. of Questions : 4]

P7906

[5808]-SODL-305

T.Y. B.A.

CC-2-G : INDIAN ECONOMIC DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) आर्थिक विकासाचे तीन घटक कोणते आहेत?
- ii) नैसर्गिक संसाधने म्हणजे काय?
- iii) औद्योगिकीकरणाची व्याख्या सांगा.
- iv) मानव विकास निर्देशांकाची व्याख्या करा.
- v) नीती (NITI) आयोगाची स्थापना केव्हा झाली?
- vi) शाश्वत विकासाची व्याख्या करा.
- vii) आर्थिक पर्यावरण परिभाषित करा.
- viii) हरितगृह परिणाम म्हणजे काय?
- ix) नियोजन म्हणजे काय?
- x) भौतिक भांडवलामध्ये काय समाविष्ट आहे?
- xi) घटनेची 7 वी अनुसूची काय परिभाषित करते?
- xii) पर्यावरणावर परिणाम करणारे दोन पैलू कोणते आहेत?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) आर्थिक विकासाचे निर्देशक सांगा.
- ii) दारिद्र्याच्या दृष्टचक्राची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) आर्थिक नियोजनाची व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- iv) नीती (NITI) आयोगाच्या संरचनेचे वर्णन करा.
- v) राष्ट्रीय संवर्धन धोरणातील (1992) ठळक मुद्दे स्पष्ट करा.
- vi) बहुआयामी (Multidimensional) गरीबीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- vii) आर्थिक नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) आर्थिक विकासाची गरज आणि महत्त्व
- ii) विकास प्रक्रियेतील राजकीय अडथळे
- iii) लिंग विकास निर्देशांक
- iv) 17 शाश्वत विकासाची उद्दिष्टे
- v) जागतिक तापमान वाढ (ग्लोबल वार्मिंग)
- vi) भारतातील आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्टे
- vii) शाश्वत विकास लक्ष्यांचा अर्थ आणि महत्त्व

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दांत सविस्तर सांगा. (कोणताही एक)

[10]

- i) विकसित देशांची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) नियोजन आयोग आणि नीती (NITI) आयोग यांच्यातील फरक सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7907

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-306

T.Y. B.A.

CC - 2 - H : LOCAL SELF GOVERNMENT IN
MAHARASHTRA

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) When was the community Development program started?
- b) Who is the administrative head of the municipal Corporation?
- c) When was established Balwant Rai Mehta Committee?
- d) What is the minimum age limit for Gram Panchayat member?
- e) Who is the secretary of the Gram Panchayat?
- f) What is the main function of State Election Commission.
- g) What does the eleventh schedule Relate to?
- h) What does the twelve schedule relate to?
- i) What does the 73rd Amendment relate to?
- j) When was the 74th constitution amended?
- k) What does the Article 243 relate to?
- l) What are rural local self government bodies?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) List the features of the Montagu Chelmsford reform Act - 1919.
- b) What was Bongirwar Committee's objective.
- c) Discuss the role of the sarpanch in Gram Panchayat.
- d) Explain the function of Nagar-Panchayat.
- e) Discuss the function of Municipal Corporation.
- f) Explain the function of Block Development Officer.
- g) Explain the community development program.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) Write the function of municipal council.
- b) Write the provisions of 74th constitutional amendment.
- c) Write down the challenges faced by the local self government bodies.
- d) Explain the State Finance Commission.
- e) Explain the recommendations of P.B. Patil Committee.
- f) Explain the Panchayat Raj in British era.
- g) Explain the Gram Sabha.

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[10]**

- a) Explain the recommendations of Vasant Rao Naik Committee.
- b) Explain the structure of Local Self Government in Maharashtra.

Total No. of Questions: 4]

P7907

[5808]-SODL-306

T.Y. B.A.

CC - 2 - H : LOCAL SELF GOVERNMENT IN
MAHARASHTRA

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजविकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील बारा प्रश्नांपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

- अ) समुदाय विकास कार्यक्रम केंव्हा सुरू झाला?
- ब) महानगरपालीकेचा प्रशासकीय प्रमुख कोण असतो?
- क) बलवंतराय मेहता समीतीची स्थापना केंव्हा झाली?
- ड) ग्राम पंचायत सदस्यासाठी किमान वयोमर्यादा किती वर्षे आहे?
- इ) ग्राम पंचायतचा सचीव कोण असतो?
- फ) राज्य निवडणुक आयोगाचे प्रमुख कार्य कोणते आहे?
- य) आकरावे परिशिष्ट कशासी संबंधीत आहे?
- र) बारावे परिशिष्ट कशासी संबंधीत आहे?
- ल) 73 वी घटनादुरुस्ती कशासी संबंधीत आहे?
- व) 74 वी घटनादुरुस्ती केंव्हा करण्यात आली?
- स) अनुच्छेद 243 कशासी संबंधीत आहे?
- ष) ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था कोणत्या आहेत?

प्रश्न 2) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) माँटेग्यु चेमस्फोर्ड सुधारणा कायदा - 1919 ची वैशिष्ट्ये लिहा?
- ब) बोंगीरवार समीतीची वैशिष्ट्ये लिहा.

- क) ग्राम पंचायतीमधील सरपंचाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) नगर पंचायत ची कार्य स्पष्ट करा.
- इ) महानगर पालिकेची कार्य स्पष्ट करा.
- फ) गट विकास अधिकाऱ्याची कार्य स्पष्ट करा.
- य) समुदाय विकास कार्यक्रम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) नगर परिषदेची कार्य लिहा.
- ब) 74 व्या घटनादुरुस्तीच्या तरतुदी लिहा.
- क) स्थानिक स्वराज्य संस्थेसमोरील आव्हाने लिहा.
- ड) राज्य वित्त आयोग स्पष्ट करा.
- इ) पी. बी. पाटील समितीच्या शिफारशी लिहा.
- फ) ब्रिटीश कालीन पंचायत राज स्पष्ट करा.
- य) ग्राम सभा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) वसंतराव नाईक समितीच्या शिफारशी स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांची रचना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7908

[5808]-SODL-307

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC - 2 - J : Public Administration
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- i) Write two principles of good governance.
- ii) Where was the Mino book council held.
- iii) Two characteristic of bureaucracy.
- iv) What is budgeting?
- v) Main objectives of good governance.
- vi) What is training?
- vii) What is promotion?
- viii) What is Behaviourism.
- ix) What is public administration?
- x) What is private administration.
- xi) What is E-administration.
- xii) What is New Public Administration.

P.T.O.

Q2) Attempt any five questions:

[25]

- i) What is 'SMART' Administration?
- ii) What is bureaucracy?
- iii) What is E-administration characteristics?
- iv) Explain the 'goal' of new administration.
- v) What is good governance?
- vi) Types of the training.
- vii) What is administrative responsibility.

Q3) Attempt any five questions:

[25]

- i) Explain any four quality of recruitment.
- ii) Discuss behaviorism.
- iii) Public Administration and Private Administration.
- iv) Discuss Nature of budgets.
- v) What is recruitment?
- vi) What is good governance.
- vii) Explain the origin of new administrative.

Q4) Attempt any one question:

[10]

- i) Explain the Nature and scope of Public Administration.
- ii) Discuss of Assessment of New-Administration.

Total No. of Questions : 4]

P7908

[5808]-SODL-307

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 2 - J : Public Administration

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- i) सु-शासनाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- ii) मीनोबुक परिषद कोठे भरली होती.
- iii) नोकरशाहीचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- iv) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?
- v) सु-शासनाचे मुख्य ध्येय सांगा.
- vi) प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- vii) बढती म्हणजे काय?
- viii) 'वर्तनवाद' म्हणजे काय?
- ix) लोकप्रशासन म्हणजे काय?
- x) खाजगी प्रशासन म्हणजे काय?
- xi) ई-प्रशासन म्हणजे काय?
- xii) नवलोकप्रशासन म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) स्मार्ट (SMART) प्रशासन म्हणजे काय?
- ii) नोकरशाही म्हणजे काय?
- iii) ई-प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- iv) नवलोकप्रशासनाची 'गोल' सांगा.
- v) सु-शासन म्हणजे काय ते सांगा.
- vi) प्रशिक्षणाचे प्रकार सांगा.
- vii) प्रशासकीय जबाबदारी सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) भरतीचे कोणतेही चार गुण सांगा.
- ii) 'वर्तनवाद' चर्चा करा.
- iii) लोकप्रशासन आणि खाजगीप्रशासन स्पष्ट करा.
- iv) अंदाजपत्रकांचे स्वरूप सांगा.
- v) 'भरती' म्हणजे काय?
- vi) सु-शासन म्हणजे काय?
- vii) नवलोक प्रशासनाचे उगम सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) लोकप्रशासनाचे स्वरूप सांगून व्याप्ती सांगा.
- ii) नवलोकप्रशासनाचे मुल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7909

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-308

T.Y. B.A.

**CC2 - L/SEC3 - L : INDUSTRIAL & ORGANIZATIONAL
PSYCHOLOGY & APPLIED PSYCHOLOGY
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence (Any 10)

[10]

- i) What is downsizing?
- ii) Define Recruitment.
- iii) State the uses of performance evaluation.
- iv) What is self-efficacy?
- v) What is cognitive behaviour therapy?
- vi) What is stress?
- vii) What is cyber crime?
- viii) What is effective teaching?
- ix) What is job analysis?
- x) What is goal setting?
- xi) What is criminal psychology?
- xii) What is clinical psychology?

P.T.O.

Q2) Answer any 5 of the following in about 50-100 words: [25]

- i) What are the uses of job information? What are the types of job information?
- ii) Discuss the ways to get performance information.
- iii) Discuss the internal sources of recruitment.
- iv) Describe the uses of performance evaluation.
- v) Discuss history of Industrial psychology.
- vi) Discuss characteristics of Goal-Setting theory.
- vii) Discuss future of Industrial and organizational psychology.

Q3) Write short notes on any 5 of the following: [25]

- i) Discuss any three branches of Applied Psy.
- ii) Discuss the problems of physical facilities in educational field.
- iii) State the difference between stress & strain.
- iv) Discuss any five problems related to family.
- v) Discuss the techniques of investigative procedures in law-contribution of psychology.
- vi) Explain the role of psychologist in tackling social issues.
- vii) Discuss the issues in Adolescent phase.

Q4) Answer one of the following questions in 200 to 250 words: [10]

- i) What is personnel training? Discuss in detail different techniques of personnel training.
- ii) What is corruption? Discuss different applications to eradicate corruption.

Total No. of Questions : 4]

P7909

[5808]-SODL-308

T.Y. B.A.

**CC2 - L/SEC3 - L : INDUSTRIAL & ORGANIZATIONAL
PSYCHOLOGY & APPLIED PSYCHOLOGY
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[10]

- i) कर्मचारी कपात म्हणजे काय?
- ii) 'कर्मचारी भरती' ची व्याख्या लिहा.
- iii) निर्वर्तन मूल्यमापनाचे उपयोग सांगा.
- iv) स्व-कार्यक्षमता म्हणजे काय?
- v) बोधनिक वर्तन पद्धती म्हणजे काय?
- vi) ताण म्हणजे काय?
- vii) सायबर गुन्हेगारी म्हणजे काय?
- viii) प्रभावी अध्ययन म्हणजे काय?
- ix) कार्य विश्लेषण म्हणजे काय?
- x) ध्येय बांधिलकी म्हणजे काय?
- xi) गुन्हेगारीचे मानसशास्त्र म्हणजे काय?
- xii) चिकित्सा मानसशास्त्र म्हणजे काय?

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 100 शब्दांमध्ये लिहा.

[25]

- i) कार्य माहिती उपयोग म्हणजे काय? कार्य माहितीचे प्रकार कोणते?
- ii) निर्वर्तन माहिती कोणत्या मार्गांनी प्राप्त करता येते त्याची चर्चा करा.
- iii) कर्मचारी भरतीच्या अंतर्गत स्त्रोतांची चर्चा करा.
- iv) निर्वर्तन मूल्यमापनाच्या उपयोगांचे वर्णन करा.
- v) औद्योगिक मानसशास्त्राच्या इतिहासाची चर्चा करा.
- vi) ध्येय निर्धारण सिद्धांताच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- vii) औद्योगिक मानसशास्त्र विषयाच्या भावी वाटचाली विषयी चर्चा करा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच टिपा लिहा.

[25]

- i) उपयोजित मानसशास्त्राच्या कोणत्याही तीन शाखांबद्दल चर्चा करा.
- ii) शिक्षण क्षेत्रातील भौतिक सुविधांविषयी असलेल्या समस्यांबाबत चर्चा करा.
- iii) ताण व शीण यातील फरक स्पष्ट करा.
- iv) कुटुंब विषयक कोणत्याही पाच समस्यांची चर्चा करा.
- v) न्याय सहाय्यक मानसशास्त्रातील चौकशी क्षेत्रातील तंत्राबाबत चर्चा करा.
- vi) सामाजिक प्रश्न हाताळताना मानसशास्त्रज्ञांची भूमिका स्पष्ट करा.
- vii) पौंगडावस्थेतील समस्यांविषयी चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 ते 250 शब्दांत उत्तर द्या.

[10]

- i) कर्मचारी प्रशिक्षण म्हणजे काय? कर्मचारी प्रशिक्षणाच्या विविध तंत्रांची सविस्तर चर्चा करा.
- ii) भ्रष्टाचार म्हणजे काय? भ्रष्टाचार निर्मुलनाकरीता करायच्या उपाययोजनांची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7910

[5808]-SODL-310

[Total No. of Pages : 4

T.Y. B.A.

EDUCATION

**CC - 2 - M : Teaching Learning Process and Educational Psychology
(2019 Pattern)**

Time: 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Word limit to 5 marks is 50-100 words.*
- 3) *Word limit for 10 marks questions is 100 to 200 words.*
- 4) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer in one sentence (any 10).

[10]

- i) What is Globalization?
- ii) What is more emphasized in project method?
- iii) Who was the initiator of the theory of trial and error learning method?
- iv) What is mean by sensation?
- v) What are the main types of research?
- vi) Write the types of discussion method?
- vii) Who was the initiator of the theory of classical conditioning?
- viii) What is the Nature of Development?
- ix) What is 'Autonomy'?
- x) How many pairs of chromosomes are transmitted from parent to child?
- xi) Write the two Dimensions of individual Difference.
- xii) What is term of personality?

Q2) Write the answer in short (Any five).

[25]

- i) Explain the Nature of learning process.
- ii) Write the characteristics of development process.
- iii) Explain the concept of Social Heredity?
- iv) Write the characteristics of creativity?
- v) Write the limitations of Dramatization method.
- vi) Write the Thorndik's Law of learning.
- vii) Write the factors that influence personality?

P.T.O.

Q3) Write the following answers in short (any five).

[25]

- i) Write any two problems facing higher Education.
- ii) Write the steps of project methodology.
- iii) Write the difference between growth and development.
- iv) Write the educational importance of individualism?
- v) Write the Educational Importance of theory of classical conditioning.
- vi) Write the internal components of comprehension perception.
- vii) Briefly describe the impact of Globalization on Higher Education.

Q4) Write the answer of question in detail (any one).

[10]

- i) Explain the various stages of child development. Explain the Educational Importance of Adolescence stage.
- ii) Explain the role of school in personality development with examples.

Total No. of Questions : 4]

P7910

[5808]-SODL-310

T.Y. B.A.

EDUCATION

CC - 2 - M : Teaching Learning Process and Educational Psychology

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) 5 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 50 ते 100 शब्द एवढी आहे.
 - 3) 10 गुणांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 100 ते 200 शब्द एवढी आहे.
 - 4) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांचे उत्तर एका वाक्यात लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- ii) प्रकल्प पद्धतीमध्ये कोणत्या गोष्टीवर जास्त भर दिला जातो?
- iii) प्रयत्न प्रमाद उपपत्ती कोणी मांडली?
- iv) संवेदना म्हणजे काय?
- v) संशोधनाचे प्रामुख्याने किती प्रकार आहेत?
- vi) चर्चा पद्धतीचे प्रकार लिहा.
- vii) अभिजात अभिसंधान उपपत्ति कोणी मांडली?
- viii) विकास कोणत्या स्वरूपाचा असतो?
- ix) स्वायत्तता म्हणजे काय?
- x) आई-वडिलांकडून बालकाकडे गुणसुत्रांच्या किती जोड्या संक्रमित होतात?
- xi) वैयक्तिक फरकाच्या दोन आयामांची नावे लिहा.
- xii) व्यक्तिमत्त्व संकल्पना काय आहे?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) अध्ययन प्रक्रियेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) विकास प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- iii) सामाजिक अनुवंश ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) सृजनशीलतेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- v) नाट्यीकरण पद्धतीच्या मर्यादा लिहा.
- vi) थॉर्नडाईक यांनी सांगितलेले अध्ययनाचे नियम लिहा.
- vii) व्यक्तिमत्त्वावर परिणाम करणारे घटक लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) उच्च शिक्षणासमोरील कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
- ii) प्रकल्प पद्धतीच्या पायऱ्या लिहा.
- iii) वाढ आणि विकास यातील फरक लिहा.
- iv) व्यक्तिभेदाचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- v) अभिजात अभिसंधान पद्धतीचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- vi) अवबोधाचे अंतर्गत घटक सांगा.
- vii) जागतिकीकरणाचा उच्च शिक्षणावर काय परिणाम झाला आहे ते थोडक्यात लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- i) बालकाच्या विकासाच्या विविध पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करून कुमारावस्थेचे (पौगंडावस्थेचे) शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- ii) व्यक्तिमत्त्व विकासात शाळेची भूमिका सोदाहरण स्पष्ट करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P8377

[Total No. of Pages : 2

[5808]SODL-311

T.Y. B.A.

MATHEMATICS (Paper - CC2-N1)

Group Theory and Ring Theory

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten of the following :

[10]

- a) Decide whether the binary operation $*$ on $\mathbb{Z}$ defined by $a * b = a + b$ is commutative or not.
- b) Determine whether the set of irrational numbers is a group under addition?
- c) Define the term 'subgroup'.
- d) Define the term 'cyclic group'.
- e) Define the term 'permutation'.
- f) Give an example of non-abelian group with order eight.
- g) Define the term 'Principal Ideal Domain (PID)'.
- h) Define the term 'Prime Ideal'.
- i) Define the term 'Integral Domain'.
- j) Find all idempotent elements of the ring $\mathbb{Z}_3 \times \mathbb{Z}_4$.
- k) Find all zero-divisors of the ring $\mathbb{Z}_{12}$.
- l) Determine whether $5x + 10$ is irreducible in $\mathbb{Q}[x]$. Justify!

Q2) Attempt any five of the following :

[25]

- a) Let $(G, \cdot)$ be a group and $a \in G$. Denote order of element a by $o(a)$. If $o(a) = m$ and $a^n = e$, for Some integer n , then prove that m divides n , where e is the identity of G .
- b) Let G be a group. Whether the following statement is true or false. Justify!
If H, K are subgroups of G , then union of H and K is a subgroup of G .
- c) Let G be a group and H, K be subgroups of G . Let
 $HK = \{x \in G \mid x = hk, h \in H, k \in K\}$.
Show that HK is a subgroup of G if and only if $HK = KH$.

P.T.O.

- d) Consider the following permutations in S_7 :

$$\sigma = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 5 & 3 & 7 & 4 & 1 & 6 & 2 \end{pmatrix}$$

$$\tau = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 4 & 1 & 5 & 2 & 7 & 6 & 3 \end{pmatrix}$$

Compute $\tau\sigma$ and σ^{-1} .

- e) Find all $c \in \mathbb{Z}_3$ such that $\frac{\mathbb{Z}_3[x]}{\langle x^2 + c \rangle}$ is a field.
- f) Let R, R' be rings and $\phi : R \rightarrow R'$ be a ring homomorphism. Let N be an ideal of R . Then prove that $\phi(N)$ is an ideal of $\phi(R)$.
- g) Let R be a commutative ring with unity. Prove that every maximal ideal of R is a prime ideal of R .

Q3) Attempt any five of the following : **[25]**

- a) Let G be a group and N be a subgroup of G . Prove that N is a normal subgroup of G if and only if $gNg^{-1} = N$ for every $g \in G$.
- b) Let D_{2n} be the dihedral group of symmetries of regular n -gon, i.e., $D_{2n} = \{r, s \mid r^n = s^2 = 1, rs = sr^{-1}\}$. Show that the set $S = \{r, sr\}$ is a generating set of D_{2n} .
- c) Let G be the group of integers under addition. Let $\phi : G \rightarrow G$ defined by $\phi(x) = x^2$. Whether the following statement is true or false. Justify!
" ϕ is a group homomorphism".
- d) Define the term 'Unique Factorization Domain (UFD)'. Show that $\mathbb{Z}[\sqrt{-5}]$ is not a UFD.
- e) Show that $\mathbb{Z}$ is a Euclidean Domain.
- f) Find all ideals of the ring $\mathbb{Z}_{10}$.
- g) Determine whether $4x^5 - 10x^4 - 5x^2 - 20$ is irreducible in $\mathbb{Q}[x]$. Justify!

Q4) Attempt any one of the following : **[10]**

- a) State and prove Lagrange's theorem.
- b) If D is UFD, then prove that $D[x]$ is a UFD.

[5808]SODL-312
T.Y.B.A
MATHEMATICS
CC2-N2 : Real Analysis
(2019 Pattern)

*Time : 3 Hours]**[Max. Marks : 70**Instructions to the candidates:*

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any TEN of the following.**[10]**

- a) Write a contrapositive statement of “Every differentiable function is continuous”.
- b) Express the following statement using quantifiers :

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = L$$

- c) Using $\epsilon - N$ definition of limit of sequence, prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} = 0$.
- d) Test the convergence of $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n+1}{n}$.
- e) Define absolute convergence of the series of real numbers.
- f) Find $\limsup$ of the sequence $\left\{1 + \frac{1}{n}\right\}_{n=1}^{\infty}$.
- g) Define a set of measure zero.
- h) If $f(x) = x, 0 \leq x \leq 1$ and $\sigma = \left\{0, \frac{1}{4}, \frac{2}{4}, \frac{3}{4}, 1\right\}$ is a subdivision of $[0, 1]$ then find $L[f; \sigma]$.
- i) Prove that any constant function on closed and bounded interval is Riemann integrable.

P.T.O.

- j) Test for convergence the following improper integral : $\int_1^{\infty} \frac{\sin x}{x^2} dx$.
- k) By using the integral test prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2}$ is convergent.
- l) Define pointwise convergence of sequence of real functions.

Q2) Attempt any FIVE of the following. **[25]**

- a) Prove that $A \vee B$ is logically equivalent to $\sim((\sim A) \wedge (\sim B))$.
- b) For any three sets A, B, C Prove that $A \setminus (B \cup C) = (A \setminus B) \cap (A \setminus C)$.
- c) If $f(x) = 2x + 3$ and $g(x) = \sin x$ then prove that f is a bijection and g is neither one to one nor on to.
- d) If $\{s_n\}_{n=1}^{\infty}$ and $\{t_n\}_{n=1}^{\infty}$ are two sequence of real numbers such that $\lim_{n \rightarrow \infty} s_n = L$ and $\lim_{n \rightarrow \infty} t_n = M$ then prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} (s_n + t_n) = L + M$.
- e) Prove that every convergent sequence of real numbers is a Cauchy sequence.
- f) Prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)}$ is convergent.
- g) Test the convergence of the series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{3}{4 + 2^n}$.

Q3) Attempt any FIVE of the following. **[25]**

- a) Prove that any finite subset of real numbers is of measure zero.
- b) Consider $f(x) = x, (0 \leq x \leq 1)$ and a subdivision $\sigma_n = \left\{0, \frac{1}{n}, \frac{2}{n}, \dots, \frac{n}{n}\right\}$ of $[0, 1]$. Find $\lim_{n \rightarrow \infty} U[f; \sigma_n]$.
- c) If $f \in \mathcal{R}[a, b]$, $g \in \mathcal{R}[a, b]$ then prove that $f + g \in \mathcal{R}[a, b]$ and $\int_a^b f + g = \int_a^b f + \int_a^b g$.

- d) If $0 \leq x \leq 1$ then prove that $\frac{1}{3\sqrt{2}} \leq \int_0^1 \frac{x^2}{\sqrt{1+x}} dx \leq \frac{1}{3}$.
- e) Show that the integral $\int_0^2 \frac{1}{x\sqrt{2-x}}$ is convergent and converges to π .
- f) Prove that the improper integral $\int_a^b \frac{dx}{(x-a)^\mu}$ converges if and only if $\mu < 1$.
- g) Let $f_n(x) = \frac{x^n}{n}, (0 \leq x \leq 1)$ then prove that $f_n(x)$ converges uniformly to 0 on $[0,1]$.

Q4) Attempt any ONE of the following. **[10]**

- a) Define the class l^2 of sequences. State and prove the Schwarz inequality.
- b) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of the series of functions.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7911

[5808] - SODL - 313

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

**SEC 3 - A : ENHANCING EMPLOYABILITY SKILLS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10) [10]

- a) Which communication implies disseminating any Information or message to a varied audience?
- b) What is mean by GDPI?
- c) How aggressive communicators express their opinions and ideas?
- d) How one must listen conversation?
- e) How a presentation is described?
- f) Why words are used?
- g) What is the meaning of 'Precis'?
- h) Define 'Scientific Research'.
- i) What is 'Content Writing'?
- j) How blogs are usually maintained?
- k) What is a full form of 'SEO'?
- l) When did Albert Laskar gave a definition of advertising?

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) How characters are one of the main elements of creative writing?
- b) What is 'narration'?
- c) Which personal details are essential while writing a resume?
- d) Why group discussions are important to a job-seeking candidate?
- e) Explain 'Passive Communication style'.
- f) Why sales communication is important?
- g) Which is the first essential technique for customer service communication?

PTO.

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each. (Any 5) [25]

- a) What are the purposes of business reports?
- b) Why vocabulary is important in our life?
- c) Comment on the use of Present Perfect Tense.
- d) Explain the first step of writing a research paper.
- e) What are the examples of content writing? Explain.
- f) Which are the five types of Blogs? Elaborate.
- g) How media plays a vital role in advertisement?

Q4) Answer the following questions in about 150-160 words each. (Any 1) [10]

- a) Comment on the varieties of creative writing.
- b) Define the characteristics of good business report in detail.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7912

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-314

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC3-D : प्रतिमानाटक आणि नीतीशतक
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

खालील सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- i) Who was the writer of प्रतिमा Drama?
प्रतिमा नाटकाचे रचनाकार कोण आहे?
- ii) How many acts are there in प्रतिमा drama?
प्रतिमा नाटकामध्ये एकूण किती अंक आहेत?
- iii) For whom सुलभापराधः word is used by चेटी?
चेटी कोणाविषयी सुलभापराधः असा शब्द वापरते.
- iv) According to नीतीशतक whom even Brahma cannot satisfy?
नीतीशतकानुसार ब्रह्मा सुद्धा कोणास संतुष्ट करू शकत नाही?
- v) Which shield is created by Lord Brahma to mask one's ignorance?
एखाद्याचे अज्ञान लपविण्यासाठी ब्रह्मदेवाने कोणते साधन तयार केले आहे?
- vi) Who is an Animal according to नीतीशतक?
नीतीशतकानुसार पशु कोण आहे?
- vii) Fill the correct word in the blank.
रिकामी जागा भरा.
..... कथय किं न करोति पुंसाम्।

P.T.O.

प्र.2) Translate any five into Marathi or English.

[25]

मराठी अथवा इंग्रजीमध्ये भाषांतर करा-

- i) छत्रं सव्यजनं सनन्दिपटहं भद्रासनं कल्पितं। न्यस्ता हेममयाः सदर्भकुसुमास्तीर्थांम्बुपूर्णा घटाः। युक्तः पुष्परथश्च मन्त्रिसहिताः पौराः समभ्यागताः सर्वस्यास्य हि मंगलं स भगवान वेद्यां वशिष्ठः स्थितः
- ii) क्व ते ज्येष्ठो रामः प्रियसुत सुतः सा क्व दुहिता। विदेहानां भर्तृर्निरतिशयभक्तिर्गुरुजने।
क्व वा सौमित्रिमां हतपितृकमासन्नमरणं किमप्याहुः किं ते सकलजनशोकार्णवकरम्॥
- iii) मुखमनुपमं त्वार्यस्याभं शशांकमनोहरं मम पितृसमं पीनं वक्षः सुरारिशरक्षतम्।
द्युतिपरिवृतस्तेजोराशिर्जगत्प्रियदर्शनो नरपतिरयं देवेन्द्रो वा स्वयं मधुसूदनः॥
- iv) यस्यास्ति वित्तं स नरः कुलीनः स पण्डितः स श्रुतवान् गुणज्ञः।
स एव वक्ता स च दर्शनीयः सर्वे गुणाः काश्चनमाश्रयन्ते॥
- v) परिक्षीणः कश्चित्स्पृहयति यवानां प्रसृतये स पश्चात् सम्पूर्णः कलयति धरित्रीं तृणसमाम्।
अतश्चानैकान्त्याद्गुरुलघुतयाऽर्थेषु धनिनामवस्था वस्तूनि प्रथयति च सङ्कोचयति च॥
- vi) केयूरा न विभूषयन्ति पुरुषं हारा न चन्द्रोज्ज्वला न स्नानं न विलेपनं न कुसुमं नालङ्कृता मूर्धजाः।
वाण्येका समलंकरोति पुरुषं या संस्कृता धार्यते
क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं वाग्भूषणं भूषणम्
- vii) लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः।
कदाचिदपि पर्यटञ्छविषाणमासादयेत् न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत्॥

प्र.3) Write Short notes on any five of the following.

[25]

खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांवर टिपा लिहा.

- i) Poetic style of Bhasa भासशैली
- ii) नान्दी
- iii) Rama's character in प्रतिमा drama
प्रतिमा नाटकानुसार रामाचे चरित्र चित्रण.
- iv) मूर्ख as depicted in नीतीशतक

- v) Importance of नीतीशतक in Sanskrit Literature
संस्कृतसाहित्यात नीतीशतकाचे महत्त्व
- vi) भर्तृहरिः
- vii) सुजन as depicted in नीतीशतक

प्र.4) Explain the essence of प्रतिमा drama in your words.

[10]

प्रतिमानाटकाचा सार आपल्या शब्दात मांडा.

OR/अथवा

Describe the arthapaddhati in detail according to भर्तृहरि.

भर्तृहरिनुसार अर्थपद्धतिचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7913

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-315

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SEC 3 - K : Crime and Society and Introduction to Human Rights and Social Justice
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of Twelve from the following :

[10]

- a) Who is the founder of Criminology?
- b) When was the first prison established in India?
- c) Who put forth the labelling theory?
- d) When did the united Nations approve the 'Universal Declaration of Human Rights'.
- e) How many fundamental rights are given to the citizens by the constitution of India?
- f) What is mean by Electoral Bond?
- g) When is 'World Human Rights Day'?
- h) Write the definition of Terrorism?
- i) What is mean by Parrol?
- j) Who is the founder of probation?
- k) When did the Government of India Passed the 'Human Right Act'?
- l) What is the 'Public Health System'?

P.T.O.

Q2) Attempt any Five out of Seven from the following : [25]

- a) Write the characteristics of crime occurring in Modern Society?
- b) Explain the contribution of the Marxist approach to crime.
- c) Write a short note on 'White Collor Crime'.
- d) Discuss open prison.
- e) Explain the concept of Social Justice.
- f) Write down the characteristics of caste.
- g) Discuss 'LGBTQ'.

Q3) Attempt any Five out of Seven from the following : [25]

- a) Write down the causes of Crime.
- b) Write a short note on Howard Becker's Labelling Theory.
- c) Explain the causes of juvenile delinquency.
- d) Write a short note on Cyber Crime.
- e) Explain the importance of 'Human Rights'.
- f) Discuss 'Minorities in India'.
- g) Discuss 'Public Health System'.

Q4) Attempt any One out of Two from the following : [10]

- a) Explain in details the crime committed against 'Nomadic and De-notified Tribe'.
- b) Discuss the importance of Indian constitution and Explain the preamble of constitution.

Total No. of Questions : 4]

P7913

[5808]SODL-315

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC 3 - K : Crime and Society and Introduction to Human Rights and Social Justice

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) गुन्हेगारी शास्त्राचे शिल्पकार कोण?
- ब) भारतामध्ये पहिल्या कारागृहाची स्थापना कधी झाली?
- क) गुन्हेगाराचा शिक्कामोर्तब (लेबलिंग) सिद्धांत कोणी मांडला?
- ड) संयुक्त राष्ट्राने 'मानवी हक्कांचा वैश्विक जाहीरनामा' कधी मंजूर केला?
- य) भारतीय राज्यघटनेने नागरिकांना किती मुलभूत हक्क दिले आहेत?
- र) इलेक्टोरल बाँड (निवडणूक रोख) म्हणजे काय?
- ल) 'जागतिक मानवी अधिकार दिन' म्हणून कधी पाळण्यात येतो?
- व) दहशतवादाची व्याख्या लिहा?
- श) अभिवचन (पॅरोल) म्हणजे काय?
- स) परीविक्षा पद्धतीचा शिल्पकार कोण होता?
- ह) भारत सरकारने 'मानवाधिकार अधिनियम' कधी पारित केले?
- ळ) सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्था म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा :

[25]

- अ) आधुनिक समाजात घडणाऱ्या गुन्ह्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) गुन्ह्या संबंधित मार्क्सवादी परिप्रेक्ष्याचे योगदान स्पष्ट करा.
- क) 'पांढरपेशीय गुन्हे' यावर टीप लिहा.
- ड) 'खुले कारागृह' याची चर्चा करा.
- य) 'सामाजिक न्याय' ची संकल्पना स्पष्ट करा.
- र) जातीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ल) LGBTQ (समलैंगिक समूह) यांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) गुन्हेगारीची गुन्ह्याची कारणे लिहा.
- ब) हॉवर्ड बेकरच्या शिक्कामोर्तब (लेबलिंग) सिद्धांतावर टीप लिहा.
- क) बालगुन्हेगारीची कारणे सांगा.
- ड) सायबर गुन्हे यावर टीप लिहा.
- य) मानवी हक्कांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- र) भारतातील अल्पसंख्यांक याची चर्चा करा.
- ल) सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्था याची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील दोन प्रश्नांपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) भटके विमुक्त जाती-जमातीं विरोधी घडणाऱ्या गुन्ह्यांचे विस्तृत विवेचन करा.
- ब) भारतीय राज्य घटनेचे महत्त्व सांगून संविधानाची उद्देशिका किंवा उद्देशपत्रिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P8379

[Total No. of Pages : 3

[5808]SODL-316

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

**SEC-3N : C-Programming and Financial Mathematics
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of scientific non-programmable calculator is allowed.*

Q1) Attempt any TEN of the following :

[10]

- a) Explain the term breakeven point for an efficient small firm.
- b) What is meant by arbitrage portfolio?
- c) Define equilibrium set.
- d) Explain the term Technology matrix.
- e) True or False : At startup point marginal cost equal to average variable cost.
- f) Explain the term state price.
- g) Is 2 class a valid identifier?
- h) Find the value of the expression : $3 * (5\%2) + ((4 + 15 - 3\%2)/(4 - 3))$
- i) State any two keywords
- j) Explain meaning of floatclass[10].
- k) What are the logical operators used in C ?
- l) Explain the meaning of array initialisation $\text{int } n[10] = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8\};$

Q2) Attempt any FIVE of the following :

[25]

- a) Suppose that the supply and demand functions for a commodity are $q^S(p) = 3p - 21500$, $q^D(p) = 8500 - p$. Assuming that the suppliers operate according to the cobweb model, find a recurrence equation for the sequence p_t of prices. Find the explicit solution given that $p_0 = 7499$ and describe in words how the sequence p_t behaves.

P.T.O.

- b) An amount of 2000 is invested and attracts interest at a rate equivalent to 8 % per annum. Find the total after one year if the interest is compounded (i) annually (ii) quarterly (iii) daily, if the year is not a leap year.
- c) Show that if the demand function for a good is $q^D(p) = a - bp$ for some positive constants a and b , then the demand is inelastic in the range $0 < p < a/2b$.
- d) The demand function for a commodity takes the form $q^D(p) = a + bp + \frac{c}{p}$, for some constants a, b, c . When $p = 1$, the quantity demanded is 60, when $p = 2$, it is 40 and when $p = 4$, it is 15. Find constants a, b, c .
- e) The supply and demand functions for a good are $q^S(p) = 15p - 41$, $q^D(p) = 40 - 12p$. Suppose the suppliers operate according to the cobweb model and that the initial price is 2.5. Write down explicit formulae for p_t and q_t , the price and quantity in year t .
- f) Suppose that Quality Widgets Limited is an efficient small firm with cost function $C(q) = q^3 - 10q^2 + 100q + 196$ and suppose also that maximum level of weekly production is $L = 10$. Show that (i) at breakeven, the derivative of average cost is 0 (ii) at startup, the derivative of average variable cost is 0.
- g) Suppose the matrix of returns for the Apathian investor is
- $$R = \begin{bmatrix} 1.05 & 0.95 \\ 1.05 & 1.05 \\ 1.37 & 1.42 \end{bmatrix}.$$
- Show that portfolio $Y = (500 \ 10000 \ 1000)$ is riskless.
- Find an arbitrage portfolio. Which election might an investor prefer for portfolio $Z = (1000 \ -2000 \ 1000)$?

Q3) Attempt any FIVE of the following :

[25]

- Write a short note of switch statement.
- Write a C programme to generate Fibonacci numbers upto n terms.
- Write a short note on if-else statement.
- Write a short note on function recursion.
- Write a short note on gets and puts function.

- f) Write a program to print Armstrong numbers between 1 and 500. If sum of cubes of each digit of the number is equal to the number itself, then the number is called an Armstrong number.
- g) Write a short note on printf() function.

Q4) Attempt any ONE of the following : **[10]**

- a) The supply and demand functions for a good are $q^S(p) = 15p - 41$, $q^D(p) = 40 - 12p$. Suppose the suppliers operate according to the cobweb model and that the initial price is 2.5. Write down explicit formulae for p_t and q_t , the price and quantity in year t .
- b)
 - i) Write a C program to check whether a given number is perfect or not.
 - ii) Write a short note on while loop.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7914

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-317

T.Y. B.A.

ECONOMICS

EC-DSE3-G : International Economics

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten) :

[10]

- a) What is SEZ?
- b) Write any two Problems of Foreign Capital.
- c) Who introduced the Absolute cost Advantage theory?
- d) State the meaning of Fixed Exchange rate.
- e) State the full form of SAARC.
- f) Define Intra-Industry Trade.
- g) Define Terms of Trade?
- h) State the meaning of International Economics.
- i) Define Balance of Payment.
- j) State any two determinants of Terms of trade.
- k) What are types of foreign investment?
- l) When was the WTO established?

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions. (Any Five) : [25]

- a) Explain the causes of disequilibrium in balance of payment.
- b) Explain the importance of terms of trade.
- c) Describe the Scope of International Economics.
- d) Describe the Causes of Exchange Rate Fluctuations?
- e) Explain the functions of Foreign Exchange Market?
- f) Comment on India's Foreign Trade policy.
- g) State the meaning of convertibility of the Rupee?

Q3) Write short Notes. (Any Five) : [25]

- a) Types of terms of trade.
- b) Foreign Investment Policy in India since 1991
- c) Functions of BRICS
- d) Merits of Flexible exchange rate.
- e) Assumptions of Heckscher-Ohlin Theory
- f) Importance of Interactional Trade
- g) Critics on theory of Comparative Cost Advantage

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any One) : [10]

- a) Explain in detail the Causes of Unfavorable Terms of trade to Developing Countries.
- b) What is free trade? Describe the Case for and against for free trade.

Total No. of Questions : 4]

P7914

[5808]SODL-317

T.Y. B.A.

ECONOMICS

EC-DSE3-G : International Economics

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) :

[10]

- अ) सेझ म्हणजे काय?
- ब) विदेशी भांडवलाच्या कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
- क) निरपेक्ष खर्च लाभ सिद्धांत कोणी मांडला?
- ड) स्थिर विनिमय दराचा अर्थ सांगा.
- इ) SAARC चे पूर्ण रूप सांगा.
- फ) उद्योगांतर्गत व्यापार – व्याख्या द्या.
- य) व्यापार शर्ती – व्याख्या द्या.
- र) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राचा अर्थ सांगा.
- ल) व्यवहारतोल – व्याख्या द्या.
- व) व्यापार शर्तीचे कोणतेही दोन निर्धारक घटक सांगा.
- श) विदेशी गुंतवणुकीचे प्रकार सांगा.
- ष) WTO ची स्थापना कधी झाली?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) :

[25]

- अ) व्यवहारतोलातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) व्यापार शर्तीचे महत्व सांगा.
- क) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राची व्याप्ती विशद करा.
- ड) विनिमय दरातील चढउताराची कारणे विशद करा.
- इ) विदेशी विनिमय बाजाराचे कार्य स्पष्ट करा.
- फ) भारताच्या विदेशी व्यापार धोरणावर भाष्य करा.
- य) रुपयाच्या परिवर्तनीयतेचा अर्थ स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच) :

[25]

- अ) व्यापार शर्तीचे प्रकार
- ब) भारताचे सन 1991 पासूनचे विदेशी गुंतवणूक धोरण
- क) ब्रिक्सची कार्ये
- ड) बदलत्या विनिमय दराचे फायदे
- इ) हेक्शर ओहोलीन सिद्धांताची गृहिते
- फ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे महत्व
- य) तुलनात्मक खर्चलाभ सिद्धांतावरील टीका

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक) :

[10]

- अ) विकसनशील देशांना व्यापारशर्ती प्रतिकूल असण्याची कारणे सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ब) मुक्त व्यापार म्हणजे काय? मुक्त व्यापाराच्या समर्थनार्थ आणि विरुद्ध युक्तिवाद विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7915

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-318

T.Y. B.A.

**DSE3-A : APPRECIATING NOVEL
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in a sentence each (Any 10) :

[10]

- a) Define the concept of 'Plot'?
- b) What is a historical novel?
- c) Define the concept of the protagonist in the novel.
- d) What is a realistic novel?
- e) What is Silas Marner's trade?
- f) At the beginning of the novel 'A farewell to Arms', Henry reports that seven thousand soldiers have died due to what?
- g) What is the theme in 'The Painter of Signs'?
- h) What does Daisy campaign in 'The Painter of Signs'?
- i) In 'A Farewell to Arms', What is the name of the good-natured doctor who agrees to operate on Henry's leg?
- j) Where does Silas Marner hide his gold?
- k) In 'A Farewell to Arms', why does the barber who comes to shave Henry almost kill him?
- l) Why is Raman said to have a traditional bent of mind?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : **[25]**

- a) Point out the importance of setting in a novel.
- b) Write a short note on 'ending of a novel'.
- c) Explain the plot-structure of novel in brief.
- d) Write a short note on symbols used in the novel 'Silas Marner'.
- e) Discuss the life changing incident that Silas experienced in Lantern Yard.
- f) Comment on the change in the attitude of the people of Raveloe towards Silas Marner.
- g) Write a character sketch of Godfrey Cass.

Q3) Answer the following questions in about 60-70 words each (Any 5) : **[25]**

- a) Comment on the characterization of R.K. Narayan in the light of the novel 'The Painter of Signs'!
- b) "A Farewell to Arms" depicts the phase of maturing transition from childhood to adulthood". Justify the statement.
- c) Comment on the ending of the novel 'A Farewell to Arms'.
- d) Discuss the scene of Raman's encounter with the bangle seller.
- e) Comment on the significance of the title of the novel 'The Painter of Signs'.
- f) Comment on the symbols used in the novel 'A Farewell to Arms'.
- g) Comment on the narrative technique of the novel 'The Painter of Signs'.

Q4) Answer the following questions in about 150 words each (Any 1) : **[10]**

- a) What is a Novel? Discuss types of novel in detail.
- b) Discuss how ideas of spirituality, greed, lust and alienation are explored in 'Silas Marner'.

[5808]-SODL-319

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE 3-C : हिंदी साहित्य का इतिहास
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।
3) 5 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों में लिखिए ।
4) 10 अंकों के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों में लिखिए ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए ।

[10]

- i) आदिकाल के अन्य दो नाम बताइए ।
- ii) पृथ्वीराज रासो के रचयिता कौन हैं?
- iii) खडीबोली हिंदी के प्रथम कवि का नाम लिखिए ।
- iv) ज्ञानाश्रयी शाखा के प्रवर्तक कौन हैं?
- v) सूफी कवि जायसी की दो रचनाएँ बताइए ।
- vi) राम काव्यधारा की दो विशेषताएँ लिखिए ।
- vii) रीतिकाल के दो कवियों के नाम लिखिए ।
- viii) गागर में सागर भरनेवाला कवि कौन हैं?
- ix) द्विवेदी युगीन काव्य की दो विशेषताएँ लिखिए ।
- x) प्रयोगवादी काव्यधारा के प्रमुख कवि कौन हैं?
- xi) प्रगतिवाद से क्या तात्पर्य है?
- xii) हिंदी गद्य विधा को विकसित करने में किसका योगदान अत्यंत महत्वपूर्ण है?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[25]

- i) हिंदी साहित्य के इतिहास का नामकरण बताइए ।
- ii) गोस्वामी तुलसीदास का सामान्य परिचय दीजिए ।
- iii) संत काव्य की विशेषताएँ बताइए ।
- iv) रीतिसिद्ध कवि बिहारी का साहित्यिक परिचय दीजिए ।
- v) भारतेन्दु युगीन काव्य की सामान्य विशेषताएँ लिखिए ।
- vi) प्रगतिवादी काव्यधारा का सामान्य परिचय दीजिए ।
- vii) प्रेमचंद युगीन हिंदी उपन्यास का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं 5 प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[25]

- i) हिंदी साहित्य में अमीर खुसरो का योगदान बताइए ।
- ii) सूफी काव्य की सामान्य विशेषताएँ लिखिए ।
- iii) रीतिकाल की राजनीतिक पृष्ठभूमि समझाइए ।
- iv) छायावादी काव्य की सामान्य विशेषताएँ लिखिए ।
- v) प्रयोगवादी काव्य की सामान्य विशेषताएँ बताइए ।
- vi) कथासम्राट प्रेमचंद का सामान्य परिचय दीजिए ।
- vii) प्रेमचंदपूर्व हिंदी कहानी का स्थूल परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[10]

- i) रीतिकाल की प्रमुख प्रवृत्तियों पर प्रकाश डालिए ।
- ii) हिंदी नाटक साहित्य का विकासक्रम पर दृष्टिपात कीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7917

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-320

T.Y.B.A. (History)

**DSE 3 - E : Introduction to Historiography and Applied
History
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Q1) Attempt any ten of the following questions in one sentence :

[10]

- a) Write the definition of history.
- b) Mention two primary sources of maratha period history.
- c) Name two subsidiary sciences of history.
- d) What is introspection?
- e) What is Applied history?
- f) Name two world Heritage sites in Maharastra.
- g) Write the slogan of All India Radio.
- h) Name two museums in maharastra.
- i) Someone has said that all history is contemporary.
- j) Write the names of two newspapers during the Enlightenment period.
- k) Mention two qualities of a researcher.
- l) Explain the hypothesis.

P.T.O.

Q2) Attempt any Five of the following questions in 100 words : [25]

- a) Explain the importance of archaeological sources in terms of history writing.
- b) Explain the relationship between history and tourism.
- c) Explain how historical sources are examined.
- d) Review statistical information in historical research.
- e) Write the historical significance of object museum.
- f) State the role of social media in dissemination of information.
- g) Write a newspaper function.

Q3) Write short Notes (Any Five) : [25]

- a) History and Archives
- b) Footnotes
- c) Bibliography
- d) Secondary sources
- e) Television Broad casting media
- f) Contemporary History
- g) Magazines and periodicals

Q4) Attempt any one of the following questions in 200 words : [10]

- a) Explain the importance of archaeological sources in writing history.
- b) Write the historical significance of heritage sites.

Total No. of Questions: 4]

P7917

[5808]-SODL-320

T.Y.B.A. (History)

DSE 3 - E : Introduction to Historiography and Applied History

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. (कोणतेही दहा) [10]

- अ) इतिहासाची व्याख्या लिहा.
- ब) मराठा कालीन इतिहासाची दोन प्राथमिक साधने सांगा.
- क) इतिहासाच्या दोन सहाय्यकारी शास्त्राची नावे लिहा.
- ड) अंतरंग परिक्षण म्हणजे काय?
- इ) उपयोजित इतिहास म्हणजे काय?
- फ) महाराष्ट्रातील दोन जागतिक वारसा स्थळांची नावे लिहा.
- य) 'ऑल इंडिया रेडिओ चे' ब्रिद वाक्य लिहा.
- र) महाराष्ट्रातील दोन संग्रहालयाची नावे लिहा.
- ल) 'सर्व इतिहास हा समकालिन असतो' असे कोणी म्हणले आहे.
- व) प्रबोधनकालीन दोन वृत्तपत्रांची नावे लिहा.
- श) संशोधकाचे दोन गुण सांगा.
- ष) 'गृहीतक' अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही पाच) [25]

- अ) इतिहास लेखनाच्या दृष्टीने पूरातत्वीय साधनांचे महत्व सांगा.
- ब) इतिहास आणि पर्यटन शास्त्राचा सहसंबंध स्पष्ट करा.

- क) ऐतिहासिक साधनांचे परिक्षण कसे करतात ते सांगा.
- ड) इतिहास संशोधनातील संख्याशास्त्रीय माहिती चा आढावा घ्या.
- इ) वस्तू संग्रहालयाचे ऐतिहासिक महत्व लिहा.
- फ) सोशल मिडियाची माहितीच्या प्रसारणातील भूमिका सांगा.
- य) वृत्तपत्राचे कार्य लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच)

[25]

- अ) इतिहास आणि अभिलेख
- ब) तळटिपा
- क) संदर्भ सूची
- ड) दूर्यम साधने
- इ) टेलिव्हिजन प्रसार माध्यमे
- फ) समकालिन इतिहास
- य) भासिके आणि नियत कालिके

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) इतिहास लेखनाच्या पूरातत्वीय साधनांचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) वारसा स्थळांचे ऐतिहासिक महत्व लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7918

[Total No. of Pages : 2

[5808]-SODL-321

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE 3-B : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) मराठी वाङ्मयेतिहास विचाराचे साधारणतः किती टप्पे दिसतात.
- ii) प्रत्यक्ष मराठी वळणाचे शब्द इ.स. 680 पासून शिलालेख आणि सापडतात.
- iii) हा मराठीचा काळ इ.स. 1350 ते 1600 असा धरला जातो.
- iv) कोणता पंथ महाराष्ट्रात उगम पावला असला तरी त्याचा प्रसार उत्तर भारतात पंजाब आणि काश्मीरपर्यंत झाला.
- v) कोणत्या काळात (सुमारे 13 व्या शतकात) महानुभाव पंथ हा अत्यंत लोकप्रिय होता.
- vi) महानुभाव तत्त्वज्ञानानुसार परमेश्वराचे किती अवतार मानले आहेत.
- vii) केसोबास यांनी कोणत्या ग्रंथाचे संपादन केले.
- viii) कोणत्या कवयित्रीकडे आद्य कवयित्री म्हणून पाहिले जाते.
- ix) संत ज्ञानेश्वरांचे पूर्ण नाव काय?
- x) 'ऊस डोंगा परी रस नोहे डोंगा' हा अभंग कोणत्या संताचा आहे.
- xi) साधकावस्थेत असताना संत रामदासांनी कशाची रचना केली?
- xii) पोवाडयाला असेही म्हणतात.

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) 'फटका' काव्यप्रकाराविषयी माहिती लिहा.
- ii) 'बखरी' विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- iii) संत चोखामेळा या संताविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- iv) 'लीळाचरित्रा' विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- v) 'संत जनाबाई' विषयी तुमच्या शब्दांत माहिती लिहा.
- vi) 'फादर स्टीफन्स' यांच्या मराठी भाषेच्या प्रेमाविषयी माहिती लिहा.
- vii) 'शिवकालीन' सामाजिक पार्श्वभूमी विषयी माहिती लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) पेशवेकालीन कालखंडाविषयी माहिती लिहा.
- ii) 'संत रामदासांचे' वाङ्मयीन कार्य सांगा.
- iii) 'पंडिती काव्या' विषयी माहिती लिहा.
- iv) 'पोवाडा' वाङ्मयप्रकाराविषयी माहिती लिहा.
- v) 'लावणी' वाङ्मयप्रकाराविषयी माहिती सांगा.
- vi) वामन पंडित या कवी विषयी माहिती सांगा.
- vii) 'परशुराम' या शाहिराच्या कार्य कर्तृत्वाविषयी माहिती लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) संत एकनाथ हे लोकशिक्षक होते, या विधानाचा परामर्श घ्या.
- ii) संत तुकारामांचे वाङ्मयकार्य विशद करा.

[5808]-SODL-322

T.Y. B.A.

MATHEMATICS

**DSE3-N : Metric Spaces and Complex Analysis
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten of the following :

[10]

- a) Is $d(x, y) = |\sin(x - y)|$ a metric on $\mathbb{R}$?
- b) Define open set in a metric space.
- c) Give an example of a complete metric space.
- d) Define compact metric space.
- e) Find closure of $A = (0, 1)$ in $\mathbb{R}$ with respect to standard metric.
- f) Define the term dense sets.
- g) Show the $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\bar{z}}{z}$ does not exist.
- h) Write Cauchy-Riemann equations for $f(z) = u(x, y) + iv(x, y)$.
- i) Define complex logarithm.
- j) What is simply-connected region?
- k) Evaluate $\int_0^1 (t + 3i)dt$.
- l) Define removable singularity.

Q2) Attempt any Five of the following :

[25]

- a) Prove that in a metric space, every open ball is an open set.
- b) Show that complement of every singleton set in $\mathbb{R}$ is open.
- c) Find interior and boundary of $B = [0, 1] \cup (2, \infty)$ in $\mathbb{R}$ with respect to standard metric.
- d) Prove that every uniformly continuous function is continuous.
- e) Prove that every compact subset of a metric space is closed.
- f) Prove that a continuous function maps connected sets into connected sets.
- g) Show that $(0, 1)$ is not compact with respect to standard metric.

Q3) Attempt any Five of the following :

[25]

- a) If the function $f(z) = u(x, y) + iv(x, y)$ is analytic in a region R of the z -plane then prove that at this point the first order partial derivatives of u and v exist and satisfy the Cauchy-Riemann Equations.
- b) Show that the function $u(x, y) = \cos x \cosh y$ is harmonic in some domain and find its harmonic conjugate $v(x, y)$.
- c) Find principal value of i^i .
- d) Find an upper bound for absolute value of $\int_C \frac{e^z}{z+2} dz$ where C is the circle $|z|=5$.
- e) Suppose that a function $f(z)$ is continuous on a domain D and $F(z)$ is an antiderivative of $f(z)$ in D . Then prove that $\int_C f(z) dz = F(z_1) - F(z_0)$, for any contour C in D with initial point z_0 and terminal point z_1 .
- f) Find the residue at $z = 0$ of $f(z) = z^2 \sin\left(\frac{1}{z}\right)$.
- g) Find Laurent's series of $\frac{1}{(z+1)(z+2)}$, valid for $1 < |z| < 3$.

Q4) Attempt any One of the following :

[10]

- a) Prove that a compact subset of a metric is sequentially compact. Hence, show that every compact metric space is complete.
- b) If $f(z)$ is analytic inside and on a simple closed curve C of a simply connected region R and if ' a ' is any point within C , then prove that

$$f(a) = \frac{1}{2\pi i} \int_C \frac{f(z)}{z-a} dz, \text{ where } C \text{ is described in the anticlockwise sense.}$$

Also evaluate $\int_C \frac{z^2}{z-1} dz$, where C is the circle $|z| = 2$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7919

[5808]-SODL-323
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE 3-H : Public Administration
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve of the following.

[10]

- i) What is Public Administration?
- ii) Which thinker gave the analysis of POSDCORB.
- iii) What is New Public Administration?
- iv) Which term was coined by the thinker max weber?
- v) Which thinker stated the traditional form of Public Administration.
- vi) What is Behaviorist theory?
- vii) Define good governance.
- viii) Where was the term good governance first used?
- ix) What is Right to information Act?
- x) What is recruitment?
- xi) What is promotion?
- xii) What is training?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven of the following. **[25]**

- i) Explain the meaning of Public Administration.
- ii) Analyse the term POSDCORB.
- iii) Explain the nature of Public Administration.
- iv) Briefly state the behaviorist theory.
- v) Explain the concept of E-Governance.
- vi) Explain the concept of bureaucracy in brief.
- vii) Briefly describe the process of budgeting.

Q3) Attempt any five out of seven of the following. **[25]**

- i) State the scope of Public Administration.
- ii) State the objectives of New Public Administration.
- iii) Explain the areas of Public and Private Partnership.
- iv) State the administrative reforms.
- v) Explain the recruitment process in Personal Administration.
- vi) Explain the types of budget.
- vii) Explain the control of the legislature over the Administration.

Q4) Attempt any one out of two of the following. **[10]**

- i) Evaluate Public Administration.
- ii) Explain the process of budgeting in India.

Total No. of Questions : 4]

P7919

[5808]-SODL-323
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE 3-H : Public Administration
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. [10]

- i) लोकप्रशासन म्हणजे काय?
- ii) POSDCORB या शब्दाचे विश्लेषण कोणत्या विचारवंताने सांगितले?
- iii) नवलोकप्रशासन म्हणजे काय?
- iv) मॅक्स वेबर या विचारवंताने कोणती संज्ञा सांगितली?
- v) लोकप्रशासनाचे पारंपारिक स्वरूप कोणत्या विचारवंताने सांगितले?
- vi) वर्तनवादी सिद्धांत म्हणजे काय?
- vii) सुशासनाची व्याख्या सांगा.
- viii) सुशासन संज्ञा सर्वप्रथम कोठे वापरण्यात आली?
- ix) माहिती अधिकार कायदा म्हणजे काय?
- x) भरती म्हणजे काय?
- xi) बढती म्हणजे काय?
- xii) प्रशिक्षण म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. [25]

- i) लोकप्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- ii) POSOCORB या संज्ञेचे विश्लेषण करा.
- iii) लोकप्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- iv) वर्तनवादी सिद्धांत थोडक्यात सांगा.
- v) ई-शासन संकल्पना सांगा.
- vi) नोकरशाही संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- vii) अर्थसंकल्पाची प्रक्रिया थोडक्यात सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- i) लोकप्रशासनाची व्याप्ती सांगा.
- ii) नवलोकप्रशासनाची उद्दीष्टे सांगा.
- iii) सार्वजनिक आणि खाजगी भागीदारीचे क्षेत्र स्पष्ट करा.
- iv) प्रशासकीय सुधारणा सांगा.
- v) सेवकप्रशासनातील भरती प्रक्रिया सांगा.
- vi) अर्थसंकल्पाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- vii) विधीमंडळाचे प्रशासनावरील नियंत्रण स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 ते 250 शब्दात लिहा.

[10]

- i) लोकप्रशासनाचे मूल्यमापन करा.
- ii) भारतातील अर्थसंकल्पाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

ॐॐॐ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7920

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-324

T.Y. B.A.

**DSE 3-L : Psychological Testing and Experimental Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each (Any 10)

[10]

- i) In - Blot test is which type of test.
- ii) What is scores reliability.
- iii) Which validity refers to the predictive capacity of a test.
- iv) What is social responsibility norm.
- v) What are the basic elements of social research.
- vi) What is on independent variable.
- vii) Define Parameter.
- viii) Define learning.
- ix) What is psychophysics.
- x) What is population.
- xi) Define social research.
- xii) What is group test.

P.T.O.

Q2) Answer only 5 of the following 7 questions in 50-100 words. [25]

- i) What is the purpose of psychological norms.
- ii) Explain Split-Half method of reliability with its limitations.
- iii) Explain construct validity.
- iv) What are the limitations of grade norms.
- v) What is sampling error.
- vi) Describe the nature of learning.
- vii) Explain the situational norms.

Q3) Write short note on any 5 of the following. [25]

- i) Power test and speed post [compare].
- ii) Standard error of measurement.
- iii) Compare validity and reliability.
- iv) Norm referenced tests.
- v) Experimental variance.
- vi) Method of limits.
- vii) Correlation method.

Q4) Answer one of the following questions in 150-200 words. [10]

- i) Discuss the features of good research study.
- ii) Describe different types of hypothesis in detail.

Total No. of Questions : 4]

P7920

[5808]-SODL-324

T.Y. B.A.

**DSE 3-L : Psychological Testing and Experimental Psychology
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) एका वाक्यात प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) शाईच्या डागांची चाचणी ही कोणत्या प्रकारातील चाचणी आहे.
- ii) विश्वसनीय गुणांक म्हणजे काय?
- iii) कोणत्या यथार्थतेमधून पूर्वकथनात्मक क्षमतेचा संदर्भ मिळतो.
- iv) सामाजिक उत्तरदायित्व मानके म्हणजे काय?
- v) सामाजिक संशोधनाचे पायाभूत घटक कोणते आहेत?
- vi) स्वतंत्र परिवर्तक म्हणजे काय?
- vii) प्रचर (Parameter) म्हणजे काय?
- viii) अध्ययनाची व्याख्या द्या.
- ix) मनोभौतिकी म्हणजे काय?
- x) समष्टी म्हणजे काय?
- xi) सामाजिक संशोधनाची व्याख्या द्या.
- xii) समूह चाचणी म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी सात प्रश्नांपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा.

[25]

- i) मानसशास्त्रीय मानकाचा हेतु काय आहे?
- ii) अर्ध विभाजित विश्वसनीयता पद्धत स्पष्ट करा.
- iii) सैद्धान्तिक यथार्थता स्पष्ट करा.
- iv) वर्गमानकांची मर्यादा स्पष्ट करा.
- v) नमुना चयन प्रमाद काय आहेत?
- vi) अध्ययनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- vii) परीस्थितीजन्य मानके स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) सामर्थ्य चाचणी आणि गती चाचणी ह्यातील तुलना.
- ii) मापनातील प्रमाणीत प्रमाद
- iii) यथार्थता व विश्वसनीयता ह्यातील तुलना.
- iv) मानके संदर्भ चाचणी
- v) प्रायोगिक विचलन
- vi) मर्यादा पद्धत
- vii) सहसंबंध पद्धत

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150-200 शब्दांत लिहा.

[10]

- i) चांगल्या संशोधन अभ्यासाचे वैशिष्ट्ये चर्चा करा.
- ii) गृहीतकाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7921

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-325
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE - 3J : Financial Administration
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions.

[10]

- i) In which year India adopted New Economic Policy.
- ii) Name two Parliamentary Committees.
- iii) By what name is the legislature of the country known?
- iv) Who approves the budget?
- v) What is Globalization?
- vi) Who appoints Comptroller and Auditor.
- vii) Who present the budget in parliament.
- viii) Who was the Chairman of first finance commission.
- ix) Write any two types of budget.
- x) Write any two types of budget.
- xi) Write the name of any two parliamentary committee.
- xii) Which is an Important financial source of Government.

P.T.O.

Q2) Write note on any five of the following questions.

[25]

- i) Budget.
- ii) Liberalization.
- iii) Privatisation.
- iv) New economic policy.
- v) Financial Administration.
- vi) Explain the function of finance commission.
- vii) Explain the nature of financial Administration.

Q3) Answer any Five of the following questions.

[25]

- i) Explain the importance of budgeting.
- ii) State the importance of Accumulated funds of India.
- iii) State the importance of Liberalization.
- iv) State the importance of Privatization.
- v) State the functions of Public Accounts commission.
- vi) State the functions of Estimates commission.
- vii) Committee on Public enterprises.

Q4) Answer any one of the following questions.

[10]

- i) Explain the characteristics of globalization.
- ii) Explain the merits and demerits of Globalization.

Total No. of Questions : 4]

P7921

[5808]-SODL-325
T.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE - 3J : Financial Administration
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) भारताने नवीन औद्योगिक धोरण कोणत्या वर्षी स्विकारले?
- ii) संसदीय समितीची दोन नावे सांगा.
- iii) देशाच्या कायदेमंडळास कोणत्या नावाने ओळखतात.
- iv) अंदाजपत्रकास कोणाची मान्यता लागते?
- v) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- vi) भारताच्या नियंत्रक व महालेखा परीक्षकांची नियुक्ती कोण करते?
- vii) अंदाजपत्रक संसदे समोर कोण सादर करते?
- viii) पहिल्या वित्त आयोगाची अध्यक्ष कोण होते?
- ix) अंदाजपत्रकाचे दोन प्रकार सांगा.
- x) अंदाजपत्रकांची व्याख्या सांगा.
- xi) दोन संसदीय घटक समितीचे नावे सांगा.
- xii) शासनाचा एक महत्त्वाचा आर्थिक स्त्रोत कोणता?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच टीपा लिहा.

[25]

- i) अंदाजपत्रक
- ii) उदारीकरण
- iii) खाजगीकरण
- iv) नवीन आर्थिक धोरण
- v) वित्तीय प्रशासन
- vi) वित्त आयोगाचे कार्य सांगा.
- vii) वित्तीय प्रशासनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[25]

- i) अंदाजपत्रकाचे महत्त्व सांगा.
- ii) भारताच्या संचित निधीचे महत्त्व सांगा.
- iii) उदारीकरणाचे महत्त्व सांगा.
- iv) खाजगीकरणाचे महत्त्व सांगा.
- v) लोकलेखा समितीची कामे सांगा.
- vi) अंदाज समितीची कामे सांगा.
- vii) सार्वजनिक उपक्रम समिती.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे सविस्तर लिहा.

[10]

- i) जागतिकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ii) जागतीकीकरण म्हणजे काय? गुण/दोष स्पष्ट करा.

[5808]-SODL-326

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-3-D : Laghu-Siddhant-Kaumudi and History of Vedic
Literature

लघुसिद्धान्तकौमुदी आणि वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) Solve any TEN questions of the following.

[10]

खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

- i) State the three types of vowels.
स्वरांचे तीन प्रकार सांगा.
- ii) State the names of two sects of Yajurveda.
यदुर्वेदाच्या दोन भागांची (संप्रदायांची) नावे सांगा.
- iii) Which is the basic text on Vedanga named Grammar?
व्याकरण या वेदांगांवरील मुळ ग्रंथ कोणता आहे?
- iv) How many are Shivasutras?
एकूण शिवसूत्रे किती आहेत?
- v) What are semi-vowels?
अंतस्थ वर्ण कोणते आहेत?
- vi) Which syllables are called Guna?
'गुण' ही संज्ञा कोणत्या वाण्यांना दिली आहे?

P.T.O.

- vii) Which syllable is 'इत्' in 'अक्' pratyahara?
'अक्' या प्रत्याहारातील कोणता वर्ण 'इत्' आहे?
- viii) Whose effort (Yatna) is Vivruta?
विवृत हा कोणाचा यत्न आहे?
- ix) What are two types of arrangements of Rigveda?
ऋग्वेदाच्या कोणत्या दोन रचना पद्धती आढळतात ?
- x) Explain the term 'संहिता'.
'संहिता' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- xi) Whose adjective is 'सहसः सूनः' ?
'सहसः सूनः' हे कोणत्या वैदिक देवतेच्या विशेषण आहे ?
- xii) Which pratyahara shows the consonants of Sanskrit alphabets?
संस्कृत वर्णमालेतील व्यंजने कोणत्या प्रत्याहाराने दर्शविले जातात ?

प्र.2) Solve any FIVE questions of the following.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- i) Explain the term 'सवर्ण'.
'सवर्ण' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- ii) Briefly state about the philosophical hymns of Rigveda.
ऋग्वेदातील दार्शनिक सूक्तांचे थोडक्यात विवेचन करा.
- iii) Explain the sutra 'स्तो शुना शुः' with example.
'स्तो शुना शुः' हे सूत्र सोदाहरण स्पष्ट करा.
- iv) स्वरसंधीची कोणतीही दोन उदाहरणे सूत्रांसहित स्पष्ट करा.
- v) Write an essay in Sanskrit language on 'संस्कृतकविः कालिदासः'.
'संस्कृतकविः कालिदासः' या विषयावर निबंध लिहा.
- vi) Write a short note on Shivasutra.
शिवसूत्रांवर टीप लिहा.
- vii) In a sentence 'दैत्येभ्यः हरिः अलम्' which case-ending does the word 'दैत्य' has and how, explain.
'दैत्येभ्यः हरिः अलम्' या वाक्यात 'दैत्य' पदाची कोणती विभक्ति झाली आहे व कशी झाली हे, ते स्पष्ट करा.

प्र.3) Solve any FIVE questions of the following.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- i) Give information in brief on any deity of Vedic pantheon.
वेदातील कोणत्याही एका देवतेची माहिती द्या.
- ii) Explain the subject-matter of Brahmana texts.
ब्राह्मण ग्रंथाचा विषयवस्तु स्पष्ट करा.
- iii) State any two examples of Visarga sandhi with respective sutras.
विसर्गसंधीची कोणतीही दोन उदाहरणे सूत्रांसहित स्पष्ट करा.
- iv) State the importance of the study of Vedangas.
वेदांगांचे वेदाध्ययनातील महत्त्व सांगा.
- v) Write an essay in Sanskrit language on 'वर्षाऋतुः'
'वर्षाऋतुः' या विषयावर संस्कृत भाषेत निबंध लिहा.
- vi) Explain with example as how the pratyaharas are formed.
प्रत्याहार कसे बनतात, ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- vii) Explain the sutra 'कर्मणि द्वितीया'.
'कर्मणि द्वितीया' हे सूत्र स्पष्ट करा.

प्र.4) Solve any ONE question of the following.

[10]

खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

- i) Explain the deification in Rigveda.
ऋग्वेदातील दैवतीकरण स्पष्ट करा.
- ii) State the opinions of different scholars with regard to time period of Vedas.
वेदांच्या काळासंबंधी विद्वानांची विभिन्न मते सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7923

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-327

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE3 - K : Fundamental Principles of Social Research and
Techniques of Social Research
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following questions.

[10]

- i) Define Social Research.
- ii) Who put forth the law of three stages.
- iii) Who criticized positivism?
- iv) What is the first stage of social research.
- v) What is the main type of data collection.
- vi) What are the types of research design.
- vii) Write the meaning of qualitative research.
- viii) What is participatory observation.
- ix) What is mode?
- x) How does social research begin.
- xi) Write two examples of quantitative research.
- xii) What is centralized interview?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- i) Explain the meaning of Hypothesis.
- ii) Write the examples of primary data.
- iii) What is Interview?
- iv) Write the use of narration.
- v) Write the meaning of Research Design.
- vi) Write the meaning of social Research.
- vii) Explain the meaning and nature of survey method.

Q3) Attempt any Five out of seven from the following.

[25]

- i) Explain the difference between qualitative and quantitative research.
- ii) Elaborate the merits and demerits of questionnaire.
- iii) Explain the steps to prepare social report.
- iv) Explain ethics of social research.
- v) Explain the dimensions of central tendency.
- vi) What is pure and applied research.
- vii) Elaborate the meaning and types of sample.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- i) What is observation? Explain the types of observation.
- ii) What is case study? Explain the functions and dyfunctions of case study.

Total No. of Questions : 4]

P7923

[5808]-SODL-327

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**DSE3 - K : Fundamental Principles of Social Research and
Techniques of Social Research
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) सामाजिक संशोधनाची व्याख्या लिहा.
- ii) तिन अवस्थांचा नियम कोणी मांडला?
- iii) प्रत्यक्षवादावर कोणी टिका केली?
- iv) सामाजिक संशोधनाची पहिली पायरी कोणती?
- v) तथ्य संकलनाचे मुख्य प्रकार कोणते?
- vi) संशोधन आराखड्याचे प्रकार कोणते?
- vii) गुणात्मक संशोधन पद्धतीचा अर्थ सांगा.
- viii) सहभागी निरीक्षण म्हणजे काय?
- ix) बहुलक म्हणजे काय?
- x) संशोधनाची सुरुवात कशा पासून होते?
- xi) संख्यात्मक संशोधनाची कोणतीही दोन उदाहरणे लिहा.
- xii) केंद्रीत मुलाखत म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) गृहीतकृत्याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ii) प्राथमिक स्रोतांची उदाहरणे लिहा.
- iii) मुलाखत म्हणजे काय?
- iv) कथानकांचा उपयोग लिहा.
- v) संशोधन आराखड्याचा अर्थ लिहा.
- vi) सामाजिक संशोधनाचा अर्थ लिहा.
- vii) सर्वेक्षण पद्धतीचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) गुणात्मक आणि संख्यात्मक संशोधनातील फरक स्पष्ट करा.
- ii) प्रश्नावलीचे फायदे आणि तोटे विशद करा.
- iii) संशोधन अहवाल तयार करण्याचे टप्पे कोणते ते स्पष्ट करा.
- iv) संशोधनातील नैतिकता स्पष्ट करा.
- v) केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाणे कोणती ते स्पष्ट करा.
- vi) शुद्ध व व्यावहारिक संशोधन म्हणजे काय?
- vii) नमुन्याचा अर्थ व प्रकार विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- i) निरीक्षण म्हणजे काय? निरीक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) व्यष्टी अध्ययन म्हणजे काय? व्यष्टी अध्ययनाचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

Total No. of Questions :4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7924

[5808]-SODL-328

T.Y.B.A.

ECONOMICS

EC - DSE4 - G : Public Finance

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any Ten)

[10]

- i) What is called the science which deals with the method of raising and spending the revenue of the government?
- ii) What is the contribution of citizens to the state?
- iii) Who establishes the Finance commission?
- iv) What is the estimate of government expenditure and revenue for the next year?
- v) What are the loans taken from the people of the country or from various financial institutions?
- vi) Who laid down the rule for the growing function of the state?
- vii) What is a tax collected from a person whom the government wants to pay tax called?
- viii) Which taxes include goods tax, service tax, entertainment tax, excise duty?
- ix) Which country first introduced GST?
- x) When was the implementation of Goods and Services Tax started in India?
- xi) Expenditure on the production of capital goods in an economy is an expenditure called.
- xii) What are the instruments of fiscal policy?

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions. (Any five) [25]

- i) Explain the role of Public finance in Economic Development.
- ii) Write the sources of public Revenue.
- iii) Explain the determinants of tax burden.
- iv) Explain the instrument of Fiscal Policy.
- v) Write the Nature of Budget.
- vi) Write the objectives of deficit Financing.
- vii) Do the Critical evaluation of Functional methodology of finance Commission.

Q3) Write short Notes. (any five) [25]

- i) State the importance of Public debt.
- ii) Explain the objectives of Fiscal policy.
- iii) Do the Classification of Budget.
- iv) Explain the merits of Direct tax.
- v) Write the types of Goods and service tax.
- vi) Explain the role of deficit financing in developing.
- vii) Which are the repayment methods of Public debt?

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any one) [10]

- i) Explain in detail the reasons of growth in Public expenditure.
- ii) What is Indirect tax? Explain the merits of Direct tax.

Total No. of Questions : 4]

P7924

[5808]-SODL-328

T.Y.B.A.

ECONOMICS

EC-DSE4-G : Public Finance

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) सार्वजनिक सत्तांच्या उत्पन्न मिळविण्याच्या व खर्च करण्याच्या पद्धतीशी ज्याचा संबंध आहे त्या शास्त्राला काय म्हणतात?
- ii) राज्यासाठी नागरिकांनी केलेले अंशदान म्हणजे काय?
- iii) वित्त आयोगाची स्थापना कोण करते?
- iv) शासनाच्या खर्चाचा आणि महसूलाचा पुढील वर्षाचा अंदाज म्हणजे काय?
- v) देशातील जनतेकडून किंवा विविध वित्तीय संस्थांकडून घेतलेले कर्ज म्हणजे कोणती कर्जे?
- vi) राज्याच्या वाढत्या कार्याचा नियम कोणी मांडला?
- vii) ज्या व्यक्तीने कर भरावा असे सरकारला वाटते त्या व्यक्तीकडून घेण्यात येणाऱ्या कराला काय म्हणतात?
- viii) वस्तू कर, सेवा कर, करमणूक कर, उत्पादन शुल्क या करांचा समावेश कोणत्या करांमध्ये होतो.
- ix) सर्वप्रथम कोणत्या देशाने जीएसटी ची सुरुवात केली.
- x) भारतात वस्तू व सेवा करांची अंमलबजावणी करण्यास कधी सुरुवात झाली.
- xi) अर्थव्यवस्थेत भांडवली वस्तूंच्या निर्मितीसाठी केला जाणारा खर्च म्हणजे कोणता खर्च होय.
- xii) राजकोषीय धोरणाची साधने कोणत.

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) सार्वजनिक आयव्ययाची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- ii) सार्वजनिक महसुलाचे स्रोत लिहा.
- iii) करभार पात्रतेचे निर्धारक घटक लिहा.
- iv) राजकोषीय धोरणाची साधने स्पष्ट करा.
- v) अंदाज पत्रकाचे स्वरूप लिहा.
- vi) तुटीच्या अर्थभरण्याची उद्दिष्टे कोणते ते लिहा.
- vii) वित्त आयोगाच्या कार्यपद्धतीचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) सार्वजनिक कर्जाचे महत्त्व सांगा.
- ii) राजकोषीय धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- iii) अंदाजपत्रकाचे वर्गीकरण करा.
- iv) प्रत्यक्ष कराचे फायदे सांगा.
- v) वस्तू व सेवा कराचे प्रकार लिहा.
- vi) विकसनशील देशात तुटीच्या अर्थभरण्याची भूमिका स्पष्ट करा.
- vii) सार्वजनिक कर्जाच्या परतफेडीची मार्ग कोणते ते लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक)

[10]

- i) भारतातील सार्वजनिक खर्चाच्या वाढीची कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) अप्रत्यक्ष कर म्हणजे काय व प्रत्यक्ष कराचे गुण दोष लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7925

[5808]-SODL - 329

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

ENGLISH

**DSE 4 - A: Introduction to Literary Criticism
(2019 Pattern)**

Time: 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in a sentence each. (Any 10) **[10]**

- a) Which are the earliest treatise of criticism.
- b) Which critics employ objective method of criticism?
- c) How many sources of sublimity according to Longinus?
- d) Write wrote 'preface to Shakespeare'?
- e) Write Wordsworth's definition of poetry.
- f) Who stated 'criticism is as inevitable as breathing'?
- g) When did the 'seven Types of Ambiguity' by William Empson published?
- h) Who form the term 'tension' by omitting the 'In' and 'ex' suffixes from intension and extention?
- i) Where did William Kurtz Wimsatt Je was born?
- j) Define 'Symbolism'.
- k) What is 'First person Narration'?
- l) Who introduced the term 'practical criticism' in 1920?

Q2) Answer the following questions in about 60 -70 words each. (Any 5) **[25]**

- a) What is sociological / Marxist Criticism?
- b) Write a brief history of Romantic Criticism?

P.T.O.

- c) How Samuel Johnson defends William Shakespeare on mingling of comedy and tragedy?
- d) Why Longinus used Demosthenes and Hyperides?
- e) What is the purpose of poetry according to William Wordsworth?
- f) How Matthew Arnold presents his poetry as the criticism of life? Explain in brief.
- g) Comment on S.T. Coleridge as philosopher or critic.

Q3) Answer the following questions in about 60 - 70 words each. (Any 5) [25]

- a) How T.S. Eliot compares English culture with French culture?
- b) What are seven types of ambiguity put forth by Empson?
- c) What does Sigmund Freud mean by Id, Ego, and superego?
- d) Why Allen Tate asserts that 'tension' is poem's life?
- e) When does the intentional Fallacy occur?
- f) What is 'Allegory'?
- g) Write a short note on 'Types of Literature'.

Q4) Answer the following questions in about 150 - 160 words each. (Any 1) [10]

- a) Comment on the qualities of a good critic in detail.
- b) What is first person Narration, second person Narration and Third Person Narration? Explain in detail.

[5808]-SODL-330

T.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE4 - C : भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा और उसका विकास
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) हिंदी भाषा की अधिकृत लिपि कौनसी है?
- ii) अग्नि, सूरज और कलम इन शब्दों में से 'तत्सम शब्द' कौनसा है?
- iii) पूर्वी हिंदी की सबसे महत्वपूर्ण बोली कौनसी है?
- iv) बुंदेल खंड की बोली किस नाम से जानी जाती है?
- v) 'खड़ी बोली' और 'बांगरु' दोनों पश्चिमी हिंदी की बोलियाँ हैं' – यह विधान सत्य है या असत्य?
- vi) विचारों की अभिव्यक्ति के लिए व्यक्त ध्वनि संकेत को क्या कहते हैं?
- vii) 'शब्द और अर्थ का संबंध घनिष्ठ होता है' – यह विधान सही है या गलत।
- viii) प, भ, क, च इन वर्णों में से ओष्ठ ध्वनियाँ कौनसी है?
- ix) लुंठित स्वर कौनसा है?
- x) जिह्वा के मध्य या केंद्रीय भाग से उच्चारित स्वर को क्या कहते हैं?
- xi) जिन ध्वनियों का उच्चारण करते समय निःश्वास में कहीं कोई अवरोध उत्पन्न नहीं होता उन ध्वनियों को क्या कहते हैं?
- xii) 'भाषा' और 'विज्ञान' इन दो शब्दों के योग से कौनसा 'यौगिक शब्द' बनता है?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) देवनागरी लिपि की विशेषताएँ लिखिए।
- ii) भाषा विज्ञान की साहित्य को देन इस विषय पर चर्चा कीजिए।
- iii) पद या रूप परिवर्तन के कारण लिखिए।
- iv) अर्थ-बोध के बाधक कारण कौनसे हैं?
- v) भाषा विज्ञान की शाखाओं का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- vi) पश्चिमी हिंदी की बोलियों का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- vii) देवनागरी लिपि के नामकरण पर चर्चा कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- i) व्याकरण और भाषा विज्ञान में क्या वैषम्य है?
- ii) शब्द और अर्थ का संबंध विश्लेषित कीजिए।
- iii) भाषा की विशेषताएँ लिखिए।
- iv) ध्वनि परिवर्तन के कारणों को विश्लेषित कीजिए।
- v) तत्सम और तद्भव शब्दों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- vi) देवनागरी लिपि की वैज्ञानिकता पर प्रकाश डालिए।
- vii) भाषा विज्ञान की परिभाषा देकर उसके नामकरण पर चर्चा कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- i) भाषा के विविध रूपों की चर्चा कीजिए।
- ii) हिंदी की बोलियों पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions :4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7927

[5808]-SODL-331

T.Y.B.A.

HISTORY

**DSE4 - E : Constitutional Development in India (1773 to 1853 &
1858 to 1950)
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers to the following questions in one sentence (any ten) **[10]**

- i) What is "Vakhar"?
- ii) Which regulatory act was the supreme court established in the province of Bangal?
- iii) Which ministers were appointed in the British Parliament to look the affairs of India?
- iv) The Central Bilateral Leigislature was created under which act?
- v) Who was included in the class voting team.
- vi) When was the report of the simon commission published.
- vii) Mahatma Gandhi attended which round table conference on behalf congress.
- viii) Which act did East India Company monopoly in India trade with china came to an end?
- ix) Emergency can be imposed on someone's advice.
- x) How many articles are there in the constitution of India?
- xi) When Lord mount batten announced the plan of partition of India.
- xii) When did the cabinet mission come to India?

P.T.O.

Q2) Write answers to the following questions in 100 words. (any five) [25]

- i) Write a brief account of the establishment of the British East India Company.
- ii) Explain the provisions of the Regulatory Act - 1773.
- iii) What amendments were made by the Charter Act - 1833.
- iv) Write any five sections of the Charter Act 1833.
- v) Write information about any five provisions of the Amendment Act, 1919.
- vi) Explain the significance of the Morley-Minto Report of 1909.
- vii) Explain the major provisions of the India Act 1861.

Q3) Write short notes (any five) [25]

- i) 'Mir Qasim'.
- ii) Pitt's India Act 1784.
- iii) First Round Table conference.
- iv) Queen's Proclamation.
- v) Rājagopalachari Plan.
- vi) Wavell Plan.
- vii) August Declaration (1940)

Q4) Write answers to the following questions in 200 words (any one) [10]

- i) State the provisions of the India Act 1858 and explain its significance.

OR

- ii) State the salient features of the constitution of India.

Total No. of Questions : 4]

P7927

[5808]-SODL-331

T.Y.B.A.

HISTORY

DSE4 - E : Constitutional Development in India (1773 to 1853 &
1858 to 1950)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- i) 'वखार' म्हणजे काय?
- ii) बंगाल प्रांतात सर्वोच्च न्यायालय कोणत्या कायद्याने उभारण्यात आले?
- iii) भारताचा कारभार पाहण्यासाठी ब्रिटिश संसदेत कोणत्या मंत्र्याची नियुक्ती करण्यात आली?
- iv) कोणत्या कायद्याने मध्यवर्ती द्विगृही कायदे मंडळ निर्माण करण्यात आले?
- v) वर्गमतदार संघात कुणाचा समावेश करण्यात आला?
- vi) सायमन कमिशनचा अहवाल केंव्हा प्रकाशित झाला?
- vii) म. गांधींनी काँग्रेसच्या वतीने कोणत्या गोलमेज परिषदेस हजेरी लावली?
- viii) कोणत्या कायद्याने ईस्ट इंडिया कंपनीची चीनमधील व्यापारातील मक्तेदारी संपुष्टात आली?
- ix) आणीबाणी कुणाच्या सल्ल्याने लागू करता येते?
- x) भारतीय राज्यघटनेत एकूण किती कलमे आहेत?
- xi) लॉर्ड माऊंट बॅटन यांनी भारताच्या फाळणीची योजना केंव्हा जाहीर केली?
- xii) कॅबिनेट मिशन भारतात केंव्हा आले?

प्र.2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- i) ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीच्या स्थापनेची थोडक्यात माहिती लिहा.
- ii) नियामक कायदा 1773 च्या तरतूदी स्पष्ट करा.
- iii) संशोधनात्मक कायदा 1781 द्वारे कोणत्या दुरुस्त्या करण्यात आल्या?
- iv) सनदी कायदा 1833 ची कोणतीही पाच कलमे लिहा.
- v) 1919 च्या सुधारणा कायद्याच्या कोणत्याही पाच तरतूदीची माहिती लिहा.
- vi) 1909 च्या मोर्ले मिंटो कायद्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- vii) भारत विषयक कायदा 1861 च्या प्रमुख तरतूदी स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच)

[25]

- i) मीर कासिम
- ii) इंडिया पिट्स एक्ट 1784
- iii) पहिली गोलमेज परिषद
- iv) राणीचा जाहिरनामा
- v) 'राजाजी योजना'
- vi) वेव्हेल योजना
- vii) ऑगस्ट प्रस्ताव 1940

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- i) भारत विषयक कायदा 1858 कायद्यातील तरतूदी सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ii) भारतीय राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

[5808]SODL-332

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE4-B : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- 1) घशामध्ये टोकाला लोंबकळणाऱ्या भागास काय म्हणतात?
- 2) वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाची उभारणी कोणत्या संकल्पनेला केंद्रवती मानून झाली आहे.
- 3) बोलताना शब्दांमध्ये जो सुराचा चढ-उतार होतो त्याला काय म्हणतात?
- 4) शब्दांच्या मूळ अर्थाना काय म्हणतात?
- 5) वाक्यातील विराम बदलला की वाक्याचा अर्थ बदलतो त्यास काय म्हणतात.
- 6) रुपिका म्हणजे काय?
- 7) अर्थविण्यास म्हणजे काय?
- 8) वाक्य म्हणजे काय?
- 9) स्वनांतराचा आदर्श प्रतिनिधी कोणता?
- 10) दोन शब्दांतील सांकल्पनिक अर्थ जेव्हा सारखा असतो तेव्हा त्याला काय म्हणतात?
- 11) स्वरतंत्री म्हणजे काय?
- 12) गुणव्यंजक अर्थ म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा.

[25]

- 1) भाषा म्हणजे काय? ते सांगून भाषेचे कार्य लिहा.
- 2) स्वर म्हणजे काय? स्वरांचे प्रकार लिहा.
- 3) रूपविण्यासाचे घटक सविस्तर लिहा.
- 4) अर्थ विण्यासाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- 5) स्वन, स्वनिम, स्वनांतर यातील परस्परसंबंध लिहा.
- 6) वाक्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 7) मराठी भाषेतील स्वनिम व्यवस्था स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[25]

- 1) 'भाषा हे संज्ञापनाचे सर्वश्रेष्ठ साधन आहे'. हे विधान स्पष्ट करा.
- 2) वागिंद्रियाची रचना व कार्य सविस्तर स्पष्ट करा.
- 3) शब्द आणि अर्थ यांच्यातील परस्परसंबंध लिहा.
- 4) स्वनिम निश्चितीची तत्वे स्पष्ट करा.
- 5) रुपिका, रुपिम, रुपिकांतरे यांच्यातील परस्परसंबंध लिहा.
- 6) अर्थ प्रक्रिया ही संकल्पना विशद करा.
- 7) वाक्यविन्यास म्हणजे काय? मराठीतील वाक्यविन्यास सुव्यवस्था स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- 1) स्वनविज्ञान म्हणजे काय? ते सांगून स्वनाविज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2) भाषा म्हणजे काय? भाषाअभ्यासाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7929

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-333

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

International Relations (DSE4-H)

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any TEN out of TWELVE :

[10]

- a) Write the definition of International Relation.
- b) Who wrote the book "Introduction to the study of International Relation".
- c) Who wrote the book "International Relation : A General Theory".
- d) Which Thinker supported the theory of realism.
- e) Who proposed the "Theory of surplus value".
- f) Write the definition of cold war.
- g) Write the two Reasons of cold war.
- h) Write two objective of 'UNO'.
- i) Where is the headquarter of 'UNICEF'.
- j) Write two objective of 'OPEC'.
- k) What is the non Alain movement?
- l) What is Human Right?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions (any 5) :

[25]

- a) Explain the concept of Idealism.
- b) Write the member countries of 'SAARC'.
- c) Explain what is Mixed Economy.
- d) Explain the concept of Terrorism.
- e) Explain the meaning of fundamental right and write challenge before it.
- f) Explain the meaning of fundamental right and its challenges.
- g) Explain the concept of Aristocracy.

Q3) Answer the following questions (Any 5) :

[25]

- a) Explain Karl Mark's theory of surplus value.
- b) UNITED Nation organization.
- c) Explain the effect of globalization.
- d) Explain the Development of neocolonialism.
- e) Explain the North - South communication.
- f) Vudro Wilson's 20 point programme.
- g) Briefly write the causes of world war-II

Q4) Attempt any one question 200 to 250 words :

[10]

- a) Explain the nature and scope of international relation.
- b) Explain the effort's made by the Non Aligned movement to established world peace.

Total No. of Questions : 4]

P7929

[5808]-SODL-333

T.Y. B.A.

राज्यशास्त्र

आंतरराष्ट्रीय संबंध (DSE4-H)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंध व्याख्या लिहा.
ब) इंट्रोडक्शन टु द स्टडी ऑफ इंटरनॅशनल रिलेशन हा ग्रंथ लिहा.
क) International Relation : A General Theory हा ग्रंथ कोणी लिहला.
ड) वास्तववादी सिद्धांताचे समर्थन कोणत्या विचारवंताने केले आहे?
इ) अतीरीक्त मूल्याचा सिद्धांत कोणी मांडला.
फ) शीतयुद्ध - हॅम्स मॉर्गेन्या यांची व्याख्या लिहा.
य) शीतयुद्धाचे दोन कारणे लिहा.
र) युनोचे दोन उद्दीष्टे लिहा.
ल) युनीसेफचे मुख्यालय कोठे आहे?
व) ओपेक ची दोन उद्दीष्टे सांगा.
श) अलीफतावाद म्हणजे काय?
ष) मूलभूत हक्क म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) आदर्शवादी सिद्धांत संकल्पना स्पष्ट करा?
- ब) सार्क संघटनेतील सदस्य राष्ट्रांची नावे लिहा.
- क) अलीप्त राष्ट्र गटाचा अर्थ सांगून स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) दहशतवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) मीश्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- फ) मूलभूत हक्काचा अर्थ सांगून त्यासमोरील आव्हाने सांगा.
- य) हुकूमशाही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) कार्लमार्क्सचा अतीरीक्त मूल्याचा सिद्धांत स्पष्ट करा?
- ब) संयुक्त राष्ट्र संघटना
- क) जागतीकीकरणाचे परीणाम स्पष्ट करा.
- ड) नववसाहतवादाचा विकास स्पष्ट करा.
- इ) उत्तर दक्षीण राष्ट्रांचा संवाद स्पष्ट करा.
- फ) वुड्रो विल्सन यांचा 20 कलमी कार्यक्रम लिहा.
- य) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 200 ते 250 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) अलीप्त राष्ट्र गट चळवळीने जागतीक शांतता प्रस्थापीत करण्यासाठी केलेले प्रयत्न स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7930

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-334

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-4-J : Administrative Thinker

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of 12 questions :

[10]

- a) What is the eight element of the state.
- b) What is Leadership?
- c) What is the significance of motivation.
- d) What is Vijigishu?
- e) What does the decentralization.
- f) Which is the famous book of Kautilya?
- g) Who is the father of public Administration.
- h) List the steps of decision - making.
- i) List some of the Karl Marks work on politics.
- j) Who is the father of scientific management.
- k) Definition the theory of Alienation
- l) Write definition of Authority.

Q2) Answer the following question any five :

[25]

- a) Examine the system of political decentralization in India.
- b) Explain Karl Marx's views on bureaucracy.
- c) Explain Kautilya's view's on Administrative corruption.

P.T.O.

- d) Explain the Pandit Nehru view's on decentralization.
- e) Who is the administrative thinker of the 20th century.
- f) State Woodrow Wilson view on relation.
- g) Which of the books of Frederick Taylor.

Q3) Answer the following five questions :

[25]

- a) Who is Amartya?
- b) What is knowledge society.
- c) State Herbert Simon's view on traditional Administration.
- d) State the Kautilya's view on Rajdharma.
- e) State Riggs's features of salami model.
- f) Explain the Pandit Nehru Socialism.
- g) Explain Peter Drucker's concept of knowledge worker.

Q4) Attempt any one question explain :

[10]

- a) Discuss the administrative principle of Kautilya.
- b) Explain the concept of Historical Materialism of Karl Marks.

Total No. of Questions: 4]

P7930

[5808]SODL-334

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE4-J : प्रशासकीय विचारवंत

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) राज्याचे आठ घटक कोणते सांगा.
- ब) नेतृत्व म्हणजे काय?
- क) नोकरशाही शब्दाचे मुळ काय आहे.
- ड) विजीगिषू म्हणजे काय?
- इ) विकेंद्री करणाचे कार्ये लिहा.
- फ) कौटिल्यांचा प्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?
- य) लोकप्रशासनाचा जनक कोण?
- र) निर्णय प्रक्रीयेच्या पायऱ्या सांगा.
- ल) कार्ल मार्क्सच्या ग्रंथाचे नाव लिहा.
- व) शास्त्रीय व्यवस्थापनाचा जनक कोण.
- श) परकेपणाचा सिद्धांताची व्याख्या लिहा.
- स) अधिकार या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) भारतातील राजकीय विकेंद्रीकरण प्रणालीचे परिक्षण करा.
- ब) कार्ल मार्क्स नोकरशाहीचे आदर्श प्रारूप सांगा.
- क) कौटिल्यांचे प्रशासकीय भ्रष्टाचारासंबंधी मत स्पष्ट करा.
- ड) विकेंद्रीकरणासंबंधी पंडित नेहरु यांचे मत स्पष्ट करा.
- इ) विसाव्या शतकातील प्रशासकीय विचारवंतांचे विचार सांगा.
- फ) वुड्रो विल्यम यांचे प्रशासेन आणि राजकारण यांच्या संबंधावर काय मत आहे.
- य) फ्रेडरिक टेलरचा ग्रंथ कोणता.

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) अमात्य म्हणजे काय?
- ब) ज्ञानधारित समाज म्हणजे काय?
- क) पारंपारिक प्रशासना संबंधी हर्बर्ट सायमन यांचे मत स्पष्ट करा.
- ड) 'राजधर्म' संकल्पनेतील कौटिल्य यांचे मत स्पष्ट करा.
- इ) रीगज यांच्या सालामॉडेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) पंडित नेहरुचा समाजवाद सांगा.
- य) ज्ञानधारित कामगार म्हणजे काय.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) कौटिल्यांच्या प्रशासकीय तत्वाची चर्चा करा.
- ब) कार्ल मार्क्स यांच्या एतिहासीक भौतिकवाद संकल्पना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7931

[Total No. of Pages : 3

[5808]-SODL-335

T.Y. B.A.

SANSKRIT

DSE4 - D : अन्नंभट्टविरचितः तर्कसङ्ग्रहः आणि

सदानन्दयतिकृतः वेदान्तसारः

(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

Time : 3 Hours]

[एकूण गुण : 70

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

Attempt any ten questions :

कंसात दिलेल्या शब्दांच्या सहाय्याने रिक्तस्थाना जागा भरा.

Fill in the blanks with a help of words in brackets :

i) अन्यथाकृतस्य पुनस्तपदवस्थापकः ।

ii) तुरीवेमादिकं पटस्य कारणम् ।

iii) मनः ।

iv) शरीरस्य संनिकृष्टसंयोगहेतुः ।

v) शब्दगुणकम् ।

vi) सामान्यम् ।

P.T.O.

- vii) स्वर्गादीष्टसाधनानि ।
- viii) शोणो धावति वाक्ये ।
- ix) ज्ञानशक्तिमान् कर्तृरूपः ।
- x) करचरणादिसंस्थानविशेषलक्षणानि ।
- xi) शीतोष्णादिद्वन्द्वसहिष्णुता ।
- xii) प्रकरणप्रतिपादयस्य तत्र तत्र प्रशंसनम् ।

(परमाणुरूपं, आकुञ्चनम्, स्थितिस्थापकः, आकाशम्, अर्थवादः, द्विविधे, काम्यमार्गि, तितिक्षा, आसनानि, विज्ञानमयः, अजहल्लक्षणा, निमित्त)

Q2) खालीलपैकी कोणतेही पांच प्रश्न सोडवा.

[25]

Attempt any five from the following :

- i) लिङ्गं त्रिविधम् – यावर टीप लिहा.

Write a note on लिङ्गं त्रिविधम्.

- ii) इन्द्रियार्थसन्निकर्षजन्यं ज्ञानं प्रत्यक्षम्, ससन्दर्भ स्पष्ट करा.

Explain with reference to context इन्द्रियार्थसन्निकर्षजन्यं ज्ञानं प्रत्यक्षम्.

- iii) संज्ञासंज्ञिसंबन्धज्ञानमुपमितिः, ससन्दर्भ स्पष्ट करा.

Explain with reference to context संज्ञासंज्ञिसंबन्धज्ञानमुपमितिः.

- iv) आपः – टीप लिहा.

Write a note on आपः ।

- v) शाब्द नाम यथार्थानुभवः – टीप लिहा.

Write a note on शाब्द नाम यथार्थानुभवः ।

- vi) तर्कसंग्रहस्य मङ्गलाचरणम् – टीप लिहा.

Write a note तर्कसंग्रहस्य मङ्गलाचरणम्.

- vii) न्यायदर्शन आणि वैशेषिकदर्शन – टीप लिहा.

Write a note न्यायदर्शन आणि वैशेषिकदर्शन.

Q3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

Attempt any five from the following :

i) श्रवणविचारः – टीप लिहा.

Write a note श्रवणविचार.

ii) पञ्चकोषाः – निबंध लिहा.

Write an essay on पञ्चकोषाः.

iii) वेदान्तसारग्रन्थस्य अनुबन्धचतुष्टयम् ।

iv) इयं व्यष्टिर्निकृष्टोपाधितया मलिनसत्त्वप्रधाना, संसर्ग स्पष्टीकरण करा.

Explain with reference to context इयं व्यष्टिर्निकृष्टोपाधितया मलिनसत्त्वप्रधाना.

v) भिद्यते हृदयग्रन्थिश्छेदेयन्ते सर्वसंशयाः, संसर्ग स्पष्टीकरण करा.

Explain with reference to context भिद्यते हृदयग्रन्थिश्छेदेयन्ते सर्वसंशयाः.

vi) अस्मिन् वाक्ये नीलमुत्पलत्वम् इति वाक्यवद् वाक्यार्थो न संगच्छते, संसर्ग स्पष्टीकरण करा.

Explain with reference to context अस्मिन् वाक्ये नीलमुत्पलत्वम् इति वाक्यवद् वाक्यार्थो न संगच्छते.

vii) निर्विकल्पकसमाधिः – टीप लिहा.

Write a note on निर्विकल्पकसमाधिः ।

Q4) श्रीशंकराचार्यानी सांगितलेला अध्यारोप स्पष्ट करून, अपवाद स्पष्ट करा.

[10]

Explain अध्यारोप and अपवाद discussed by श्रीशंकराचार्य.

किंवा / OR

सप्तपदार्थाः यावर निबंध लिहा.

Write an essay on सप्तपदार्थाः.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7932

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-336

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE4-K : Contemporary Indian Society and Indian Society :
Changes and Challenges

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) What is Colonialism?
- b) What is Globalization?
- c) Who is the architect of Indian Constitution?
- d) What is a Democracy?
- e) Write any two problems of Urbanization.
- f) Explain the concept of Online Education.
- g) What is a pollution?
- h) Who is the author of the book 'Hind Swarajya'?
- i) Who introduced the concept of 'Sarvodaya'?
- j) Write any two principles of Indian Constitution?
- k) What is Green Revolution?
- l) Write expanded form of MGNREGA.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Explain the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in Nation Building.
- b) Write short note on Globalization.
- c) Explain the Urbanization in India.
- d) Elaborate the commercialization of media.
- e) Write short note on constitution - An Instrument of Social Change.
- f) Explain the Issues of Garbage and Transport.
- g) Write short note on Social Movement.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) Explain the contribution of Mahatma Gandhi in Nation Building.
- b) Write causes of Farmers Suicide.
- c) What is Pollution? Describe the types of pollution.
- d) Explain the effects of online Education.
- e) Explain the concept of private Health Sector.
- f) Write the characteristics of slums.
- g) Describe the concept of Social Movement.

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[10]**

- a) Explain the Issues of Urbanization.
- b) Describe the Concept of Media and Democracy.

munotes.in

Total No. of Questions : 4]

P7932

[5808]SODL-336

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE4-K : Contemporary Indian Society and Indian Society :
Changes and Challenges

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) वसाहतवाद म्हणजे काय?
- ब) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- क) भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार कोण?
- ड) लोकशाही म्हणजे काय?
- इ) शहरीकरणाच्या कोणत्याही दोन समस्या लिहा.
- फ) ऑनलाइन शिक्षण संकल्पना स्पष्ट करा.
- य) प्रदूषण म्हणजे काय?
- र) 'हिंद स्वराज्य' पुस्तकाचे लेखक कोण?
- ल) 'सर्वोदय' ही संकल्पना कोणी मांडली.
- व) भारतीय राज्यघटनेची कोणतीही दोन तत्वे लिहा.
- श) हरित क्रांती म्हणजे काय?
- ष) मनरेगाचे विस्तारित रूप लिहा.

प्रश्न 2) कोणत्याही पाच प्रश्नाची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) राष्ट्र निर्मितीत डॉ. बाबासोहब आंबेडकर यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) जागतिकीकरणावर टीप लिहा.
- क) भारतातील शहरीकरण स्पष्ट करा.
- ड) माध्यमांचे व्यावसायिकरण विशद करा.
- इ) 'संविधान - सामाजिक परिवर्तनाचे साधन' यावर टीप लिहा.
- फ) कचरा आणि वाहतुक समस्या स्पष्ट करा.
- य) सामाजिक चळवळीवर टीप लिहा.

प्रश्न 3) कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) राष्ट्र निर्मितीत महात्मा गांधी यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) शेतकरी आत्महत्येची कारणे लिहा.
- क) प्रदूषण म्हणजे काय? प्रदूषणाच्या प्रकारांचे वर्णन करा.
- ड) ऑनलाइन शिक्षणाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- इ) खासगी आरोग्य क्षेत्र संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) झोपडपट्टीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- य) सामाजिक चळवळ संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [10]

- अ) शहरीकरणाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- ब) माध्यमे आणि लोकशाही या संकल्पनांचे वर्णन करा.

[5808]-SODL-337**T.Y. B.A.****MATHEMATICS****DSE4-N : Ordinary Differential Equations and Partial
Differential Equations
(2019 Pattern)****Time : 3 Hours]****[Max. Marks : 70****Instructions to the candidates:**

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following :**[10]**

- a) State the term 'Degree of a differential equation'.
- b) Find the order of differential equation $\left(\frac{d^4 y}{dx^4}\right)^2 + \left(\frac{dy}{dx}\right)^4 = e^x$.
- c) Define the term 'convex combination of n functions'.
- d) Check whether $(x^4 - 2xy^2)dx - (2x^2y)dy = 0$ is exact differential equation?
- e) State the term 'Radius of convergence' for the power series.
- f) Find the characteristic equation corresponding to the differential equation $y'' = 8y' - 56y - 87$.
- g) Form the partial differential equation by eliminating arbitrary constant a , from $z = x + ay$.
- h) State the term 'Particular integral' of a partial differential equation.
- i) State the term 'Rectifying plane.'
- j) Evaluate Wronskian $W(\sin x, e^{2x})$ at $x = 0$.
- k) Check whether Pfaffian differential equation $yzdx + xzdy + xydz = 0$ is exact?
- l) Find the complete integral of partial differential equation $z = px + qy + \ln xy$.

P.T.O.

Q2) Attempt any five of the following :

[25]

- a) Solve the differential equation $\left(\frac{d^2y}{dx^2} + 1\right)^2 = 0$.
- b) Find the particular integral of differential equation $(D + 2)(D - 1)^3 y = e^x$.
- c) Solve the initial value problem $y'' + y' - 6y = 0$, $y(0) = 1$, $y'(0) = 0$.
- d) Show that $y = \frac{\sin 4x}{4}$ is solution of the initial value problem
 $y'' + 16y = 0$, $y(0) = 0$, $y'(0) = 1$.
- e) Check whether the differential equation $ydx + (2y^4 - y^2 + 3y - x) dy = 0$ is exact? Find the integrating factor if it is non-exact.
- f) Determine the radius of convergence of the power series $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{2^n}{n} (4x - 8)^n$.
- g) Prove that $x = 1$ is an regular singular point of differential equation $(x^2 - 1)y'' + xy' - y = 0$.

Q3) Attempt any five of the following :

[25]

- a) Solve the partial differential equation $p^2 + q^2 = x + y$.
- b) Solve the first order linear differential equation $\frac{dy}{dx} + \frac{4x}{x^2 + 1}y = \frac{1}{(x^2 + 1)^3}$.
- c) Find the general solution of $yzp + xzq = xy$.
- d) Prove that the system of equations.
 $xp - yq - x = 0$
 $x^2p + q - xz = 0$
is compatible and find one parameter family of common solutions.
- e) Find the complete integral of $zpq - p - q = 0$.
- f) Show that the pfaffian differential equation $ydx + xdy + 2zdz = 0$ is integrable. Also find it's integral.
- g) Using Charpit's method find the complete integral of $(p^2 + q^2)y - qz = 0$.

Q4) Attempt any one of the following :

[10]

- a) Using method of variation of parameters find the general solution of differential equation
 $(D^2 + 9)y = \sec 3x$.
- b) If the Pfaffian differential equation $\vec{X} \cdot \vec{dr} = P(x, y, z) dx + Q(x, y, z) dy + R(x, y, z) dz$ is integrable then prove that $\vec{X} \cdot \text{curl} \vec{X} = 0$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7933

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-338

T.Y. B.A.

ECONOMICS

EC-SEC4-G : Business Management

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words :

[10]

- a) State the name of any two Influencer Industrialist.
- b) Who is the founder of Paytm?
- c) Define Case Study.
- d) What is planning?
- e) When was MUDRA scheme started?
- f) Who started Make in India Scheme?
- g) Why Start up Scheme is initiated?
- h) State any two features of Workshop.
- i) Define Management
- j) Define Decision Process
- k) Who established the First Cooperative Sugar Factory in Maharashtra
- l) State the meaning of Online Business.

P.T.O.

Q2) Write the answer of following questions (Any Five) :

[25]

- a) State the Nature of Management.
- b) Explain the nature of Planning.
- c) Write the types of Planning.
- d) Write the influencing factors on Decision Process.
- e) State the objectives of Make in India.
- f) State the Benefits of Startup scheme.
- g) State the Success story of Dhirubhai Ambani.

Q3) Write short Notes (Any Five) :

[25]

- a) Explain the scope of Management.
- b) State the factors of Management Process.
- c) Write the steps in Planning.
- d) Dairy Management development scheme
- e) State the Features of Workshop.
- f) Write the Success stories of Influencing Industrialist.
- g) Give in brief the information about Paytm.

Q4) Explain in detail the answer of following questions (Any One) : [10]

- a) What is Decision Process? Explain in detail the steps in decision Process.
- b) Write in detail the features of management.

Total No. of Questions : 4]

P7933

[5808]SODL-338

T.Y. B.A.

ECONOMICS

EC-SEC4-G : Business Management

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[10]

- अ) प्रेरणादायी उद्योजकांची दोन नावे लिहा.
- ब) पेटिएम चे संस्थापक कोण ?
- क) व्यष्टी अध्ययन म्हणजे काय ?
- ड) नियोजन म्हणजे काय ?
- इ) मुद्रा योजनेची सुरुवात कधी झाली ?
- फ) मेक इन इंडिया योजना कोणी सुरू केली ?
- य) स्टार्टअप योजना का सुरू करण्यात आली ?
- र) कार्यशाळेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- ल) व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा.
- व) निर्णय प्रक्रियेची व्याख्या लिहा.
- श) महाराष्ट्रातील पहिला सहकारी साखर कारखाना कोणी स्थापन केला ?
- ष) ऑनलाइन व्यवसायाचा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) :

[25]

- अ) व्यवस्थापनाचे स्वरूप सांगा.
- ब) नियोजनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) व्यावसायिक नियोजनाचे प्रकार लिहा.
- ड) निर्णय प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक लिहा.
- इ) मेक इन इंडिया योजनेची उद्दिष्टे लिहा.
- फ) स्टार्ट अप इंडिया योजनेचे फायदे लिहा.
- य) मा. धीरूभाई अंबानी यांची यशोगाथा थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतेही पाच) :

[25]

- अ) व्यवस्थापनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) व्यवस्थापन प्रक्रियेचे घटक लिहा.
- क) नियोजन प्रक्रियेतील टप्पे लिहा.
- ड) दुग्ध व्यवस्थापन विकास योजना
- इ) कार्यशाळेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) प्रेरणादायी उद्योजकांची यशोगाथा लिहा.
- य) पेटीएम बद्दल थोडक्यात माहिती द्या.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा (कोणताही एक) :

[10]

- अ) निर्णय प्रक्रिया म्हणजे? निर्णय प्रक्रियेचे टप्पे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7934

[Total No. of Pages : 2

[5808]SODL-339

T.Y. B.A.

ENGLISH

**SEC4 - A : Mastering Life Skills and Life Values
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10 × 1 = 10]

- a) What do you mean by life skills?
- b) Give any two examples of life skills.
- c) Make a list of skills included in interpersonal skills.
- d) Give the meaning of value.
- e) What is stress?
- f) State any two Human values.
- g) Why are the professional skills required for an individual?
- h) Give any two examples of aesthetic values.
- i) What is-self-awareness?
- j) State any two skills which are included in professional skills.
- k) How do the life skills help an individual?
- l) Mention any ethical value you stick to.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Explain the nature of life skills.
- b) Write a note on problem solving skills.
- c) How do creative thinking skills help us?
- d) What are the interpersonal skills? Explain.
- e) Why is it important to manage stress?
- f) Explain psychological values in brief.
- g) What is self - management? Explain.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Why are the life-skills important in day-to-day life?
- b) What are the decision making skills? Explain.
- c) Write a note on critical thinking skills.
- d) Suggest some ways to manage emotions.
- e) Give the difference between moral and ethical values.
- f) How do professional values help employees at the workplaces?
- g) Explain psychological values, in brief.

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[1 × 10 = 10]

- a) Give the definition of life skills and explain its importance in human life.
- b) What are the Universal human values? State its need in individual, social, career and national life?

[5808]-SODL-340

T.Y. B.A.

हिंदी (HINDI)

SEC4 - C : पटकथा लेखन और साहित्य और फिल्ममांतरण
(2019 Pattern)

समय: 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 - 2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।
 - 3) पाँच अंको के प्रश्नों के उत्तर 50 से 100 शब्दों तक लिखिए।
 - 4) दस अंको के प्रश्नों के उत्तर 100 से 200 शब्दों तक लिखिए।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) पटकथा का मुख्य आधार क्या होता है?
- ii) पटकथा लेखन प्रक्रिया के कुल कितने चरण हैं?
- iii) संवाद का अंग्रेजी रूप लिखिए।
- iv) विज्ञापन किसे कहते हैं?
- v) साहित्य और सिनेमा दोनों किसके अलग-अलग रूप हैं?
- vi) पहली भारतीय चित्रकथा 'दरबार' को ब्रिटेन में कब प्रदर्शित किया गया?
- vii) भारतीय परिप्रेक्ष्य में किस सदी का सिनेमा व्यावसायिकता पर केंद्रित है?
- viii) भारत में सिनेमा के उदय काल से ही किन फिल्मों का बोलबाला रहा है?
- ix) सद्गति कहानी के रचयिता कौन हैं?
- x) 'नौकर की कमीज' फिल्म का फिल्मांतरण किसने किया?
- xi) 'मोहनदास' कहानी के कहानीकार का नाम लिखिए।
- xii) फिल्म निर्माण की पूरी प्रक्रिया किससे आरंभ होती है?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- i) पटकथा लेखन में संवाद के महत्त्व को स्पष्ट कीजिए ।
- ii) पटकथा लेखन का इतिहास संक्षेप में लिखिए ।
- iii) शार्ट फिल्म की पटकथा लेखन का विश्लेषण कीजिए ।
- iv) टेलीफिल्म और विज्ञापन फिल्म इन दो प्रकारों को स्पष्ट कीजिए ।
- v) सिनेमा की किन्हीं चार परिभाषाओं को लिखिए ।
- vi) 'सारा आकाश' फिल्म की कथा अपने शब्दों में लिखिए ।
- vii) 'चित्रलेखा' सिनेमा की थीम को विशद कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए । [25]

- i) पटकथा के अंगों का सामान्य परिचय दीजिए ।
- ii) कथा लेखन की तीन विशेषताएँ लिखिए ।
- iii) वृत्तचित्र (डॉक्युमेंट्री) की पटकथा पर प्रकाश डालिए ।
- iv) समाज के विकास में सिनेमा का महत्त्व लिखिए ।
- v) हिंदी साहित्य और सिनेमा का अंतर्संबंध संक्षेप में लिखिए ।
- vi) 'सद्गति' कहानी का फिल्मांकन किस प्रकार हुआ है – समझाइए ।
- vii) 'नौकर की कमीज' के फिल्मांकन को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए । [10]

- i) हिंदी फीचर फिल्मों के प्रमुख प्रकारों की व्याख्या कीजिए ।
- ii) हिंदी कहानी पर बनीं ('तीसरी कसम' और 'मोहनदास') इन फिल्मों के फिल्मांतरण की विस्तृत समीक्षा कीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7936

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-341

T.Y. B.A.

HISTORY

**SEC4-E : South Indian Art and Architecture and Heritage
Management
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following questions.

[10]

- a) In which year was Ajanta Caves recognized as a World Heritage Site by UNESCO?
- b) Where are the Ellora Caves Situated?
- c) Where are the 'Lepakshi Painting' Situated?
- d) What is the meaning of the word 'Mahabalipuram'?
- e) The city 'Badami' was the capital of which dynasty?
- f) What is the meaning of 'Pattadakal'?
- g) By which name is 'Tanjore Painting' Famous?
- h) Extent of inheritance is determined by which three factors?
- i) Write the names of World Heritage Sites in India?
- j) What is the full form of 'UNESCO'?
- k) What is the primary purpose of UNESCO?
- l) When was the Archaeological Survey of India established?

Q2) Attempt any five of the following questions.

[25]

- a) What is the significance of Lepakshi Paintings?
- b) What are Stone Sculptures?
- c) Explain the importance of the temples of 'Pattadakal'.
- d) Explain the concept of 'heritage'.
- e) Why is it necessary to promote heritage tourism?
- f) What are the objectives of heritage tourism?
- g) What are the objectives of 'PRASHAD' Yojana?

P.T.O.

Q3) Attempt any five of the following questions.

[25]

- a) Explain the importance of Painting in Ajanta.
- b) Give an account of the progress of Indian Sculpture.
- c) What are the characteristics of 'Tanjore' Painting?
- d) Why is heritage management necessary?
- e) Describe two world famous heritage sites in Maharashtra?
- f) Explain the concept of Heritage Tourism.
- g) Explain various measures for conservation of heritage sites.

Q4) Attempt any one of the following questions.

[10]

- a) Discuss the heritage values of Badami.
- b) Discuss in detail the role of Government and general public in heritage management.

Total No. of Questions : 4]

P7936

[5808]SODL-341

T.Y. B.A.

HISTORY

SEC4-E : South Indian Art and Architecture and Heritage

Management

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

- अ) अजिंठा लेणींना युनेस्कोने (UNESCO) जागतिक वारसा स्थळ म्हणून कोणत्या वर्षी मान्यता दिली आहे.
- ब) वेरूळ लेणी कोठे आहेत?
- क) लेपाक्षी चित्रे कोठे आहेत.
- ड) 'महाबलीपुरम' या शब्दाचा काय अर्थ होतो?
- इ) 'बदामी' हे शहर कोणत्या राजघराण्याची राजधानी होती?
- फ) 'पट्टकल' चा अर्थ काय आहे?
- य) 'तंजोर चित्रकला' कोणत्या नावाने प्रसिद्ध आहे?
- र) कोणत्या तीन घटकांतून वारसाची व्याप्ती कळते?
- ल) भारतातील जागतिक वारसा यादीतील स्थळांची नावे लिहा?
- व) 'UNESCO' चे पूर्ण रूप काय आहे?
- श) युनेस्कोचा प्राथमिक उद्देश काय आहे?
- ष) भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षणाची स्थापना केव्हा झाली?

- प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]
- अ) लेपाक्षी चित्रांचे महत्व काय आहे?
 - ब) दगडी शिल्पे म्हणजे काय?
 - क) 'पट्टदक्कलच्या' मंदिरांचे महत्व स्पष्ट करा.
 - ड) 'वारसा' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - इ) हेरिटेज टुरिझमला प्रोत्साहन देणे आवश्यक का आहे?
 - फ) वारसा पर्यटनाची उद्दिष्ट्ये कोणती आहेत?
 - य) 'PRASHAD' योजनेची उद्दिष्ट्ये कोणती आहेत?

- प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]
- अ) अजिंठ्यातील चित्रकलेचे महत्व स्पष्ट करा.
 - ब) भारतीय शिल्पकलेच्या प्रगतीची माहिती द्या.
 - क) 'तंजोर' पेंटिंगची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत.
 - ड) वारसा व्यवस्थापन का आवश्यक आहेत.
 - इ) महाराष्ट्रातील दोन जगप्रसिद्ध वारसा स्थळांचे वर्णन करा.
 - फ) वारसा पर्यटन संकल्पना स्पष्ट करा.
 - य) वारसा स्थळांच्या संवर्धनासाठी विविध उपायांची माहिती द्या.

- प्रश्न 4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. [10]
- अ) बदामीच्या वारसा मूल्यांची चर्चा करा.
 - ब) वारसा व्यवस्थापनात सरकार आणि सामान्य जनतेच्या भूमिकेची चर्चा करा.

[5808]SODL-342

T.Y. B.A.

मराठी

कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये (SEC4-B)
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा : [10]

- अ) भाषण देणाऱ्या व्यक्तीस काय म्हणतात?
- ब) एकट्या व्यक्तीने समाजासमोर बोलणे म्हणजे काय?
- क) भाषण ऐकणाऱ्या व्यक्तीस काय म्हणतात?
- ड) आभारपर भाषण, साकार समारंभ प्रसंगीचे भाषण व वाढदिवसप्रसंगीचे भाषण यांचा समावेश कोणत्या भाषणात करता येतो?
- य) उपनिषदांमध्ये 'परिषद्' यासाठी कोणता शब्द वापरला आहे?
- र) परिषद् ही कोणत्या स्तरावर आयोजित केली जाते?
- ल) बालकांना आनंद मिळावा त्यांचे मनोरंजन व्हावे म्हणून कोणता मेळावा भरवला जातो?
- व) जाहिरातीचे दोन प्रकार कोणते आहेत?
- श) वस्तू व सेवा यांच्या विक्रीसाठी केल्या जाणाऱ्या क्रियांना काय म्हणतात?
- स) कार्यक्रम संयोजनातील विविध घटक कोणते आहेत?
- ह) मानपत्र हा कोणाला केंद्रवर्ती ठेवून लिहिला जाणारा प्रकार आहे?
- ळ) दोन किंवा अधिक व्यक्ती एकत्र येवून सादर केल्या जाणाऱ्या प्रकारास काय म्हणतात?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा :

[25]

- अ) भाषणांचे प्रकार सविस्तर लिहा.
- ब) गटचर्चा : स्वरूप आणि त्याचे प्रकार लिहा.
- क) मेळावे : स्वरूप आणि त्याचे प्रकार लिहा.
- ड) कार्यक्रम संयोजनातील विविध घटकांचा परिचय करून द्या?
- य) कार्यक्रमातील विविध घटकांचा सविस्तर परिचय करून द्या?
- र) बातमी लेखन करताना कोणत्या घटकांचा वापर केला जातो?
- ल) आभासी जाहिरातींचे प्रकार सांगा?

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा :

[25]

- अ) कार्यक्रमाचे स्वरूप आणि प्रकार लिहा.
- ब) कार्यक्रम संयोजनातील विविध घटक कोणते?
- क) कार्यक्रम संयोजनातील भाषेचे महत्त्व विषद करा?
- ड) कार्यक्रमाची योजना, आखणी आणि रूपरेषा यांचा परिचय करून द्या?
- य) कार्यक्रम संयोजनातील लेखन कौशल्ये सांगा?
- र) 'मराठी भाषा पंधरवडा' या कार्यक्रमाचे संयोजन कसे केले जाते?
- ल) आभासी कार्यक्रमाचे संयोजन कसे केले जाते?

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे 200 शब्दांत लिहा :

[10]

- अ) कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये यांचे महत्त्व विषद करा.
- ब) चर्चासत्र स्वरूप आणि प्रकार सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7938

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-343

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC 4 - H : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of 12:

[10]

- i) Write definition of regionalism.
- ii) Write two characteristics of regionalism.
- iii) Write two types of regionalism.
- iv) Name first successful regional movement in India.
- v) Write two difficulty formation of Samyukta Maharashtra.
- vi) When Invented Akola Pact.
- vii) What is mean Swarajya?
- viii) When was the Samyukta Maharashtra Samiti found.
- ix) Who defeted S.K. Patil in the 1957 election.
- x) How many seats won Samyukta Maharashtra Samiti in 1957 election.
- xi) Who signed the Akola Agreement?
- xii) Who was the senior member of Bar Council?

P.T.O.

Q2) Answer the following question Any - 5:

[25]

- i) Write about National Integration Council.
- ii) What was Moraraji Desai's take on the Samyukta Maharashtra Movement.
- iii) What is Supra-State Regionalism.
- iv) Write a short note on the initial hurdles of the Samyukta Maharashtra Movement.
- v) Write role of Yashwantrao Chavan in Maharashtra state formation.
- vi) What is the significance of the name Maharashtra.
- vii) Why was Dandekar Committee formed.

Q3) Answer the following questions (Any 5):

[25]

- i) Write two Popular Regionalist Movement in India.
- ii) Write Khalistan Movement and congress.
- iii) Which factors responsible for Regional Consciousness in Maharashtra.
- iv) Write concept of Son of Soil.
- v) Briefly explain the contribution of the Varakari Saint in the building of the consciousness of Marathi People.
- vi) What was S.K. Patil opinion on the Samyukta Maharashtra Movement.
- vii) Briefly mention the terms of the Nagpur Pact.

Q4) Answer the following question (Any 1):

[10]

- i) Examine the factors responsible for regional Consciousness in Maharashtra.
- ii) Discuss the significance and result of the General election of 1957.

Total No. of Questions : 4]

P7938

[5808]-SODL-343

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**SEC 4 - H : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (Semester - III)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) प्रादेशिकतावाद म्हणजे काय?
- ii) प्रादेशिकवादाची दोन वैशिष्टे लिहा.
- iii) प्रादेशिकवादाचे दोन प्रकार लिहा.
- iv) भारतातील पहिल्या यशस्वी चळवळीचे नाव लिहा.
- v) संयुक्त महाराष्ट्र निर्मितीतील दोन अडथळे सांगा.
- vi) अकोला करार केव्हा झाला?
- vii) स्वराज्य म्हणजे काय?
- viii) संयुक्त महाराष्ट्र समितीची स्थापना केव्हा झाली?
- ix) 1957 च्या निवडणुकीत एस.के. पाटील यांचा पराभव कोणी केला?
- x) 1957 च्या निवडणुकीत संयुक्त महाराष्ट्र समितीने किती जागांवर विजय मिळवला?
- xi) अकोला करारावर कोणी सही केली?
- xii) बार कौन्सीलचा अनुभवी सदस्य कोण होता?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- i) राष्ट्रीय एकात्मता परिषदेबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
- ii) संयुक्त महाराष्ट्र आंदोलनावर मोरारजी देसाईची भूमिका स्पष्ट करा.
- iii) सुप्रा - राज्य शासनवाद काय आहे? थोडक्यात लिहा.
- iv) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीच्या सुरवातीच्या अडचणी वर चर्चा करा.
- v) महाराष्ट्र राज्य स्थापनेमध्ये यशवंतराव चव्हाण यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- vi) महाराष्ट्र या नावाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- vii) दांडेकर समितीची स्थापना का करण्यात आली?

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) भारतातील कोणत्याही दोन लोकप्रिय चळवळींची माहिती लिहा.
- ii) खलीस्तान चळवळ आणि काँग्रेस.
- iii) कोणते घटक महाराष्ट्रातील प्रादेशीक जाणिवेस जबाबदार आहेत.
- iv) भूमीपूत्र संकल्पना स्पष्ट करा.
- v) मराठी भाषीक लोकांच्या चेतना घडवण्यात वारकरी संतांचे योगदान थोडक्यात लिहा.
- vi) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळी विषयी एस.के. पाटील यांचे मत लिहा.
- vii) नागपूर कराराचे नियम व अटी थोडक्यात सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- i) महाराष्ट्रातील प्रादेशीक जाणिवेसाठी जबाबदार घटक सविस्तर लिहा.
- ii) 1957 च्या सार्वत्रिक निवडणुकीचे महत्त्व आणि निकाल या घटकावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7939

[5808]-SODL-344

T.Y. B.A.

SEC - 4 - L : PERSONALITY DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten from the following and answer in one sentence each: **[10]**

- i) Define personality.
- ii) State any 2 characteristics of personality.
- iii) Define self-assessment.
- iv) What is self-appraisal?
- v) What is the core defining feature of temperament?
- vi) What is Sociotropy?
- vii) What is a trait?
- viii) Write any 2 primary traits.
- ix) Define self-esteem.
- x) State any 2 signs of high self-esteem.
- xi) List one objective of communication in an organization.
- xii) What is formal communication?

P.T.O.

Q2) Attempt any five from the following and answer the questions: [25]

- i) Explain the role of pituitary gland for developing personality.
- ii) Explain the role of personality at workplace.
- iii) Discuss the concept of introspection.
- iv) Describe self-introduction as a means of self-presentation.
- v) Explain personality development process and its advantages.
- vi) Describe destructive actions determined by Buddhist ethics.
- vii) Discuss the 3 stages of 7 habits.

Q3) Attempt any five from the following and answer the questions: [25]

- i) Explain characteristics of extrovert person with examples.
- ii) Write a short note on 360° assessment.
- iii) Explain positive effects of high self-esteem.
- iv) Write a short note on self-development.
- v) Discuss the benefits of self-appraisal.
- vi) Describe the signs of low self-esteem.
- vii) List characteristics of an ideal personality.

Q4) Attempt any one from the following and answer the questions: [10]

- i) Explain five factor model of personality given by Mc Crae and Costa along with its applications.
- ii) Examine biological determinants of personality.

Total No. of Questions : 4]

P7939

[5808]-SODL-344

T.Y. B.A.

SEC - 4 - L : PERSONALITY DEVELOPMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- i) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या सांगा.
- ii) व्यक्तिमत्त्वाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- iii) आत्मपरिक्षणाची व्याख्या लिहा.
- iv) स्व-मूल्यांकन म्हणजे काय?
- v) स्वभावाचे मुख्य परिभाषित वैशिष्ट्य काय आहे?
- vi) सोशियोट्रॉपी म्हणजे काय?
- vii) गुणविशेष म्हणजे काय?
- viii) कोणतेही दोन प्राथमिक गुणविशेष लिहा.
- ix) स्व-आदरभावाची व्याख्या लिहा.
- x) उच्च आदरभावाची कोणतीही दोन लक्षणे सांगा.
- xi) एखाद्या संस्थेतील संप्रेषणाचे एक उद्दिष्ट सूचिबद्ध करा.
- xii) औपचारिक संप्रेषण म्हणजे काय?

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) पियूषिका ग्रंथीची व्यक्तिमत्व विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- ii) व्यक्तिमत्वाचे कामाच्या ठिकाणी असलेले महत्व विशद करा.
- iii) आत्मनिरिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) स्व-सादरीकरणातील स्व-ओळखीचे तंत्र स्पष्ट करा.
- v) व्यक्तिमत्व विकासाची प्रक्रिया व त्याचे फायदे स्पष्ट करा.
- vi) बुद्धिस्ट नीतीमूल्यातील विघातक कृती स्पष्ट करा.
- vii) सात सवयींच्या तीन अवस्था स्पष्ट करा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) बहिर्मुख व्यक्तीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ii) 360 अंश मूल्यांकनावर टीप लिहा.
- iii) उच्च स्व-आदरभावाचे धनात्मक परिणाम स्पष्ट करा.
- iv) स्व-विकसन या संकल्पनेवर टीप लिहा.
- v) स्व-मूल्यांकनाचे फायदे स्पष्ट करा.
- vi) नीचतम स्व-आदरभावाची लक्षणे स्पष्ट करा.
- vii) आदर्श व्यक्तिमत्वाची वैशिष्ट्ये नमूद करा.

प्र.4) पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- i) मॅक्रे व कोस्टा यांचे 'पंचघटक प्रारूप' त्याच्या उपयोजनासह स्पष्ट करा.
- ii) व्यक्तिमत्वाचे जैविक घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7940

[Total No. of Pages : 4

[5808]-SODL-345

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**SEC - 4 - J : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- i) When was Dar commission established?
- ii) Who were the members of the J.V.P. committee.
- iii) When was the bilingual state of Bombay established.
- iv) Who was the first Chief Minister of Maharashtra.
- v) In which state the demand for Independent Vidarbha state is being made.
- vi) When did Marathwada region merge with Maharashtra.
- vii) When was the state of Maharashtra formed.
- viii) How many person in the movement of Cration of United Maharashtra accepted Martyrdom.
- ix) Mention the different types of regionalism.
- x) What is regionalism?
- xi) Name two types movement.
- xii) Write two reasons for the growth of territorial disputs in India.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions:

[25]

- i) Write short note connection between the concept of son of soil & Shivshena.
- ii) Explain the genesis of the Samyukta Maharashtra Movement.
- iii) What are the findings and recommendation of the Dandekar Committee.
- iv) Write a short note on the namantar movement.
- v) Discuss major challenges in formation of union Maharashtra.
- vi) Dar committee.
- vii) Write about Boundary Question.

Q3) Answer any five out of seven from the following:

[25]

- i) Explain the characteristics of regionalism.
- ii) Explain the recommendation of Fazal Ali Commission.
- iii) Explain the Samyukta Maharashtra Samiti.
- iv) Role of Yashwantrao Chavan in the Samyukta Maharashtra.
- v) Explain the sub regionalism in Maharashtra.
- vi) Explain the concept of regionalism?
- vii) Explain the Marathavada Mukti Sangram.

Q4) Answer the following question (Any 1):

[10]

- i) Explain the Samyukta Maharashtra Movement.
- ii) Discuss regionalism in the Indian national movement.

Total No. of Questions : 4]

P7940

[5808]-SODL-345

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**SEC - 4 - J : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- i) दार आयोगाची स्थापना केंव्हा झाली?
- ii) जे.व्ही.पी. समितीचे सदस्यांचे नावे सांगा.
- iii) द्विभाषिक मुंबई राज्याची स्थापना केंव्हा झाली?
- iv) महाराष्ट्र राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री कोण होते?
- v) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी कोणत्या राज्यात होते?
- vi) मराठवाडा प्रदेश महाराष्ट्रात केंव्हा विलीन झाला?
- vii) महाराष्ट्र राज्याची स्थापना केंव्हा झाली.
- viii) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीत झालेल्या गोळीबारात किती व्यक्ति मरण पावल्या?
- ix) प्रादेशिकवादाचे प्रकार सांगा.
- x) प्रादेशिकवाद म्हणजे काय?
- xi) चळवळीचे दोन प्रकार लिहा.
- xii) भारतात प्रादेशिकवाद वाढण्याचे दोन कारणे लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[25]

- i) भुमीपूत्र आणि शिवसेना याविषयी माहिती लिहा.
- ii) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ उदय याविषयी माहिती लिहा.
- iii) दांडेकर समितीच्या शिफारशी लिहा.
- iv) नामांतर चळवळीविषयी माहिती लिहा.
- v) संयुक्त महाराष्ट्राच्या निर्मितीतील प्रमुख आव्हाने चर्चा करा.
- vi) दार समिती.
- vii) सिमावाद.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- i) प्रादेशिकवादाचे वैशिष्टे स्पष्ट करा.
- ii) फाजल अली आयोगाच्या शिफारशी लिहा.
- iii) संयुक्त महाराष्ट्र समिती स्पष्ट करा.
- iv) संयुक्त महाराष्ट्र स्थापनेत यशवंतराव चव्हाणाचे योगदान स्पष्ट करा.
- v) महाराष्ट्रातील उपप्रादेशिक वाद स्पष्ट करा.
- vi) प्रदेशवाद संकल्पना थोडक्यात लिहा.
- vii) मराठवाडा मुक्ती संग्राम माहिती लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा.

[10]

- i) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ स्पष्ट करा.
- ii) भारतीय राष्ट्रीय चळवळीत प्रादेशिकवादावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P7941

[5808]-SODL-346

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SEC - 4 - K : Academic Writing and Research Project and
Understanding and Mitigating Violence
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- i) What is Research Question?
- ii) Write the definition of positivism.
- iii) What is 'Oral History'?
- iv) Write the definition of 'Mob Lynching'.
- v) Write the definition of 'Content Analysis'.
- vi) What is 'Cyber Bullying'?
- vii) When was the Domestic Violence Act passed?
- viii) Define sustainable Development.
- ix) When did Mahatma Gandhi Tantamukt Abhiyan start in Maharashtra?
- x) In which year was the 'Sexual Harrassment of Women' at workplace (Prevention, Prohibition and Redressal) Act, Passed?
- xi) Who put forth the concept of 'Gram Swaraj'?
- xii) In which state was the first 'Anti-superstition and Black Magic Act' passed?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following: [25]

- i) Explain the characteristics of creative person.
- ii) Write a short note on creativity in Research.
- iii) Explain mixed-method perspective.
- iv) Write a short note on 'Focus Group Discussion'.
- v) Explain sociologically the concept of Humiliation.
- vi) Write a short note on 'Religious Fundamentalism'.
- vii) Discuss Domestic Violence Act - 2005.

Q3) Attempt any five out of seven from the following: [25]

- i) Write a short note on Survey Method.
- ii) Explain Gender based Violence.
- iii) Write a short note on Research proposal.
- iv) Discuss caste based violence.
- v) Write short note on 'Reference List'.
- vi) Discuss content Analysis Method.
- vii) Explain the nature of violence against LGBTQ.

Q4) Attempt any one out of two from the following: [10]

- i) Explain in details steps of Report writing.
- ii) Define violence and discuss the sociological perspectives of violence.

Total No. of Questions : 4]

P7941

[5808]-SODL-346

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**SEC - 4 - K : Academic Writing and Research Project and
Understanding and Mitigating Violence**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) संशोधन प्रश्न म्हणजे काय?
- ii) प्रत्यक्षवादाची व्याख्या लिहा.
- iii) मौखिक इतिहास म्हणजे काय?
- iv) 'मॉब लिंगिची' व्याख्या लिहा.
- v) आशय विश्लेषणाची व्याख्या लिहा.
- vi) 'सायबर बुलिंग' म्हणजे काय?
- vii) कौटुंबिक हिंसाचार कायदा कधी संमत झाला?
- viii) शाश्वत विकासाची व्याख्या सांगा.
- ix) महाराष्ट्रात महात्मा गांधी तंटामुक्त अभियानाची सुरुवात कधी झाली?
- x) कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ (प्रतिबंध, मनाई आणि तक्रारनिवारण) कायदा कोणत्या वर्षी संमत झाला?
- xi) ग्रामस्वराज्य ही संकल्पना कोणी मांडली?
- xii) 'अंधश्रद्धा आणि जादूटोणा' विरोधी कायदा पहिल्यांदा कोणत्या राज्यात संमत झाला?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) सर्जनशील व्यक्तीची लक्षणे स्पष्ट करा.
- ii) संशोधनातील सर्जनशीलता यावर टीप लिहा.
- iii) संमिश्र पद्धती दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- iv) लक्ष्यकेंद्री समूह चर्चा यावर टीप लिहा.
- v) मानखंडना (Humiliation) ही संकल्पना समाजशास्त्रीय दृष्टीकोनातून स्पष्ट करा.
- vi) धार्मिक मुलतत्त्ववाद यावर टीप लिहा.
- vii) कौटुंबिक हिंसाचार कायदा - 2005 याची चर्चा करा.

प्र.3) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- i) सव्हेक्षण पद्धत यावर टीप लिहा.
- ii) लिंगभाव आधारित हिंसा स्पष्ट करा.
- iii) संशोधन प्रस्ताव लेखन यावर सविस्तर टीप लिहा.
- iv) जात आधारित हिंसाचाराची चर्चा करा.
- v) संदर्भ सुची यावर टीप लिहा.
- vi) आशय विश्लेषण पद्धत याची चर्चा करा.
- vii) LGBTQ (समलैंगिक) समूहांवर होणाऱ्या हिंसाचाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील दोनपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- i) अहवाल लेखनाच्या पायऱ्या सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ii) हिंसेची व्याख्या देऊन हिंसेच्या समाजशास्त्रीय दृष्टीकोनांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7943

[5808]-SODL-347

[Total No. of Pages : 4

T. Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC4 - D : Introduction to Manuscriptology and Sanskrit Writing Skill
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions :

- सूचना :- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any ten from the following.

[10]

खालीलपैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवा.

i) हस्तलिखितम् इत्यस्मिन् शब्दे समासविग्रहः ।

अ) हस्तिना लिखितम्

ब) हस्ताभ्यां लिखितम्

क) हस्तं लिखितम्

ड) हस्तात् लिखितम्

ii) Correct the sentence.

वाक्य शुद्ध करा.

बालकः मोदकाः रोचन्ते।

iii) Fill in the blank with proper word.

योग्य शब्द रिक्तस्थानां जागी भरा.

..... पर्णं पतति। (वृक्षाय/वृक्षात्)

iv) Indian technical criticism इत्यस्य ग्रन्थस्य रचयिता ।

अ) शास्त्रीमहोदयः

ब) कत्रेमहोदयः

क) खरवण्डिकरमहोदयः

ड) लाळ्येमहोदयः

P.T.O.

- 2

Q2) Attempt any five from the following.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- i) Write an introductory note on textual criticism within 400 to 500 words.
पाठचिकित्सेवर परिचयात्मक 400 ते 500 शब्दांत टीप लिहा.
- ii) Write a note on ब्राह्मी Script.
ब्राह्मी लिपीवर परिचयात्मक टीप लिहा.
- iii) Write a note on manuscript cataloguing
हस्तलिखितांचे कॅटलॉगिंग यावर टीप लिहा.
- iv) Write a note on writing material.
हस्तलिखितांसाठीचे लेखन साहित्य यावर टीप लिहा.
- v) Write a note on manuscript preservation.
हस्तलिखितांचे जतन यावर टीप लिहा.
- vi) Write a note on topics discussed in manuscripts in India.
भारतीय हस्तलिखितांतून दिसून येणारे विषय यावर टीपा लिहा.
- vii) Explain importance of manuscripts
हस्तलिखितांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Q3) Attempt any five from the following.

[25]

खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

Read the following paragraph and answer 1 to 5 questions based on the paragraph.

खालील परिच्छेद वाचून प्रश्नांची उत्तरे लिहा. हा परिच्छेद प्रश्न 1 ते 5 यासाठी आहे.

अस्ति दाक्षिणात्ये जनपदे महिलारोप्ये नाम नगरम्। तत्र सकलार्थिकल्पद्रुमः प्रवरनृपमुकुटमणिमरीचिमञ्जरीचयचर्चितचरणयुगलः सकलकलापारङ्गतोऽमरशाकीनमि राजा बभूव। तस्य त्रयः पुत्राः परमदुर्मेधसो बहुशक्तिरुग्रशक्तिरनन्तशक्तिश्चेति नामानो बभूवुः। अथ राजा ताञ्छास्त्रविमुखानालोक्य सचिवानाहूय प्रोवाच-भोः! ज्ञातमेतद्भवद्भिर्भयन्ममैते पुत्राः शास्त्रविमुखाः विवेकरहिताश्च। तदेतान्यश्यतो मे महदपि राज्यं न सौख्यमावहति।

अथवा

साध्विदमुच्यते -

किं तथा क्रियते धेन्वा या न सूते न दुग्धदा।

कोऽर्थः पुत्रेण जातेन यो न विद्वान्न भक्तिमान्॥

गुणिगणगणनारम्भे न पतति कठिनी ससंभ्रमा यस्य

तेनाम्बा यदि सुतिनी वद वन्ध्या कीदृशी भवति॥

तदेतेषां यथा बुद्धिप्रकाशो भवति तथा कोऽप्युपायोऽनुष्ठियताम्।

तदत्रास्ति विष्णुशर्मा नाम ब्राह्मणः सकलशास्त्रपारङ्गमः, छात्रसंसदि लब्धकीर्तिः। तस्मै समर्पयत्वेतान् इति एक मन्त्री उवाच।

प्रश्नाः-

- i) दाक्षिणात्य जनपदे यन्नगरं तस्य नाम किम्?
- ii) कथायां य राजा निर्दिष्टः तस्य नामधेयं किम्?
- iii) राज्ञः कति पुत्राः आसन्?
- iv) राज्ञः पुत्राः कथमासन्?
- v) राज्ञः अपेक्षा का आसीत्?
- vi) Write an essay on वाक्य structure in the संस्कृत language.
संस्कृतभाषेतील वाक्य रचना यावर निबंध लिहा.
- vii) Write a review of a book which is your favourite in the संस्कृत language.
तुम्हाला आवडलेल्या पुस्तकाचे परीक्षण करून, संस्कृत भाषेतून स्पष्ट करा.

Q4) Write any one of the following.

[10]

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

- i) Write an essay on structure of Manuscripts.
हस्तलिखिताची रचना यावर निबंध लिहा.
- ii) There is a program of संस्कृत दिवस in your college. You are an anchor.
Prepare a script for the program in the संस्कृत language.
तुमच्या महाविद्यालयात संस्कृतदिवसाचा कार्यक्रम आहे. तुम्ही सूत्रसंचालक आहात. सूत्रसंचालनासाठीची संहिता संस्कृत भाषेतून तयार करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P8440

[Total No. of Pages : 4

[5808]SODL-348

T.Y. B.A.

GE : GENERIC ELECTIVE HUMANITIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10 × 1 = 10]

- a) What is Search Engine?
- b) List various search engines.
- c) List various browsers?
- d) What is Social Innovation?
- e) Write any one type of complexities arise in modernism processes.
- f) What is a social problem?
- g) How many Fundamental Duties are there in Indian Constitutions at present?
- h) Which Articles of the Indian Constitution provides for the fundamental right to freedom of religion?
- i) Which Article of the Indian Constitution provides for the fundamental right to equality?
- j) What wide range does civil action cover?
- k) What is juvenile delinquency?
- l) What is Social pathology?

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Define the term 'social innovation' in your own words.
- b) What are the six categories of Fundamental Rights?
- c) List various data formats are available in Excel?
- d) What is the use of internet?
- e) How to prepare business plan and raising funding for project?
- f) Explain the advantages and disadvantages of social media.
- g) Explain the benefits of using MS Excel in daily office use.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : [5 × 5 = 25]

- a) What are the uses of Header and Footer in MS Word?
- b) What is Social Entrepreneurship? Explain its Functions.
- c) What are the causes of indebtedness among tribals?
- d) State the importance of digital literacy.
- e) State the information about social justice.
- f) Discuss the Right to freedom given in the Indian Constitution.
- g) What do you think is the impact of social innovation on society?

Q4) Attempt any one out of two from the following : [1 × 10 = 10]

- a) Explain the steps involved in editing and formatting text in MS Word.
- b) Examine the problems faced by Tribes in India.

Total No. of Questions : 4]

P8440

[5808]SODL-348

T.Y. B.A.

GE : GENERIC ELECTIVE HUMANITIES

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील बारा पैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10 × 1 = 10]

- अ) शोध इंजिन म्हणजे काय?
- ब) विविध शोध इंजिनांची यादी करा.
- क) विविध ब्राउझरची यादी करा?
- ड) सामाजिक नवोपक्रम म्हणजे काय?
- इ) आधुनिकातावादाच्या प्रक्रियेत उद्भवणाऱ्या गुंतागुंतीचा कोणताही एक प्रकार लिहा.
- फ) सामाजिक समस्या म्हणजे काय?
- य) सध्या भारतीय संविधानामध्ये एकूण किती मूलभूत कर्तव्ये आहेत?
- र) भारतीय संविधानामध्ये धार्मिक स्वातंत्र्याचा मूलभूत अधिकार कोणत्या कलमांमध्ये दिलेला आहे.
- ल) भारतीय संविधानामध्ये समतेचा मूलभूत अधिकार कोणत्या कलमांमध्ये दिलेला आहे.
- व) नागरी कृतीमध्ये कोणत्या विस्तृत श्रेणीचा समावेश होतो.
- श) बाल-अपचारिता म्हणजे काय?
- ष) सामाजिक रोगनिदानशास्त्र म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [5 × 5 = 25]

- अ) 'सामाजिक नवोपक्रम' या शब्दाची व्याख्या तुमच्या स्वतःच्या शब्दांत करा.
- ब) मूलभूत अधिकारांच्या सहा श्रेणी काय आहेत?
- क) एक्सेलमध्ये विविध डेटा फॉर्मॅट उपलब्ध आहेत याची यादी करा?
- ड) इंटरनेटचा उपयोग काय?
- इ) व्यवसाय योजना कशी तयार करावी आणि प्रकल्पासाठी निधी कसा उभारावा?
- फ) सोशल मीडियाचे फायदे आणि तोटे समजावून सांगा.
- य) दैनंदिन कार्यालयीन वापरात एमएस एक्सेल वापरण्याचे फायदे सांगा.

प्रश्न 3) खालील सात पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [5 × 5 = 25]

- अ) MS Word मध्ये Header आणि Footer चे उपयोग काय आहेत?
- ब) सामाजिक उद्योजकता म्हणजे काय? त्याची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) आदिवासींमध्ये कर्जबाजारीपणाची कारणे कोणती?
- ड) डिजिटल साक्षरतेचे महत्त्व सांगा.
- इ) सामाजिक न्यायाची माहिती सांगा.
- फ) भारतीय संविधानाने दिलेल्या स्वातंत्र्याच्या अधिकाराची चर्चा करा.
- य) सामाजिक नवोपक्रमाचा समाजावर काय परिणाम होतो असे तुम्हाला वाटते?

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [1 × 10 = 10]

- अ) MS Word मध्ये मजकूर संपादित आणि स्वरूपित करण्याच्या चरणांचे स्पष्टीकरण करा.
- ब) भारतातील आदिवासींना भेडसावणाऱ्या समस्यांचे परीक्षण करा.

